

ОБРАЗОВНО КРЕАТИВНИ ЦЕНТАР

*Окупљени око идеје побољшања
квалитета образовног система*

група 3

Водич за час
одељењског
старешине

Збирка
сценарија за ЧОС

УВОДНА РЕЧ

Поштоване колегинице/колеге,

пред вама се налази збирка идејних решења за часове одељењског старешине и одељењске заједнице која су креирана у току рада на семинару. У ову јединствену збирку укључени су како ваши групни, тако и индивидуални радови које сте осмишљавали као одговор на различите задате проблемске ситуације. Сценарији су преузети у оном стању у ком су нађени у обрасцима за рад и једине корекције које су рађене су исправке словних грешака јер смо сматрали да није у реду да мењамо ваше креативне производе.

Као што ћете видети, прикупљени радови се знатно разликују према квалитету, иновативности, обиму и сл., али смо сматрали да сваки рад треба да нађе своје место у овој збирци јер може представљати макар окидач за јављање неке нове идеје која може помоћи у раду са ђацима. У збирку нису укључени једино они радови који су остали недовршени, као ни они где је било наведено више неусаглашених верзија, што је веома мали број.

Напомена:

С обзиром на то да није свако од учесника лично упитан за давање сагласности за објављивање индивидуалних радова, имена аутора индивидуалних сценарија нису наведена уз саме радове већ у оквиру списка аутора који се налази на почетку одељка са индивидуалним радовима.

Срдачан поздрав и пуно успеха и креативног полета у даљем раду
жели вам,

тим ОКЦ-а

овај документ подлеже ауторским правима према *Creative Commons* лиценци

САДРЖАЈ:

УВОДНА РЕЧ	2
ТЕМА: Клима у одељењу	4
Ситуација 1. – Проблем разједињености у одељењу	4
СИТУАЦИЈА 3. – Ученици осуђују друга због учешћа у тучи	10
СИТУАЦИЈА 4. – У одељењу је болестан ученик коме је потребна помоћ другова.....	20
СИТУАЦИЈА 5. – Подстицање јединства и међусобног прихватање	27
ТЕМА: Проблеми у учењу	31
СИТУАЦИЈА 1. – Слаб успех на писменим облицима провере знања	31
СИТУАЦИЈА 2. – Проблем са организацијом времена	36
СИТУАЦИЈА 3. – Како пронаћи мотивацију за рад?	42
СИТУАЦИЈА 4. – Смислено учење	54
СИТУАЦИЈА 5. – Технике учења.....	59
ТЕМА: Проблеми у понашању ученика	63
СИТУАЦИЈА 1. – Кашњење на часове.....	63
СИТУАЦИЈА 2. – Сексуалност – прелажење личних граница	68
СИТУАЦИЈА 3. – Сузбијање насиља	74
СИТУАЦИЈА 4. – Сузбијање агресивног понашања.....	81
СИТУАЦИЈА 5. – Злоупотреба психоактивних супстанци	85
ИНДИВИДУАЛНИ СЦЕНАРИЈИ	88
СИТУАЦИЈА 1. – Проблем одабира ученика за учешће у ваннаставним активностима.....	90
СИТУАЦИЈА 2. – Проблем између одељења и предметног наставника	112
СИТУАЦИЈА 3. – Проблем доношења одлука у групи	137
СИТУАЦИЈА 4. – Грађење односа поверења са ученицима	159
СИТУАЦИЈА 5. – Проблем нереалне процене знање	180
СИТУАЦИЈА 6. – Преузимање одговорности за учињену штету	203

ТЕМА: Клима у одељењу

Ситуација 1. – Проблем разједињености у одељењу

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу другог разреда средње школе. У одељењу имате две ученице које стално “цинкаре” своје другове и другарице из одељења (“Разредна, цело одељење планира да у петак побегне са писменог задатка из математике” или “Разредна, Милан јуче намерно није пријавио Дејаново одсуство са часа енглеског језика, а наставница није приметила” или “Разредна, Сања је јуче све преписала на контролном из српског језика” итд.). Из тог разлога, остали ученици избегавају своје другарице, омаловажавају их и називају погрдним именима.
Задатак за час одељењског старешине	Побољшати климу у одељењу - указати, са једне стране, да ученици треба се примерно понашају - да не беже са часа, не прикривају ученике који су побегли са часа, не преписују код израде контролних и писмених задатака, и са друге стране, да одељење треба да прихвате као целину којој припадају и чији су део, а не да се издвајају из истог.

Група А – Данијела Ђорђевић, Татјана Лучић, Милинко Ћетковић, Александар Дудић, Фахир Терзић, Бојана Богдановић

Облик рада	групни облик рада
Метод рада	○ дијалошка метода ○ метода "заједнички цртеж" ○ израда плаката ○ метод "мостова" ○ метода "разговор писањем"
Средства	фломастери, папири А4 формата, хамери, стикери, исечци из новина
Циљ	○ Развити код ученика свест о поштењу (да је битно како се понашамо при преписивању и да не подржавамо оне који непоштено раде) ○ Развити код ученика вештине асертивног понашања како би успешно задовољили своје потребе и одговорно се односили према својим обавезама ○ Остварити заједницу у одељењу и развити код ученика свест о припадности заједници (да не цинкаре једни друге и да не одбацују једни друге из друштва) ○ Развити код ученика вештине ненасилног решавања конфликта како би задовољили своје потребе, али не на рачун других ○ Нучити ученике да помажу једни другима ○ Изградити став о потреби сталног и међусобног уважавања другова и другарица ○ Побољшати комуникацију у одељењу
	ТОК ЧАСА
1. корак	Исписивање теме часа на табли: 1. Бити у одељењу као део целине 2. Подсетити се на ђачке обавезе (редовност похађања наставе, обављање редарске дужности, преписивање је кажњиво....) 3. Поштење као саставни део личности

2. корак	Обрађује се <u>тема целине, тј. заједништво-припадност групи</u> Користи се <u>метода заједничког цртежа</u>. ○ Ученици се поделе у 5 група и свака група има задатак да нацрта на хамеру заједнички цртеж, без претходног договарања шта ће то бити. Такође, током рада нема договарања. ○ Након израде цртежа, радови се представљају осталим ученицима, уз истицања сврхе свега, а то је да сви ученици могу и треба да функционишу као јединствена целина
3. корак	Тема је и даље <u>"Како бити део целине?"</u> Користи се метода <u>"мостови и зидови"</u> ○ Ученици се поделе у 2 групе ○ Једна група исписујући речи црвеним фломастером које се односе на позитивне ствари, ствари које повезују ученике и чине их делом јединствене целине, црта цртеж моста ○ Друга група пише плавим фломастером речи које се односе на негативне ствари, ствари које доводе до раздвајања, одбацивања појединаца у одељењу, црта цртеж зида ○ Радови се на крају представе ученицима и коментаришу
4. корак	<u>Тема Обавезе ученика</u> Метод рада: <u>Израда плаката</u> ○ Ученици добијају стикере различитих боја и на њима треба да испишу правила понашања којих ће се у будуће придржавати ○ Након тога свако од ученика прочита шта је написао и лепи свој стикер на хамер ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗЕ УЧЕНИКА
5. корак	<u>Тема: поштење</u> Метода: <u>израда плаката</u> ○ Ученици добијају папир где свако има задатак да напише нешто у вези поштења ученика ○ Папир кружи учионицом и свако додаје по нешто, без понављања претходних идеја

Група Ф – Биљана Фемић, Маја Милићев, Александра Јаковљевић, Даниела Берић-Дамњановић, Драгана Марић-Перунучић, Маријана Марковић

Облик рада	фронтални, индивидуални и групни
Метод рада	дијалошка, разговор писањем
Средства	хамер папир, фломастери, папири
Циљ	Побољшати климу у одељењу - стварање пријатне и подстицајне атмосфере за учење, рад и социјалне односе у одељењу и развијање тимског рада, да одељење треба да прихвати као целину којој припадају и чији су део, а не да се издвајају из истог.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Свако од ученика добије фломастер и А4 папир и напише која су права и обавезе сваког ученика која он зна, затим сваки ученик прочита права и обавезе које је написао. ОС допуни ако нису навели нека права и обавезе. На хамер папиру испишемо права и обавезе, хамер папир окачимо на зид у учионици. -указати ученицима које су последице њиховог понашања (вређање, омаловажавање, бежање са часова, преписивање...)
2. корак	На столовима у учионици су распоређени хамер папири са темама (Другарство у мом одељењу....; Нисмо јединствени....) и питањима (Како се опходимо према другима ?; Какво опхођење очекујем од других ?; Који је мој допринос у стварању позитивне атмосфере у одељењу ?; Које су последице недовољно стеченог знања? Да ли је преписивање крађа ?;) Ученици ходају око столова на којима се налазе хамери са темама и питањима, испишују своја мишљења о теми или дају одговоре на постављена питања. За то време нема разговора.

3. корак	Дискусија и анализа Хамере окачимо на таблу. Посматрамо садржаје и осмишљавамо предлоге како да побољшамо односе у одељењу. Дајемо примере за неке ситуације.
4. корак	Групни рад ОС поставља задатак за групу: Шта чини доброг члана тима и добар тим? Ако је ученицима тешко да смисле, ОС наводи неке идеје (нпр. добри чланови тима (прихватају једни друге као једнаке, имају позитиван став, предлажу решења за проблеме...); добри тимови(несугласице решавају мирно и поштено, спремни на компромис у случају сукоба, у којима сви чланови предузимају одговорност)) ученици у групи на основу својих појединачних одговора доносе заједнички став о томе " Шта чини доброг члана тима"
5. корак	Групни рад ОС поставља задатак за групу: Да ли мислите да је наше одељење добар тим? Зашто? ученици у групи на основу својих појединачних одговора доносе заједнички став о томе " Да ли мислите да је наше одељење добар тим?" Анализа и закључак: Ученици по групама доносе закључак о томе како би се у одељењу проблеми могли решити и које понашање се мора променити како би се сваки ученик у одељењу осећао као његов део. Сумирамо све закључке (ОС и ученици) и на основу њих предлажемо конкретне активности и акције за побољшање климе у одељењу. Задатак ОС је да у наредном периоду прати ситуацију у одељењу како би видео да ли су предложене мере довеле до побољшања или нису.

Група К – Горица Димитријевић, Биљана Милинковић, Биљана Ђорђевић, Наташа Трбојевић

Облик рада	Групни
Метод рада	Разговор писањем, мостови и зидови, дискусија
Средства	Папир, фломастери, табла
Циљ	Подсећање ученика на ђачке обавезе и развијање другарског односа међу ученицима.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Увођење у ситуацију и проблем; исписивање теме часа на табли: "Упознајмо се поново (са својим друговима и обавезама) и будимо део целине"
2. корак	Постављање два одвојена папира, подела фломастера. Задатак: на једном папиру ученици треба да напишу појмове који именују пожељне видове понашања: (поверење, искреност, отвореност, одговорност...итд.) На другом папиру се исписују особине или видови понашања који нису пожељни у односу према друговима и школским обавезама. Обе листе треба да буду реализоване на основу стварних околности у одељењу и у односу према дужностима ученика.
3. корак	Наставник може започети низ, а такође и неко од ученика. Ученици пишу на папирима, настављајући низ.
4. корак	Дискусија: Која врста понашања преовладава у одељењу, позитивна или негативна? Какав је однос ученика према настави, какви су међусобни односи?
5. корак	На основу вођења дискусије ученици долазе до закључка о пожељним моделима понашања и издвајају оне моделе понашања за које сматрају да нису пожељни у одељењу, исписују "мостове и зидове". Успостављају договор да у будуће афирмишу само пожељне моделе понашања до којих су дошли заједничким закључком кроз ову радионицу.

СИТУАЦИЈА 3. – Ученици осуђују друга због учешћа у тучи

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу трећег разреда средње школе. У одељењу имате ученика које је одређено време био одсутан из школе. Ученик је месец дана био у притвору јер је учествовао у тучи више младића у којој је један изгубио живот. По повратку ученика у школу, ученици одељења су се поделили у две групе. Једни који осуђују свог друга, јер није ни смео да учествује у тучи, а камоли да дозволи да она буде са смртним исходом, и други који сматрају да је све био сплет случајних околности и да се њихов друг ту нашао ни крив ни дужан. Судски поступак доказивања кривице је у току.
Задатак за час одељењског старешине	Побољшати климу у одељењу - прихватити “окривљеног ученика” односно, стишати “страсти” и помирити супротне стране у одељењу. Развити позитивну климу односа међу децом и решити ситуацију.

Група Ц – Гордана Јаневска, Светлана Мандић, Ирена Антић, Данијела Стојилковић,
Горица Букуров

Облик рада	рад у групи, фронтални рад
Метод рада	постер, дискусија, игра улога, демонстративна, шест шешира
Средства	Постер са марионетом "Ко на мене утиче?" Папири са припремљеним питањима, за сваку групу Шешири Пано са цртежом "Колико ме је дотакло..."
Циљ	Циљ ове радионице јесте да ученици схвате механизме путем којих окружење утиче на појединца и његово понашање. Посебно се истиче снага вршњачке групе као врло важан агенс социјализације, са акцентом на феномен групног притиска. Ученицима се омогућава стицање увида у то зашто је важно одолети групном притиску, преузети одговорност за властите поступке, тј. размишљати "својом главом" о последицама неке одлуке.
	ТОК ЧАСА
1. корак УВОДНА АКТИВНОСТ РАД НА ПОСТЕРУ 10 минута	РАД НА ПОСТЕРУ Наставник ставља на таблу унапред припремљен постер на коме је нацртана марионета. Замислите да сте на месту ове лутке - марионете. Шта мислите, ко је покреће, ко све држи конце у својим рукама, односно, ко споља све утиче на вас, ваше поступке, ваше понашање? За сваки наведени чинилац, наставник поставља питање: Зашто тако мислите? На који начин, како то утиче на ваше понашање? Ученици набрајају различите изворе утицаја, а наставник или неко од ученика уписује у одговарајуће балончиће нацртане на крајевима кончића марионете са постера. Наставник подстиче што исцрпније набрајање и иницира кратку дискусију (Да ли још неко утиче на вас?)

	 Ако ученици ипак изоставе неки од важнијих утицаја као на пример, родитеље, идоле, вршњаке, наставник треба да их помене. ○ Да ли су сви утицаји исте снаге? Чији утицај сматрате најјачим/ најслабијим? ○ Да ли можете да доносите одлуке да ли ћете неке од поменутих утицаја прихватити или не? ○ За које утицаје, од ових које сте поменули, можете да одлучите да их прихватите или не прихватите, а за које не можете? ○ Да ли неко мисли другачије? ○ Шта мислите о утицају вршњака? Колико је јак тај утицај? Да ли можете да се одупрете или не
2. корак Извођење представе „Наговорили су ме“ 10 минута -разматрање питања везаних за представу 10 минута - извештаји малих група уз групну дискусију 15'	Једна група ученика изводи кратку представу под називом „Наговорили су ме...“ Друга група ученика представља публику чији је задатак да активно учествује у форуму по завршетку представе. Наставник има улогу цокеја - води разговор са учесницима представе. Публика седи у круг, а ученици изводе представу у центру круга. Наставник је ван круга. Један ученик има улогу наратора у представи. <i>Наратор: Било је топло, тихо недељно вече. Маре је седео испред зграде на степеницама свог улаза. Био је сам и досађивао се.</i> Маре: Баш ме интересује где су сви нестали? Шта је са тим људима? Нигде живе душе! , <i>Наратор: Изненада иза угла изронише Црни и Киза.</i> Киза: Маре, бре брате, шта радиш? Маре: Ништа, глумарим овде, сушим се од досаде. Је л'имате можда ви неку идеју? Шта ћемо? Црни: Ајмо до дискотеке да видимо шта се тамо дешава. Маре: Нећу тамо, ти се увек потучеш! А, ми увек лажемо како ти ниси крив. Црни: Ма, дај, Маре, нећу да се тучем. Идемо да видимо да ли је дошла она Цица, много ми се свиђа! Маре: Ако је тако, пристајем, идемо. <i>Наратор: Одшетао је до дискотеке, почели да траже празан сто и Цицу, Ниједан није био празан. У углу је Црни угледао да за столом седи Боцко – његов највећи ривал у улици.</i> Црни: Ха, ха, ха...ено га, у оном углу, идемо тамо да му ја покажем. Маре: Дај, смири се, Црни! Нико те не дира. Немој да се поново тучеш! Увек ствараш проблеме, стајаћемо овде. <i>Наратор: Црни опсова нешто и повуче двојицу другара.</i>

Црни: Идемо тамо, ви сте моји другари и има да ми помогнете да избацимо оно ђубре из дискотеке. Нервира ме његов поглед, смех....

Наратор: Стигли су до стола. Кренула је жустра расправа, Црни је ухватио Боцка за врат, почео је да га малтретира, дошли су и други, почели су да ударају Боцка, Маре је све то немо посматрао. Пришао је да их раздвоји. Док их је раздвајао, неко је дојавио полицији. Полиција стиже у тренутку када Маре придржава Боцка који пада. Сви се склањају и окривљују Марета да је он изазвао тучу. Стиже и хитна помоћ. Боцка одвозе, али он на путу ка болници умире, Марета одводе у затвор...

У зависности од броја ученика у одељењу ученици се деле у мање групе (4-5 ученика у групи).

ПИТАЊА ЗА УЧЕНИКЕ:

- 1) На који начин је Маре могао да испуни своје слободно време, а да му не буде досадно?
- 2) Зашто је Маре ипак пошао са друговима у дискотеку?
- 3) Да ли је Маре могао другачије да реагује када је избио инцидент у дискотеци?
- 4) О чему је Маре размишљао када је кренуо да их раздвоји? Да ли је размишљао о последицама?
- 5) Како се осећао Маре када је дошла полиција?
- 6) Како су се осећали родитељи ових дечака (Боцка, Марета, Црног и Кизе) ?
- 7) Да ли Маре и Црни могу и даље бити пријатељи? Образложити одговор.

РАЗМАТРАЊЕ ПИТАЊА ВЕЗАНИХ ЗА ПРИЧУ, У МАЛИМ ГРУПАМА

Сада ће свака група да добити по једну листу питања везаних за причу. Покушајте да се што више уживите у ситуацију из ове приче. Ваш задатак је да разговарате о овим питањима и да, као група, на њих одговорите. За то имате 10 минута. Након тога, свака група ће саопштити своје мишљење.

Наставник поставља питање, а затим представници групе излажу одговор групе на постављено питање и даје потребно образложење. Уколико постоје велике разлике у одговорима, наставник тражи од ученика да образложе зашто је тако.

Наставник води и усмерава дискусију. Подстиче ученике да што боље образложе своје одговоре.

Када се извештавање заврши, наставник разговара са ученицима о последицама које има утицај вршњака. Тражи од ученика да наведу ситуације у којима треба а у којима не треба прихватити утицај и сугестије вршњака.

3. корак Техника шест шешира мишљења 10'

Да сам био/ла на
Маретовом
месту, ја
бих... 10'

Анализа Маретових поступака техником 6 шешира мишљења-Шест метафоричких шешира или начина мишљења.

Наставник дели ученике у 6 група и свакој подели унапред припремљени материјал на коме су описани начини размишљања датих шешира. Сваки шешир тражи да се размишља на другачији начин. Ученике ће замолити да под шеширом који су добили размишљају о томе.

- **Бели шешир** се бави чињеницама и бројкама, неутралан је и објективан. Има дисциплиновано мишљење, развија осећај за дирекцију, не нуди интерпретације
- **Црвени шешир** је шешир за интуицију и емоције као што су: страх, љутња, симпатија, љубав, заинтересованост, радозналост, зачуђеност
- **Жути шешир** од нас тражи да мислимо позитивно и конструктивно, да видимо шта је позитивно, да сагледамо предности и оно што је вредно
- **Црни шешир** нам помаже да уочимо грешке, пропусте, мањкавости, опасности, ризике, једном речју да критички сагледамо ситуацију.
- **Зелени шешир** тражи од нас да створимо идеје, да сагледавамо нове опције и могућности
- **Плави шешир** тражи да сагледамо процес нашег размишљања, да изведемо закључке и да сагледамо поштовање правила

Сада ћемо видети шта је Маре могао да уради у овој ситуацији да не пристане на наговарање другова, а да остане у добрим односима са њима. Ја ћу стати у центар круга и глумићу Црног и Кизу. Свако од вас нека замисли да је Маре. Хајде да мало ојачамо Марета, можда он и није у такликој безизлазној ситуацији као што изгледа. Размислите шта је то Маре могао да каже а да постигне оно што је желео, да се одупре Црном и Кизи, а да не упадне у невољу и остане им добар друг. Сви устаните, и један по један ћете саопрштити реченицу коју сте смислили. Ако се деси да неко већ каже реченицу коју сте смислили, покушајте да додате још нешто ново. Сигурно постоји још много добрих начина на које је Маре могао да се обрати својим друговима.

Наставник после сваке реченице коју добије од ученика треба да одговори тако што ће прихватити оно што је чуо. На пример, **У реду је што тако мислиш... ОК, Добро је, стварно си нас убедио, Наравно, сазнаће се права истина, Тако је треба веровати у правосуђе.....**

Наставник не треба да вреднује оно што чује тј. Да процењује као

	добро или лоше, већ да прихвата све што ученици понуде. На крају када сви ученици кажу реченице и поново седну у круг, наставник сажима све поменуте стратегије тако што сличне обједињава у једну категорију (на пример, може се појавити категорија ○ изврдавања – лагања као начина да се реши ситуација ○ убеђивања ○ предлагања....)
4. корак Тражење решења у сличним животним ситуацијама 20'	Ученици се поделе у групе од по троје према распореду седења у претходној активности. Троје најближих чини једну групу. Сада је задатак сваке тројке да се заједнички сетите ситуација у којима се нисте одупрли наговору вршњака. Нека то буду само оне ситуације после којих вам је било криво што сте пристали на наговарање. Изаберите само једну од тих ситуација. Онда смислите заједно како бисте се на прави начин сада одупрли, шта би рекли у таквој ситуацији. Имајте на уму да у том обраћању другу испоштујете оно што ви заиста желите или не желите, али тако да га не увредите и да се при том ни ви не осећате лоше. Након извештавања сваке групе, наставник увек пита остале како им се чини предложено решење и да ли неко има још неку идеју.
5. корак ЗАВРШНА АКТИВНОСТ КОЛИКО МЕ ЈЕ ДОТАКЛО... 5 минута	 Ученици износе своје утиске о томе колико их је ова ситуација дотакла, а затим наводе понеку ситуацију из живота у којој се нису одупрли утицају вршњака, а било им је криво што су пристали.

Група X – Сања Миленковић, Александар Славов, Оливера Ђуровић, Дринка Иванчевић, Анита Малешевић, Силвија Нађ, Душка Ђокић

Облик рада	групни индивидуални фронтални
Метод рада	"Разговор писањем" "Мета"
Средства	папир, фломастери, стикери, мета
Циљ	Сагледавање проблема из другог угла и прихватње "проблематичног" ученика. Унапређивање односа у одељенској заједници сагледавањем и разликовањем "пожељног" од "непожељног" понашања
	ТОК ЧАСА
1. корак	Упознати ученике са игром и њеним правилима. Посебно нагласити да се од њих очекује од раде тимски, активно учествују и коментаришу дату тему или туђе мишљење о њој. Поделити ученике на групе, 4-5 ученика по групи. (Фронтални рад, 5 минута)
2. корак	Поделити средства за рад (плакате и фломастере). Школски намештај распоредити тако да ученици могу несметано да обављају активност (привлачење столица). На плакатима је већ исписано питање "Шта је пожељно а шта непожељно понашање?" Ученици иду у круг, пишу своја мишљења, износе ставове и коментаришу записе других. ("Разговор писањем") (Групни рад, 10 минута)
3. корак	Ученици обављају постављени задатак у склопу своје групе. У учионици је креативна атмосфера. "Проблематични" ученик учествује у раду. Одељењски старешина надзире рад ученика, одговара на питања уколико је нешто нејасно. (Групни рад, 10 минута)
4. корак	Ученици су завршили са првим делом задатка, овим "разговором" су дали своје виђење проблема непожељног понашања (и предности пожељног понашања). Изнели су и могућа решења за превазилажење новонастале ситуације у оквиру своје групе. Након што су прочитали "мишљења", настаје дискусија у одељењу. (Групни рад, 15 минута)

5. корак	Изводјење закључака дискусије. "Проблематични" ученик говори о својим осећањима и одговорности са којим треба да се суочи. Ученици се лепљењем стикера на мету на којој пише: "Да ли можете да прихватите и разумете Јанка?" изјашњавају да ли су спремни за правазилажење проблема. Што је више стикера залепљено ближе центру, одговор је "да", а даље од центра "не", тако да одељенски старесина има увид у тренутну клму у одељењу. (Метода "Мета") (Индивидуални рад, 5 минута) Напомена: Овако озбиљан проблем захтева више часова рада са ученицима уз разне методе.
-----------------	--

Група М – Марина Јелисијевић, Ивана Тодоровић, Љиљана Савић, Драгана Кајла, Ивана Симоновић-Стајић, Гордана Гардић, Марија Живковић

Облик рада	групни, фронтални, индивидуални
Метод рада	Игра гласина или препричавање приче, игра улога и разговор писањем
Средства	папири за реализацију методе разговор писањем
Циљ	Јачање односа поверења и међусобног уважавања између ученика, прихватање различитости између ученика у одељењу и развијање свести о значају сагледавања животних ситуација из различитих углова, значај поверења и поштовања између чланова групе (у овом случају чланова одељењске заједнице)
	ТОК ЧАСА
1. кора	На ненаметљив начин обезбедити да ученик који има проблем не буде присутан на часу одељењског старешине. Најбоље је да психолог школе у то време организује разговор са учеником у служби ради пружања подршке, или замолити колегу кога ученик изузетно поштује и спреман је на сарадњу да га позове да му нешто помогне (ово је резервна варијанта). Битно је обезбедити да ученик не буде на часу и да ученици унапред не знају шта је циљ часа одељењског старешине да не би дошли са предрасудама и још више заострили ситуацију.
2. корак	Одабрати 4 ученка за радионицу игра гласина, водећи рачина да буде присутан подједнак број ученика из оба табора (за и против нашег ученика). Ученици излазе ван просторије. Затим издваја једног ученика којем пред осталим ученицима чита комплексну причу. Овај ученик ову причу такође пред осталим ученицима препричава наредном ученику (који је био ван просторије приликом првог

	причања). Тај ученик препричава наредном ученику итд. За крај остављамо ученика који осуђује свог друга, да последњи преприча причу. Након последњег препричавања ученика, наставник поново чита причу и указује ученицима да врло често истина на основу субјективне процене, често несвесно добија форму гласине и трача. Прича се односи на ученицу њихових година, која се заљубила у локалног жестоког момка, занемарила је пријатеље, почиње да изостаје из школе. Родитељи не знају за ту везу, а пријатељи су огорчени, не смеју ништа да кажу јер се плаше проблема. Поједини су љути и игноришу је, други јој се додворавају, а најбоља другарица је очајна. Обавештава њене родитеље о целој ситуацији и настаје хаос. Ученицу су забрањени изласци, момак је љут и прети, а другарица у договору са родитељима ћути (не открива да је она "издајник")...
3. корак	Група ученика (или неколико парова) добија картице са описом сопствене улоге. „Глумци“ имају на располагању мало времена за припрему, а затим глуме. Након завршетка игре следи изношење утисака од стране учесника и од стране посматрача. 1 ученик: наша заљубљена девојка- Очајна што јој је ускраћена слобода кретања, уведене санкције, одузет телефон, страшно је бесна и покушава да сазна ко се то усудио да је ода код родитеља. 2 ученик: Најбоља другарица - покушава да помогне другарици, гризе је савет што је тако одреаговала, полако почиње да је избегава... 3 жестоки момак: страшно је бесан, прети свима, прогања девојку, прети јој и када она одбија да поново буде са њим пребија је... 4. родитељи (мајка или отац): очајни, изгубили су поверење у своје дете, узнемирени су, прате сваки њен покрет, У целој збрци због пребијања девојке, жестоког момка хапси полиција и сазнаје се да је у питању нарко дилер. Девојка постаје свесна са ким је имала посла и полако долази себи. Најбоља другарица осећа грижу савести што је "изазвала проблеме", мада у дубини душе зна да није могла поступити другачије и дозволити да девојка пропадне. Како је поступила најбоља другарица? Након играња улога, подстаћи ученике да продискутују ситуацију и као спонтано пребацити причу на њиховог друга. Да ли је он изазвао тучу или бранио друга? Да ли баш имамо све информације о немилом догађају? Да ли смо сигурни да су све приче које круже тачне? Објаснити им да је то исти онај дечак са којим деле клупу већ трећу годину, да је у сваком случају у незавидном положају, да га чека одговарајућа казна и да га сигурно гризе савест због свега што се десило. Повезати то са нашом игром улога, објаснити им да од њих не очекујете ништа спектакуларно, да ће судски органи одрадити своје, али да је њему у сваком случају потребна њихова подршка да све превазиђе.
4. корак	Применом методе разговор писањем замолити ученике да искрено изнесу своје мишљење и на табли написати (да не пишемо на сваком пану или папиру) КАДА МИ ТРЕБА ПОМОЋ, ДА ЛИ СМО ЈЕДИНСТВЕНИ? КАКО ТО

	ПРЕВАЗИЋИ? На више столова су распоређени плакати, а ученици ходају око плаката и уписују своје мишљење о теми и/или коментаришу нечији туђи запис. За то време нема разговора. Следи дискусија о садржини плаката.
5. корак	На крају часа након одрађених радионица, замолити ученике да размисле да ли су они меродавни да осуђују некога само на основу различитих прича, да покушају да помогну свом другу да лакше преброди тешку психичку кризу у којој се сигурно налази. Да престану да препричавају, не слушају гласине и трачеве, јер се непредвиђене ситуације могу десити свакоме од нас.

СИТУАЦИЈА 4. – У одељењу је болестан ученик коме је потребна помоћ другова

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу петог разреда основне школе. Дошла вам је нова генерација ученика, а са њом и један ученик који болује од церебралне парализе. Поменутог ученика мајка свакодневно доводи у школу, али и остаје у њој, како би, по завршетку часа, могла да га одведе до кабинета у коме одељење има следећи час. Мајка то ради из разлога што је у ходницима гужва, ранац је тежак, а она брине за своје дете. Ви сматрате да су ученици довољно одрасли да сами помажу своме другу и да мајка треба да престане да проводи толико времена у школи. Међутим, ученици то не показују.
Задатак за час одељењског старешине	Побољшати климу у одељењу - развити осећај солидарности и припадности групи код ученика као и спремност да се помогне свима којима је помоћ потребна, а пре свега особама у својој околини.

Група Д – Драгана Кокотовић Ваисљевић, Марина Скриник Ђорић, Марија Радосављевић, Драган Николић, Дејан Живановић, Витомир Раовић

Облик рада	фронтални, групни рад, рад у паровима
Метод рада	вербална метода (путем методе разговора и објашњења), демонстративна (приказ филма), игровне активности
Средства	аудиовизуелна, помоћно-техничка
Циљ	Циљ часа је интегрисање ученика у животни процес, наводећи их на разбијање стереотипа о хендикепу, водити их ка мисаоној активности и једнакости међу људима, као и појачати њихову социолошку и комуникацијску улогу у друштву и развити осећај свести о потреби помагања другима.
	ТОК ЧАСА
1. корак 10min	Претходно припремити учионицу за рад тако што ћемо распоредити столице на којима ће ученици седети у круг ради постизања топлије атмосфере. Одељенски старешина и ученици се представљају тако што одељенски старешина каже за себе нпр. НАСТАВНИК. ВОЛИМ ДЕЦУ И ШКОЛУ. Први ученик нпр. СПОРТИСТА. НЕ ВОЛИМ МАТЕМАТИКУ. други ВОЛИМ ФУДБАЛ. И ЧОКОЛАДУ. И тако до последњег ученика. Уколико НН ученик није у могућности да то уради сам, мајка га представља на сличан начин, нпр. ВОЛИ МУЗИКУ И ФИЛМОВЕ. Сви ученици и наставник су се представили. Оваквим неуобичајеним престављањем ученици се упознају на нов начин и ствара се позитивна атмосфера за рад.
2. корак 10 min	Објаснити ученицима да ће се такмичити у паровима. Једном ученику се ставља повез док га други ученик води до табле кроз учионоцу која је пуна препрека (ћаци, столице, столови). Циљ игре је да ученици што пре стигну до табле. На тај начин ученици се ослањајући једни на друге уче поверењу и међусобном помагању. Прогласити пар који је победио и објаснити да нам је у многим ситуацијама у животу потребна помоћ других, иако се овде ради само о игри, и да је много тога могуће уз помоћ друга или другова и заједничког труда.

3. корак 5 min	Ученицима се приказује документарни филм (3-5 минута) везан за церебралну парализу. Јако је важно да буде одабран филм у коме је јунак неко ко је лепо прихваћен од својих другара и неко ко је упркос својим недостацима развио одређене квалитете. У филму би требало да се види да деца која га окружују стално брину о његовим потребама али да то за њих није терет већ сасвим нормална и једноставна ствар. Требало би да се види и шта је то у чему је он добар и шта то деца воле код њега.
4. корак 10 min	Посебан осврт правим на НН ученика. Напомињем разлог зашто је његова мајка стално у школи, дакле, да без ње он не може да нормално прати редовну наставу, али такође напомињем да би било лепо да мајку сви одменимо, и да помогнемо нашем заједничком другу у школовању. Поделом ученика у 4 групе, свакој групи се даје одређени задатак. Задаци су углавном реалног типа. Дакле, имају следеће задатке: - да пронађу решење како ће свом другу омогућити што лакше савладавање градива (тј. да ли ће то бити његов пар, ученик који је најбољи из тог предмета или онај ко најбрже заврши оно што је задато, да ли ће то бити само у току часа или и ће се помоћ односити на допунску наставу и рад код куће) - да се договоре ко ће бити са њим у току одмора, ко ће му помагати приликом припреме за час, ужине, одласка на излете (да ли сматрају да могу сви да се укључе у то или је боље да за прво време постоји тачан договор) - да се договоре ко ће и како бити у контакту са мајком у случају потребе или неких ванредних ситуација - да се договоре ко ће му помагати приликом промене учионица и како то организовати да би се избегла гужва и да и тај други ученик не губи превише од часа Имају 15-ак минута да пронађу решења и да одаберу једног представника који ће у 2-3 минута рећи њихов предлог. Одељенски старешина може повремено обилазити групе и помоћи им да виде где су све проблеми и контролише њихов групни рад.
5. корак 10 min	Разматрање предлога свих група. Сви заједно их коментаришемо и напомињемо да су сви позитивни, да сви могу да се изведу и да ћемо врло радо и то још данас почети да их реализујемо. Ученици су презадовољни што могу помоћи свом другу.

Група И – Бранислава Ивковић, Миланко Брадић, Душанка Павловић, Ивана Настасић, Марија Петковић, Гордана Бојанић

Облик рада	Групни рад, фронтални, индивидуални (предлози у кутији)
Метод рада	израда плаката, игра улога, дијалошки, кутија за предлоге
Средства	фломастери, флип чарт папири, табла, креда, кутија за предлоге
Циљ	Образовни циљ: препознавање, уочавање различитих потреба у вршњачкој групи; облици и врсте помоћи и сарадње у групи (одељењу, средини, породици); упознавање појма солидарност Функционални и васпитни циљеви су повезани и проистичу један из другог: развијање емпатије; развој личности детета у сарадњи са заједницом; развој социјалних вештина; подстицање осећаја припадања и спремности да помогну другим особама; стварање добре климе у одељењу; подстицање да се "кризне" ситуације решавају на конструктиван начин; стварање осећања задовољства, испуњености и среће; стварање система вредности
	ТОК ЧАСА
1. корак	Напомена: због комплексности теме радионица траје два школска часа који не морају бити спојени. увод: 10 минута. Наставник дели ученике у групе, случајним избором група (помоћу бомбона, разбројавањем и сл..). Број група зависи од броја ученика у одељењу, не би требало да буде више од 6 ученика у групи. Свака група добија папир са ситуацијом која приказује неки део школског живота ученика у коме је неком ученику била потребна помоћ. НПР: ученик се повредио на одмору, није било наставника у близини или неки ученик је заборавио прибор за рад или ученик хитно мора да позове родитеље а нема телефон и сличне ситуације. Поред тога добијају и флип чарт папир и фломастере и упутство за рад, треба да илустрију ту ситуацију и успут да разговарају о томе како би се понашали у тој ситуацији. Исто тако им треба рећи да ће на ту тему спремати и игру улога да кроз скеч прикажу ту ситуацију.
2. корак	20. минута: Ученици раде на илустрацији ситуације и разговарају о њој, наставник координира радом група и пружа ученицима потребну помоћ приликом израде задатка.

3. корак	15 минута: завршни део 1. Часа Ученици каче на пано или зидове своје радове, том приликом износе своје запажање и осећања која су се развила приликом израде. Затим по упутству наставника, сваки ученик записује на папире да ли му је потребна нека помоћ или сматра да је неком од ученика потребна нека помоћ (нпр:у савладавању градива и сл.) и ти папире се убацују у кутију за предлоге (можемо је назвати "кутија за бол").
4. корак	други час: 30 минута Ученици у оквиру истих група приказују свој скеч (игру улога) са темом са плаката. После сваког изведеног скеча наставник иницира кратку дискусију на ту тему.
5. корак	15 минута: наставник уз помоћ неког ученика отвара кутију за предлоге. Папире се сортирају према томе да ли неко тражи помоћ или је нуди. Затим се укратко прави план сарадње између ученика и деле се задужења.

Група Н – Ивана Радивојевић, Емилија Обрадовић-Божић, Јелена Младеновић, Оливера Тасић

Облик рада	Групни рад
Метод рада	игра улога
Средства	Повез за очи (руке, ноге)
Циљ	Научити ученике да саосећају са другима.
	ТОК ЧАСА
1. корак	На самом почетку наставник јасно истиче шта је циљ часа: покушаћемо да осетимо, на кратко, са каквим се потешкоћама сусрећу деца са посебним потребама свакодневно. То ће нам помоћи да боље разумемо емоционално стање нашег друга из одељења, као и његове потребе. Затим следи објашњење задатка ученицима: формираћемо групе од по 4 ученика. Неки ће имати повез на очима а неки повез на рукама или ногама. Једни другима треба да помажу и да сви учествују у решавању задатка. Наставник дели материјал и поставља појединим ученицима горе поменуте препреке. Време за реализацију овог дела: 10 минута
2. корак	Док ученици раде свој задатак, наставник шета и води рачуна да сви учествују, прати како се ученици договарају и што је најважније упућује их да помажу једни другима. Када време за рад истекне, наставник прозове по једног ученика из групе да донесе рад, али намерно прозове ученика коме је на неки начин тренутно отежано кретање, нпр. оног са повезом на очима или ногама. Очекује се да ће му други ученик из групе помоћи у овом кретању и водити га. Овде се развија и међусобно поверење. Време за реализацију: 15 мин.
3. корак	Наставник им поставља следећа питањима: 1. Како сте сарађивали на данашњем задатку? 2. Како се осећају деца која имају нека ограничења? 3. Како им можемо помоћи? Ученици одговарају. Време за реализацију: 10 минута.

4. корак	Наставник дискутује са ученицима. Време за реализацију: 5 минута.
5. корак	Наставник изводи закључак: да нико не може да бира како ће да се роди, али да, и те како, може да бира какав ће човек постати и да на томе ради свакодневно и да срећа лежи у љубазности, емпатији, помоћи пруженој другима. На крају, наставник задаје ученицима задатак да на интернету или на неки други начин пронађу нешто о церебралној парализи и да у кратким цртама напишу нешто о томе како би могли да помажу свом школском другу и олакшају му и улепшају школске дане и обавезе. Време за реализацију: 5 минута.

СИТУАЦИЈА 5. – Подстицање јединства и међусобног прихватање

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу првог разреда средње школе. У одељењу које водите имате две ученице које су дошле из оближњег села. Ученице потичу из породица које су слабијег имовног стања и јако су тихе и повучене. Често их, на одмору, виђате саме и одвојене од остатка одељења.
Задатак за час одељењског старешине	Побољшати климу у одељењу - са једне стране, развити свест код ученика да се особе не прихватају на основу гардеробе коју носе и места из ког потичу, а са друге, повећати ниво самопоуздања и вредности код поменутих ученица.

Група Е- Биљана Павловић, Ивана Лазаревић, Данијела Јанковић, Тамара Самаиловић, Бојана Фуруновић, Ивана Вејновић, Мирјана Јањић

Облик рада	Групни/индивидуални рад
Метод рада	"Топли чупавци" и "Хладни боцкавци"; Кутија за предлоге, идеје; Глума;
Средства	Папири (картице), фломастери, маркери и хамер за плакат. Кутија.
Циљ	Разумевање и уважавање разлика, прихватање другачијих, значај позитивне комуникације; стварање атмосфере узајамног поштовања; прихватање и поштовање различитости
	ТОК ЧАСА
1. корак	Објаснити ученицима како се спроводи радионица и који је њен циљ. Нагласити да је веома важно да буду искрени, а да су негативни коментари који вређају друге забрањени. Истиче се значај позитивне комуникације, уважавање личности, истицање правог система вредности личности (добар друг, одговоран, добар ученик...).
2. корак	Ученици прво набрајају шта је то што прво примете код свог друга, шта је то што сматрају важним. Затим записују те речи на картице. У кутију убацују папире, са предлозима за бољу комуникацију међу ученицима.
3. корак	Након прочитаних предлога или жалби, разматрају и коментаришу прочитано. Одбацити неодговарајуће предлоге и прихватити само добра решења. Слажу картице тако да направе мост између две особе нацртане на плакату, постављају само картице са позитивним особинама.
4. корак	Посматрање плаката и сумирање утисака. Разговарамо о томе како се осећамо, какву повратну информацију има лепа реч ("лепа реч гвоздена врата отвара"), колико је важно разумевање и саосећање са неким ко има проблем у друштву и комплекс ниже вредности. Разговор о томе када и на који начин смо помогли пријатељу, а да нас је то учинило срећним. Важно је да ученици схвате да се нико не процењује на основу спољашњих карактеристика већ онога што носи у себи.
5. корак	Ученици су подељени у 2 групе. Представници 1. групе глуме богату, лепу, али злу и надмену особу која није омиљена у друштву, а представници 2. групе глуме скромну, ненаметљиву особу која зрачи добротом, позитивношћу и осмехом. Затим сви заједно коментаришу и долазе до закључка да „Одело не чини човека“ већ оно што носи у себи. Ради превазилажења проблема, ученици износе мишљења на основу осећања која су се јавила током радионице.

Група Ј – Александра Миливојевић, Милена Крстић, Срђан Мишић, Борко Брковић, Биљана Симоновић, Братислав Стаменковић

Облик рада	фронтални, групни
Метод рада	грудва снега, tim building, вођена дискусија
Средства	папири А4 формата у боји, флип-чарт, фломастери
Циљ	Циљ: прихватање личности појединца и развијање осећаја самопоуздања. Исходи: вођеном вежбом и дискусијом ученици сами долазе до закључака шта су у ствари прави параметри за процену вредности једне личности; кроз тимску вежбу ученици сарађују и тиме унапређују комуникацију у одељењу
	ТОК ЧАСА
1. корак	Свако за себе на листу папира исписује по 5 најбитнијих карактеристика које сматрају да особа треба да поседује да би је он (она) прихватио (-ла) за пријатеља.
2. корак	У паровима, ученици се договарају и бирају 7 најбитнијих карактеристика (од 10 колико су их навели - свако по 5) Парове формирамо извлачењем папирића са бројевима: нпр. пар чине ученици који извуку исте бројеве.
3. корак	Парови се даље групишу у веће групе нпр. ако је одељење од 30 ученика, по 3 пара чине једну групу од 6 ученика). На нивоу групе се усаглашавају за 10 најбитнијих, од расположивих карактеристика до којих су дошли радом у паровима. Групе формирамо такође насумично извлачењем картица у бојама. Нпр. парови који извуку исту боју, чине групу.
4. корак	Пленарно (за наш пример, свих 5 група од по 6 ученика) треба да дође до 10 најбитнијих карактеристика које једну особу чине позитивном, квалитетном и пожељном за дружење. Одељењски старешина записује на флип-чарт најпре карактеристике које су све групе навеле, а затим се усаглашавају око преосталих и за сличне покушавају да нађу заједничку формулацију. Кратки осврт на резултате до којих су дошли сами ученици. (Очекивани резултати грудве снега су такви да ученици сами увиде колико греше у површној процени другарица из одељења. На тај начин ефекат освешћивања је најјачи и не делује наметнуто. Што је најбитније, морају се договорити шта је то шта се износи као заједнички став.) (20 мин укупно за грудву снега)

5. корак	Тимски рад: ученици подељени у две групе цртају свако по једну половину задатог цртежа (нека то буде нпр. неки мотив са села). Тимови су смештени у две одвојене просторије, а комуницирају искључиво преко једног представника. Тимови смишљају стратегију, после чега се представници састају, договарају, а затим преносе остатку групе резултате договора и смишљају даље кораке. То се понавља у 4 наврата (преговори по 2 мин + рад у групи по 3 мин) По истеку времена спајају се делови слике и коментаришу резултати рада. Тимове формирати разбрајањем на јединице и двојке (најбржа подела). По могућству за једног од преговарача поставити једну од две дотичне девојчице, а другу распоредити у други тим. У закључку истаћи да је у тимском раду акценат на комуникацији, сарадњи и договору, а не на наметању сопсвеног мишљења. При томе вежбамо и прецизност објашњавања, слушање, сналажљивост (на располагању су само фломастери и две половине једног флип-чарт папира, а преговарачи на преговоре не носе скицу). (25 мин за "tim building")
-----------------	---

ТЕМА: Проблеми у учењу

СИТУАЦИЈА 1. – Слаб успех на писменим облицима провере знања

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу првог разреда средње школе. После неколико недеља, отприлике, средином октобра, прилази вам једна наставница са причом како ваши ученици из њеног предмета дају беспрекорне усмене одговоре, али су код писмене провере добили далеко ниже оцене. Поставља вам питање да ли је тако и из других предмета. Кад сте отворили дневник рада видели сте да се исто десило и из српског и из енглеског језика.
Задатак за час одељењског старешине	Побољшати успех у учењу - степен писменог изражавања ученика подићи на виши ниво.

Група А – Данијела Ђорђевић, Татјана Лучић, Милинко Ђетковић, Александар Дудић, Фахир Терзић, Бојана Богдановић, Данијела Младеновић, Бојана Ђоровић, Вишња Милошевић

Облик рада	- рад у групи, ученици су подељени у 6 група по 4-5 чланова - фронтални облик рада
Метод рада	- израда резимеа, мапа ума, од текста до табеле, истраживачи
Средства	- текст лекције, хамер папир, фломастери, стикери
Циљ	- ученици ће после овог часа степен писменог изражавања подићи на виши ниво - подстаћи ученике да више користе стручну литературу и да више читају - развијати машту како би се сликовитије изражавали у опису
	ТОК ЧАСА
1. корак	- Ученици се поделе у 6 група по 4-5 чланова. Групама се подели материјал за рад (текст лекције, хамер папир, фломастери, новине и маказе) и дају инструкције по којој методи ће обрађивати лекцију. (5 мин.)
2. корак	- Ученици обрађују лекцију по задатим методама уз медијаторско укључивање наставника по потреби. (20 мин.) 1. Од текста до табеле (група 1) - ученици добијају велики плакат на коме треба да уцртају табелу у којој ће бити следеће колоне: кључни појмови, објашњење, пример, примена. 2. Израда резимеа (група 2) - након обраде лекције, ученици треба да у виду теза представе лекцију, а затим дају и кратак закључак у виду примене наученог, све писмено и на паноу. 3. Мапа ума (група 3) - ученици на паноу треба симболима, сликама и текстом да преставе задату лекцију, почевши од најопштијег и најсложенијег појма, а затим графички, кроз симболе, постепено упрошћавати и повезивати садржај. 4. Постављање питања (група 4) - сви ученици читају лекцију. Неколико ученика ће постављати питања, а неколико њих давати одговоре на иста у писменој форми. 5. Истраживачи (група 5) - ученици добијају додатну литературу где се налази додатно објашњење појмова који се у тексту помињу. 6. Синоними (група 6) - ученици треба да за одређене појмове из текста нађу што више синонима.
3. корак	- Ученици презентују резултате обрађене лекције користећи метод који су добили. Групе на табли лепе своје плакате и образлажу шта су у лекцијама издвојили и како су је обрадили (на њиховим плакатима су исписани резултати коришћених метода које презентују читавом разреду). (15 мин.)
4. корак	- Овај део часа се наставља у фронтални облик рада јер се читавом разреду упућује питање: Која од наведених метода им је најприхватљивија у обради лекције (учењу)? (3 мин.)
5. корак	- Ученици исписују своје утиске о методи којом су радили, тако да, на неки

	начин, врше евалуацију. Стикере са утисцима лепе на хамер папир. (2 мин.)
--	---

Група Ф – Маја Милићев, Александра Јаковљевић, Даниела Берић-Дамњановић, Драгана Марић-Перунучић, Маријана Марковић, Биљана Фемић

Облик рада	групи рад , фронтални рад, индивидуални рад
Метод рада	рад на тексту, дијалогска, демонстративна, израда резимеа, самосталан рад
Средства	листићи са текстом, флипчарт папир, фломастери
Циљ	Подстаћи ученике на анализу, упућивање на раздвајање битног од небитног помоћу организације градива, увиђање положаја мањих целина у већој, преформулација градива, подстаћи ученике да што чешће покушавају да своје мисли преточе у писану реч.
ТОК ЧАСА:	
1. корак	Поделити ученике у 5 група и свакој групи доделити једну боју по којој група добија име (Плава, Црвена, Жута, Зелена, Љубичаста). Ученици Плаве групе седе за столом који је означен плавим папиром на коме пише Плава група, ученици Црвене седе за столом који је означен црвеним папиром на коме пише Црвена група, итд. Члановима група поделити папира са лекцијом која се обрађује. Лекција је подељена на пет логичких целина и свака група има задатак да обради по једну целину. Ученици једне групе знају која је њихова целина по томе што је означена одговарајућом бојом (бојом групе).
2. корак	Ученици имају за задатак да прочитају лекцију коју им је одељенски стрешина задао и издвоје из ње кључне информације свако за себе.
3. корак	Ученици упоређују у оквиру групе издвојене информације и усаглашавају их. Један од ученика из групе, на флипчарт папиру исписује резиме дела лекције.
4. корак	Групе међусобно коментаришу исписане резимеа, упоређују их и анализирају уз помоћ ОС. Из појединачних делова лекције, ученици састављају резиме целе лекције. Анализом делова ученици утврђују логични редослед појединачних делова у целину резимеа.

5. корак	Сваки ученик из групе би добио задатак да формулише 6 до 8 питања из лекције и да их запише на папиру. Ученици формулишу питања на основу битности (питањима која формулишу показују шта је за њих битно у лекцији).
6 корак	Чланови групе упоређују питања која су поставили и на папир стављају само она која су се поновила код већине ученика.
7 корак	Групе прослеђују своја питања у круг (прва група даје другој, друга трећој итд.). Ученици индивидуално на папиру одговарају на постављена питања.
8 корак	Један члан групе чита своје одговоре, а остали чланови групе прате своје и проверавају да ли су одговорили тачно или не (ОС шета од групе до групе и помаже онима који нису сигурни шта је тачан одговор јер су сви чланови групе одговорили различито) и на флипчарт папиру записују тачне одговоре.
9 корак	Представници група читају питања и одговоре, а затим сви заједно дискутују о томе која је група постављала питања која погађају суштину градива и која група је дала најбоље формулисане писмене одговоре. Ову дискусију започиње и питањима усмерава одељенски старешина
10 корак	Сумирање закључака о томе да се градиво мора анализирати и да је потребно памтити само битне ствари, без залажења у непотребне детаље који само одвлаче пажњу и оптерећују меморију. Саветовати ученицима да приликом учења увек поред себе имају неку свеску и да у њој записују најбитније чињенице. При томе треба да се труде да користе своје речи и да објашњавају појаве и појмове онако како их разумеју, тј. да избегавају учење напамет (ово не важи за дефиниције).

Група К – Горица Димитријевић, Биљана Милинковић, Биљана Ђорђевић, Наташа Трбојевић

Облик рада	Групни рад
Метод рада	Од текста до табеле
Средства	Штампани материјал, већи папир за израду табеле, фломастери (У другом случају табела се ради на рачунару и презентује на видео-биму.)
Циљ	Подићи степен писменог изражавања на виши ниво.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Подела ученика на групе. Све групе добијају већ припремљен материјал који треба да прочитају.
2. корак	Ученици добијају задатак да у оквиру групе формирају једну табелу на тај начин што ће део табеле попуњавати оним подацима из текста за које сматрају да су најважнији (кључни појмови). У други део ће уписивати податке који представљају образложење претходних, а у трећи део табеле уписиваће своје виђење ситуације.
3. корак	Ученици представљају резултате из својих табела и дискутују о њима, упоређујући их.
4. корак	На основу дискусије, ученици формирају јединствену табелу и исписују је на табли.
5. корак	Дискусија о подацима из заједничке табеле, са акцентом на образложењу кључних појмова писаним путем, као и формирањем сопственог става о тим појмовима.

СИТУАЦИЈА 2. – Проблем са организацијом времена

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу шестог разреда основне школе. Ваши дванаестогодишњаци су очигледно ушли у нову етапу свог живота, пошто их ништа, осим Фејсбука, не интересује. Престали су да уче, на часовима су поспани, као да ноћима не спавају.
Задатак за час одељењског старешине	Побољшати успех у учењу - научити ученике да организују своје време.

Група Б – Дејан Томић, Данијела Момчиловић, Јасмина Милаковић, Ксенија Пешикан, Јасмина Ђорђевић, Јасмина Вукашиновић, Горан Петровић, Снежана Марковић

Облик рада	фронтални, индивидуални рад унутар групе, групни рад
Метод рада	Израда пројекта, истраживање, израда и контрола спровођења личног плана за период од недељу дана
Средства	рачунари, материјал који су ученици прибавили, упитник, ппт презентација
Медији	интернет
Циљ	Стварање позитивног односа према учењу и раду. Стварање жеље код ученика за истраживањем. Давање могућности за стицање знања на занимљив и иновативан и ученицима близак начин. Развој сарадничког духа, кооперације, колективизма. Указати на значај планирања активности у току дана, недеље, месеца. Подстаћи ученике да планирају своје време како би завршили обавезе уз максимално ангажовање.
	ТОК ЧАСА
1. корак (5 мин.)	Ученици су унапред подељени у групе како би прикупили податке о проблематичној наставној теми. С обзиром да им је интернет, тачније, фејсбук "бољи" пријатељ од књиге, кренућемо у том правцу. Сваки члан I групе имао је за задатак да на <i>фејсбуку</i> пронађе по два до три пријатеља вршњака из других школа Србије и да им на дату тему постави пар питања која ће, као и одговоре на њих уписати у унапред припремљен план. Сваки члан II групе имао је за задатак да путем интернета пронађе слике и <i>фотографије</i> које су у вези са темом. III група имала је за задатак да направи <i>фејсбук страницу</i> која ће носити име по датој теми и да прибави што више чланова (ученици прибављају податке о члановима) који ће дати свој коментар о њиховом раду, као и о актуелној теми, када групе направе синтезу свих задатака, објаве на страници и љубазно затраже од својих чланова да ово ураде. НАПОМЕНА: Ово су били унапред дати домаћи задаци. У случају да неки ученик нема интернет или фејсбук страницу, радиће у договору са својим другом. Први корак је стварање радне атмосфере, а то се највише односи на адаптацију простора за групни рад, јер постоји претпоставка да су ученици мотивисани домаћим задатком. НАПОМЕНА: Број чланова групе зависи од броја ученика у одељењу, али нетреба бити мање од 4, а више од 7 ученика.

2. корак (10 мин.)	Пошто је већина ученика код куће радила индивидуално сада: I група прави јединствен извештај о својим контактима и одговорима које су добили. II група уједињује фотографије и слаже их по неком логичком редоследу. Сваки члан III групе подноси извештај групи о члановима фејсбук странице, које је прибавио (да ли су ђаци, или су одрасли, ако су одрасли њихово занимање и сл., као и компетенције (по мишљењу ученика) за квалитет постављених коментара.)
3. корак (10 мин.)	Када ученици одраде посао унутар групе, сада групе подносе извештај о свом раду осталим групама. Сваки извештај се анализира на нивоу целог одељења.
4. корак (10 мин.)	Сада сви ученици добијају упутство како да ураде Пауер-поинт презентацију користећи добијени материјал. Пауер-поинт презентација ће бити постављена на фејсбук страници и анализирана од стране њених чланова. Размена искустава, импресија о новом начину рада и припрема да се ово предавање прикаже другарима из других одељења. НАПОМЕНА: Сви ученици одељења ће се прикључити фејсбук страници тако да је могу уређивати и члановима који коментаришу рад одговараће на питања уколико неко има недоумица зашто је нешто баш тако урађено. НАПОМЕНА: Наставник се не помиње зато што је само саветник, сарадник и координатор, па је у сваком моменту доступан својим ученицима, како у школи тако и ван ње, на фејсбуку или путем телефона.
5. корак (10 мин.)	Одељенски старешина ученике упознаје са појмом "крадљивци времена" међу којима је један од највећих фејсбук. Затим ученици раде упитник који се тиче "крадљиваца времена", након чега виде своје резултате и сазнају колико су добри у организацији свог времена. Затим им одељенски старешина покаже пример добре организације времена у току недеље и ученици износе своје мишљење о томе колико је или није тешко испоштовати задате планове и како им то може помоћи приликом учења.

Група Г – Снежана Клепић, Андреј Чабаркапа, Гордана Јурић, Јасмина Славковић, Биљана Веселиновић, Дејан Јањић, Данка Даничић

Облик рада	Фронтални и индивидуални
Метод рада	Израда и контрола личног плана за период од недељу дана
Средства	Табла, пано
Циљ	"Освестити" код ученика да правилном организацијом времена много више добијају него што губе, и кад су у питању оцене, као и гледе слободног времена. Дакле, циљ нам је да научимо ученике да организују свој дан и своје дневне, односно, недељне обавезе. Тиме ученици "сређују" свој живот.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Израда мапе ума чија ће тема бити срећа. Ученици треба да одаберу оно што они сматрају срећом (нпр. породица, здравље успех, новац, пријатељи, љубав и сл). На другој половини табле ученици треба да напишу активности којима највише посвећују пажњу током дана (ван школе). Када буду погледали таблу, уочиће очигледан несклад између онога што им је најважније или врло важно и онога што раде. Након тога би неколико ученика могло, пред одељењем, објаснити како они "таворе" своје дане.
2. корак	Разговор о урађеном. Упиремо "прст" у проблем - превише забаве, игрица, а премало онога што користи и њима самима и онима поред њих (учења, дружења, спорта, времена за породицу и сл).
3. корак	Ученике треба саветовати да боље организују време и да се свог плана придржавају наредних недељу дана (до следећег састанка). Треба им напоменути и да је најбоље време за учење од 8 до 11 или од 15 до 18. Можемо им понудити пример доброг дневног распореда (колико времена је потребно за оброке, игру, дружење, спавање, учење...)
4. корак	Ученици праве своје дневне планове организације времена за период од недељу дана. Наравно, користе свој распоред часова и уклапају одређене предмете у план.
5. корак	Одређује се период од недељу дана и заказује се поновни састанак и анализа. Добро је и у учионици, ако је могуће, наравно, окачити један пано где би ученици који током те недеље наруше свој дневни план убележили своје име и шта нису испоштовали.

Група М – Марина Јелисијевић, Ивана Тодоровић, Љиљана Савић, Драгана Кајла, Ивана Симоновић-Стајић, Гордана Гардић, Марија Живковић, Игорка Јорданов

Облик рада	индивидуални, фронтални
Метод рада	монологско-дијалогска метода, демонстрација, "Настави реченицу", "Хитно- важно", "Израда и контрола спровођења личног плана за период од недељу дана" - писани радови
Средства	припремљени празан планер за сваког ученика, креда и табла или одштампан већи празан планер на коме ћемо ученицима објаснити на који начин да брже и ефикасније испланирају време.
Циљ	Оспособљавање ученика за правилно планирање времена у току дана. Развијање мотивације код ученика као подстицај за постизање бољих резултата у школи и ван ње.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Час започети разговором са ученицима на тему "Шта желим да будем и чиме да се бавим када одрастем?" Очекивани одговори - ученициће навести различита занимања (лекар, учитељ, пилот, научник, мајстор, пекар, сликар...). Следеће питање : "Шта све треба да одрадимо (коју школу или факултет да завршимо да би могли да се бавимо жељеним занимањем?)" Након добијених одговора, наставити дискусију питањем : "Да ли као лоши ђаци, без воље и жеље, можете то остварити?" Овим питањима се ученици уводе у тему и мотивишу да са већим ангажовањем приступе следећим активностима (буђење пажње). - 5 минута
2. корак	Питати ученике шта мисле да ли њихови родитељи или ми наставници волимо и са великим задовољством обављамо све свакодневне активности (навести сопствени пример нпр. не волим прање, пеглање и кување, поправку аутомобила..), али их са будном пажњом редовно извршавамо.(овим се уводи други корак) Циљ је да ученици схвате да и ми одрасли обављамо и ствари које мало мање или у опште не волимо. Потребно је користити ЈА реченице. Након овог увода применити методу "Настави реченицу" на ову тему, да се би прво стекао увид у проблеме које ученици имају и зашто су незаинтересовани. Када ученици излистају разлоге за незаинтересованост, подсетила бих их на њихове жеље и покушала да мотивишем истичући значај доброг успеха у школи за њихово школовање и даљи живот уопште. - 5 минута

3. корак	На почетку овог корака истаћи значај добре организације времена и навести неке примере ученика које познају или успешних спортиста (Новак Ђоковић или сл.), који су постигли или постижу одличне резултате, а имају времена и за дружење, као и за "facebook". Ако имамо неког добро организованог ученика у разреду, замолила бих га нам укратко исприча како он или она то постижу. Истичући значај добре организације припремили би се за следећу методу: "Хитно- важно", где би сваки ученик сам за себе направио приоритете које не би требало да прескочи. метода хитно важно са краћом анализом: 10 - минута
4. корак	Ученицима поделити празне планере, а на паноу или школској табли такође припремити празан планер за додатна објашњења током попуњавања. Применити методу: Израда и контрола спровођења личног плана за период од недељу дана", где би сваки ученик сам за себе направио распоред својих активности за наредну недељу. Пре почетка израде плана, подсетити ученике које је најбоље време у току дана за учење, да увек треба прво да уче теже а затим лакше предмете, као и да план не треба да буде презахтеван, да обавезно оставе време за слободне активности (facebook, али у мери која не угрожава школске и породичне обавезе). 15 минута (индивидуална израда)
5. корак	Након израде прелиминарног распореда, позвати ученике да заједнички прокоментаришемо њихову организацију времена, истаћи значај поштовања временских одредница и замолити ученике да се наредних седам дана придржавају израђеног распореда. Ако постоји интересовање, понудити им формирање групе (из одељења бх), на facebook -у, где би могли једни другима да помогну у реализацији различитих школских активности (домаћи, разјашњавање појединих питања из лекције) и понудити награду ученику који у наредних седам дана поправи највише оцена или по мишљењу колега поправи своје понашање, побољша пажњу на часу и постане активнији - мотивисанији). Награду нека предложи ученици. На крају часа још једном поновити значај добре организације времена, подсетити их на њихове жеље у вези са будућим занимањем. Објаснити да је и нама понекад тешко и досадно, али да једноставно живот морамо схватити мало озбиљније и да је рад - њихово учење - улагање у будућност. Рећи ученицима да се надамо да ће испоштовати договор, поштовати временски распоред бар наредне недеље и да ћемо на наредном часу ОС анализирати остварене резултате и њихова искуства или проблеме са којима су се сусрели. анализа планера и завршни део (поново мотивисање ради адекватне реализације планера) -10 минута

СИТУАЦИЈА 3. – Како пронаћи мотивацију за рад?

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу првог разреда средње школе. У вашем одељењу имате ученицу која је, због уписа у средњу школу, морала из села у коме живи да пређе у град, у подстанарску собу. Школска година одмиче, ученица је стално тужна и замишљена, а и њен успех је испод нивоа који она може да пружи. Сигурно јој недостаје породица.
Задатак за час одељењског старешине	Побољшати успех у учењу - научити ученике да од себе дају максимум, да пронађу извор мотивације у свакој ситуацији, без обзира на животне околности у којима се налазе.

Група Ц – Гордана Јаневска, Светлана Мандић, Ирена Антић, Данијела Стојилковић, Александра Црногорац, Горица Букуров

Облик рада	фронтални рад, рад у групи
Метод рада	усмено излагање, текстуална, илустративно-демонстративна, SWOT анализа, метода писања
Средства	Презентација у Power Point-у (http://www.okcseminari.rs/mod/forum/discuss.php?d=408) Наставни листићи са питањима за сваку групу (ПРИЛОГ 1) Наставни листићи са табелама (ПРИЛОГ 2, ПРИЛОГ 3, ПРИЛОГ 4) Наставни листићи "јелкица" - мотивација за учење
Циљ	Циљ ове радионице је: -Пружити помоћ ученицима да што боље сагледају своје потребе и жеље, али и да уоче препреке које стоје на путу њиховог задовољења/остварења -Проширити знања ученицима о значају сопствене одговорности за све животне могућности -Повећати самопоуздање код ученика и ојачати их да преузму иницијативу у остваривању својих циљева.
	ТОК ЧАСА
1. корак УВОДНА АКТИВНОСТ 5 минута	Наставник прича причу ученицима. Ученици пажљиво слушају наставника. Прича о свештенику који није преузео одговорност за свој живот јер упркос надлазећој поплави није хтео да га евакуишу, већ се поуздао у спас који ће доћи божјим провиђењем. Свештеник је седео уз радни сто покрај прозора састављајући проповед о Божјој провидности, кад ли зачу нешто што је звучало као експлозија. Ускоро је видео како људи у паничном страху беже тамо-амо, и сазнао да је пукла брана, река је изашла из корита, а људи су били евакуисани. Свештеник је видео како на улици расте вода. Имао је проблема с потискивањем панике која је у њему расла, али рече сам себи: "Управо сам састављао проповеди о Провидности и ево прилике да вршим што проповедам. Нећу бежати са осталим људима. Остаћу овде и поуздати се у Божју провидност да ме спаси." Баш кад је вода дошла до његова прозора, пролазио је покрај чамац пун људи. "Дођите, велечасни!" звали су га. "А не, децо моја", одговори свештеник с поверењем. "Уздам се да ће ме Божја провидност спасити." Свештеник се ипак попео на кров, и кад је вода допрла до крова, пролазио је туда други чамац пун људи који су позвали свештеника да се укрца. Он је то поново одбио. На крају се попео на врх звоника. Кад је вода допрла до његових колена, један је патролни чамац био послан да га спаси. "Не, хвала, часници", рече свештеник мирним смешком. "Уздам се у Бога. Он ме неће оставити."

Кад се велечасни утопио и дошао на небо, одмах се пожалио Богу: "Поуздао сам се у тебе! Зашто ме ниси спасио?"
 А Бог одговори: "Па послао сам ти чак три чамца."

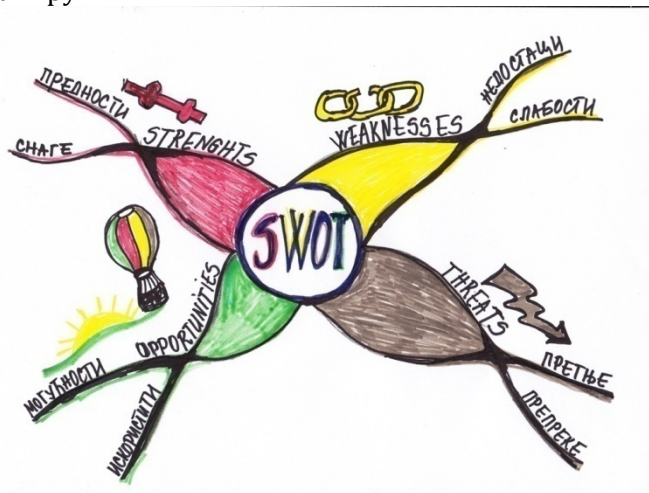
Након што је прочитао ученицима причу наставник им објашњава технику swot анализе, користећи Power Point презентацију, на којој се налазе објашњења. Презентацију покреће наставник и могу да је виде сви ученици.

Предности:	Слабости :
Могућности:	Претње:

Након што је ученике упознао са техником Swot analize, наставник дели ученике у четири групе.

Свакој групи дели причу и унапред припремљене задатке исписане на папиру.

**2. корак
SWOT
АНАЛИЗА
20 минута**

Задаци за групе: (Прилог 1)

1. група: Предности : Излистај све позитивне аспекте свештеникове личности и тренутне позиције (тренутна позиција је та која је наведена у причи)
2. група: Слабости : Излистај све негативне аспекте свештеникове личности и тренутне позиције (тренутна позиција је та која је наведена у причи)
3. група: Могућности: Које је све аспекте садашње (из приче) или предвидиве будуће ситуације свештеник могао користити као

	могућности 4. група: Претње : Које је све аспекте садашње (из приче) или предвидиве будуће ситуације свештенику могу да штете. Док ученици раде у групи наставник прати рад у групи и пружа помоћ ученицима уколико је то потребно. Ученици своје одговоре пишу на материјалу који су унапред добили и на којој се налази исцртана табела Након предвиђеног времена за рад у групи следи извештавање ученика Док ученици саопштавају своје одговоре наставник исте пише на табли или флип чарту, на којој је такође нацртана иста табела: Предности, Слабости, Могућности, Претње. Док једна група саопштава своје одговоре, наставник позива ученике да прате извештавање група и евентуално допуњују Када све групе саопште своје одговоре следи још једна заједничка анализа приче. Након што је урадио заједничку анализу приче са ученицима наставник изводи закључак да је „ Сваки појединац одговаран за проналажење сопственог смисла и дефинисање својих животних циљева.” Наставник заједно са ученицима изведе закључак „да је свако одговоран за себе, било да нешто уради (покуша да уради) или не уради ништа, као и то да је највећи неуспех непокушати.		
3. корак ДЕФИНИСАЊЕ СОПСТВЕНИХ ЦИЉЕВА 20 минута	У даљем излагању наставник објашњава ученицима да користећи ову методу могу да дефинишу и анализирају сопствене циљеве. ○ Наставник поново формира нове групе ученика и саопштава им нови задатак. Свако од Вас има своје циљеве, а и свој идентитет, међутим како би смо научили да користимо ову технику коју можете и индивидуално примењивати, поразговарајте кратко и дефинишите неки циљ који би био заједнички за све, а тиче се рецимо поправљање вашег школског успеха“ ○ Како би помогао ученицима да лакше ураде свот анализу наставник дели ученицима табелу која им може помоћи. (Прилог 2) <table border="1" data-bbox="440 1402 1437 1822"> <tr> <td data-bbox="440 1402 933 1822"> Предности: Које личне вештине и таленти ће Вам помоћи да остварите циљ? • Шта је оно што ме чини посебним? • У чему сам стварно добар? • Које моје особине други веома цене/шта други виде као моје предности? • Који ресурси ми стоје на располагању? </td><td data-bbox="933 1402 1437 1822"> Слабости : Шта не радим добро? • Шта је то што ми други кажу да не радим добро, иако им често не верујем? • У којим областима ми је потребно побољшање? • Који су моји досадашњи неуспеси? • Које су вештине, таленти и способности потребни да бих </td></tr> </table>	Предности: Које личне вештине и таленти ће Вам помоћи да остварите циљ? • Шта је оно што ме чини посебним? • У чему сам стварно добар? • Које моје особине други веома цене/шта други виде као моје предности? • Који ресурси ми стоје на располагању?	Слабости : Шта не радим добро? • Шта је то што ми други кажу да не радим добро, иако им често не верујем? • У којим областима ми је потребно побољшање? • Који су моји досадашњи неуспеси? • Које су вештине, таленти и способности потребни да бих
Предности: Које личне вештине и таленти ће Вам помоћи да остварите циљ? • Шта је оно што ме чини посебним? • У чему сам стварно добар? • Које моје особине други веома цене/шта други виде као моје предности? • Који ресурси ми стоје на располагању?	Слабости : Шта не радим добро? • Шта је то што ми други кажу да не радим добро, иако им често не верујем? • У којим областима ми је потребно побољшање? • Који су моји досадашњи неуспеси? • Које су вештине, таленти и способности потребни да бих		

	• Да ли је неко већ постигао овај циљ? • Ко ће ми пружити подршку за остваривањ циља?	остварио свој циљ, а ја их не поседујем? • Да ли постоје ресурси (материјални, људски..) који ми нису на располагању за остваривање овог циља?
	Могућности: Који спољни фактори могу позитивно утицати на остварење мог циља? • Које активности ће ми помоћи да будем успешнији? • Како могу да искористим своје предности? • Да ли могу да искористим неке факторе окружења у своју корист	Претње: Који су то ризици који могу да се појаве на путу остварења циља? • Који фактори окружења могу негативно утицати на мене? • Ко је и каква је моја конкуренција? • Да ли постоје “негативци” у мом окружењу који ће ми угрожавати самопоуздање?
	-Пошто је ученицима поделио материјал и задатак даје им додатна објашњења (Сва упутства се налазе на париру).	

4. корак ИЗРАДА АКЦИОНОГ ПЛАНА 30 минута	Наставник даје ученицима задатак. „ Пошто сте направили Вашу Swot анализу ,пробајте да направите и свој акциони план за остварење свог циља. Приликом израде акционог плана. Размислите: • Како да побољшам своје слабости? • Како да искористим могућности? • Како да стабилишем или елиминишем претње			
	И своје одгвое унесите у табелу. Прилог 3.			
		Предности	Слабости	
	Могућности	Могућности које треба искористити	Ствари које треба поправити	
Претње	Претње које треба елиминисати	Ублажавање и избегавање ризика		
Пошто су излистали све могућности и претње наставник позива ученике да осмисле конкретне акције или задатке за постизање циља и унесу га у табелу Прилог бр.4				
Задатак/Активност	Време реали ације	Ко ће нам пружити помоћ за остварење	Како ћемо знати да смо успели	

	<table><tr><td></td><td></td><td>циља</td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>			циља					
		циља							
	-Након рада у групи ученици презентују своје акционе планове -Наставник задаје ученицима домаћи задатак, да ураде своју личну swot анализу, дефинишу циљ и ураде акциони план								
5. корак ЗАВРШНА АКТИВНОСТ 15 минута	Ученици се деле у групе. Свака група добија један папир на којем се налази "јелкица" за приказ мотивације за учење. МОТИВАЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ Задатак ученика је да на линијама са леве стране напишу силе које вуку напред - подршке, а на линијама са десне стране силе које коче - препреке. (5 минута) Наставник црта на табли "јелкицу" мотивације. Свака група говори своје одговоре, а наставник или један ученик те одговоре уписује на заједничкој јелкици. (5 минута) Ученицима се даје додатно време да за сваки одговор који се налази за десне стране пронађу начин - решење како може да се та препрека претвори у подршку односно мотивацију. (5 минута) За крај: МИСЛИ ПОЗНАТИХ - поделити ученицима "Одговорност шета руку под руку са способношћу и моћи." - Ј. Г. Холанд "Одговорни смо за оно што радимо, али и за оно што не радимо." - Волтаре "Што год да се догоди, преузми одговорност."								

	- А. Робинс “Твој проблем није твоја кривица, али је твоја одговорност.” - Америчка ТВ реклама “Спремност да прихватимо одговорност за властити живот је извор самопоштовања.” - Ј. Дидион “Ако преузмете одговорност за себе развићете жудњу за остварењем својих снова.” - Л. Бровн “Једино ограничење нашем достигнућу је наша способност да тачно одредимо оно што желимо. “ - А. Робинс УПУТИТИ ИМ ПОРУКУ: САМИ СТЕ КРОЈАЧИ СВОГ ЖИВОТА!!! РАЗМИСЛИТЕ ЈОШ ЈЕДНОМ ПРЕ НЕГО ШТО ДОНЕСЕТЕ ОДЛУКУ!!! НЕКА ОДГОВОРНОСТ БУДЕ ВАШ МОТО ЖИВОТА!
--	---

Слајдови презентације наведене у оквиру ставке Средства за рад на часу

Три спасилачка чамца

Свештеник је сасео у радни сто покрај прозора састављајући проповед о Бојкој провидности, кад ли зачу нешто што је звучало као експлозија. Ускоро је видео како људи у паничном страху беже тамо-амо, и сазнао да је пукала бомба, рекао је изашао из корита, а људи су били ошамућани. Свештеник је видео како на улици расте вода. Имао је проблема с потискивањем напие која је у њему расла, али рече сам себи: "Управо сам састављао проповед о Провидности и ево привлаке да вршим што проповедом. Нећу бежати са осталим људима. Оставу овде и поудити се у Бојку провидност да ме спаси."

Баш кад је вода дошла до његова прозора, пролазио је покрај чамца нун људи. "Дејите, величани!" звани су га. "А не, лепо моја", одговори свештеник с помереном. "Уздам се да ће ме Бојаја провидност спасти." Свештеник се ипак покло на кров, и кад је вода дошла до крова, пролазио је тула други чамца нун људи који су позвали свештеника да се укрца. Он је то поново сабио.

На крају се нишо на врх звоника. Кад је вода дошла до његових колена, један је патролни чамца био послан да га спаси. "Не, хвала, часниче", рече свештеник мирним смењком. "Уздам се у Бога. Он ме неће оставити." Кад се величани утону и дошао на небо, одмах се поклони Богу: "Потукао сам се у тебе! Зашто ме ниси спасио?"

А Бог одговори: "На послао сам ти чак три чамца."

Излистај све позитивне аспекте свештеникове личности и тренутне позиције (тренутна позиција је та која је наведена у причи)

Које је све аспекте садашње (из приче) или предвидиве будуће ситуације свештеник могао користити као могућности

Излистај све негативне аспекте свештеникове личности и тренутне позиције (тренутна позиција је та која је наведена у причи)

Које је све аспекте садашње (из приче) или предвидиве будуће ситуације свештеник могу да штете.

„ Сваки појединац је одговоран за проналажење сопственог смисла и дефинисање својих животних циљева.“

Које личне вештине и таленти ће Вам помоћи да остварите циљ?

- Шта је оно што не чини посевним?
- У чему сам стварно добар?
- Које моје особине други веома цене/исти други кажу као моје предности?
- Које ресурсе им стоје на располагању?
- Да ли је неко већ поставио овај циљ?
- Ко ће ми пружити подршку за остваривање циља?

Шта не радим добро?

• Шта је то што ми други кажу да не радим добро, ала ми често не верују?

• У којим областима ми је потребно побољшање?

• Које су моје досадашње поступци?

• Које су моје вештине, таленти и способности потребне да бих остварио свој циљ, а ја их не поседујем?

• Да ли постоје ресурси (материјални, људски...) који ми могу на располагању за остваривање овог циља?

Размислите:

- Како да побољшам своје слабости?
- Како да искористим могућности?
- Како да стабилишем или елиминисем претње?

Унесите у табелу:

	Предности	Слабости
Могућности	Могућности које треба искористити	Ствари које треба поправити
Претње	Претње које треба елиминисати	Ублажавање и избегавање ризика

Време реализације	Ко ће нам пружити помоћ за остварење циља	Како ћемо знати да смо успели
Задатак - активност		
Задатак - активност		
Задатак - активност		
Задатак - активност		
Задатак - активност		

МОТИВАЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ

ЗА КРАЈ – МИСЛИ ПОЗНАТИХ

"Одговорност шета руку под руку са способношћу и моћом."
- Ј. Г. Хопкинс

"Одговорност смо за оно што радимо, али и за оно што не радимо."
- Волтер

"Шта год да се догоди, преузми одговорност."
- А. Робинс

"Твој проблем није твоја кривица, али је твоја одговорност."
- Америчка ТВ реклама

"Спремност да прихватиш одговорност за властити живот је извор самостојног топања."
- Ј. Делмон

"Ако преузмете одговорност за себе развићете жељу за остварењем својих снова."
- Ј. Броун

"Једино ограничење нашем достигнућу је наша способност да тачно одредимо оно што желимо."
- А. Робинс

САМИ СТЕ КРОЈАЧИ СВОГ ЖИВОТА!!!

РАЗМИСЛИТЕ ЈОШ ЈЕДНОМ ПРЕ НЕГО ШТО ДОНЕСЕТЕ ОДЛУКУ!!

Група X – Сања Миленковић, Александар Славов, Оливера Ђуровић, Дринка Иванчевић, Анита Малешевић, Силвија Нађ, Душка Ђокић

Облик рада	Комбиновани (фронтални, групни)
Метод рада	Комбиновани рад ("Олуја идеја", демонстративна метода, дијалогска)
Средства	Папири великог формата, фломастери, лопта, картице или бомбоне у четири боје,
Циљ	1. Развијање свести код ученика о сопственој одговорности за резултате учења 2. Проналажење конкретних решења за дефинисане проблеме 3. Формирање става о томе да нема ситуација и проблема које није могуће решити
	ТОК ЧАСА
1. корак 5 - 7 мин.	Методом <i>Олуја идеја</i> ученици наводе све могуће ометајуће чиниоце учења, а наставник их записује на табли класификујући их по сродности. То би могле бити четири групе фактора: 1. Технике учења, 2. Организација рада, 3. Услови средине и 4. Карактеристике градива. ○ <i>Олуја идеја</i> може се одвијати тако што ученици стоје формирајући круг. Један има лопту, говори гласно своју идеју шта може да омета учење и баца лопту насумице неком од ученика, овај хвата лопту, говори своју идеју и тако даље. Циљ је навести што већи број идеја без много размишљања.
2. корак 3 - 5 мин.	Ученици се деле у четири групе. Свакој групи се додељује један од фактора учења. Групи у којој се налази девојчица из задатка доделити фактор 3. Услови средине. ○ Поделу ученика у групе извести тако што извлаче картицу (бомбону) из кутије где су картице (бомбоне) у четири боје.

3. корак 20 мин.	Рад по групама. Свака група има исти задатак - да пронађе одговарајуће решење за ометајући фактор учења који јој је додењен. Методе рада могу бити различите: ○ 1. група: Технике учења - учење решавањем проблема (најпре утврдити проблем, а затим пронаћи могући начин решења, и на крају решити проблем), и прављењем бележака. ○ 2. група: Организација рада - техником <i>израде и контроле спровођења личног плана за период дан/седмица</i> на папиру илуструју свој план организације обавеза и потребног времена ○ 3. група: Услови средине - методом <i>дискусије</i> за сваку проблематичну ситуацију на папиру исписују мотиве који би могли да помогну у превазилажењу проблема на који се обично не може утицати (нпр. одвајање од куће, а мотиви могу бити: како оправдати поверење родитеља; обострано задовољство постигнутим резултатима итд.) ○ 4. група: Карактеристике градива - питати ученике како приступају новом градиву, тј. да ли иду од познатог ка непознатом, од простог ка сложеном, од лакшег ка тежем и да ли повезују са претходним градивом. Понудити им опције, а они ће на папиру написати једну.
4. корак 8 - 10 мин.	Представник групе демонстрира резултате рада представљене на паноима (папирима великог формата)
5. корак 3 - 5 мин.	Закључак може да формулише наставник, а могу и ученици: <i>Нема проблема који није могуће решити, само се треба потрудити.</i> Предложити ученицима да у госте дође психолог/педагог школе на следећи час одељењског старешине. Размена: Шта је важно да би се направио договор којим су сви задовољни? (искреност, узајамно разумевање, саслушане и уважене потребе свих, добра воља и довитљивост да се реши проблем)

Група Н – Ивана Радивојевић, Емилија Обрадовић-Божих, Ана Влаховић, Оливера Тасић

Облик рада	Фронтални и групни
Метод рада	Дијалогска, вербална, решавање проблема, рад на тексту, демонстративна, метода "Стрип у наставцима"
Средства	Помоћно-техничка, визуелна, текстуална, папир, фломастери
Циљ	Помоћи ученицима да побољшају успех у учењу, научити их да пронађу мотивацију у свакој ситуацији, без обзира на животне околности у којима се налазе и помоћи им да схвате да решење проблема постоји и да помоћ у његовом налажењу могу добити од својих другова и наставника
	ТОК ЧАСА
1. корак	Наставник излаже тему часа, а то је: проблем прилагођавања у првом разреду праћен проблемима различитих извора као нпр. промена друштва, промена наставника, ново место становања, нова средина. Затим, истиче циљ часа. Време за реализацију: 5 минута
2. корак	Наставник је припремио материјал у облику Power Point презентације, у форми стрипа, који приказује ученицима. На сликама се виде ђаци који разговарају о својим проблемима, тј. о сметњама на које наилазе при учењу и разлозима због којих не могу да постигну жељени успех. На овај начин наставник јасно и прецизно издваја неколико најчешћих фактора који утичу на учење и успех ученика првог разреда. Затим им се обраћа питањем: Да ли неко од вас наилази на неки од овде поменутих проблема? Објашњава им да треба да размисле о томе, а затим да размисле и о могућим решењима за неке од наведених проблема. Време за реализацију: 10 минута.
3. корак	Подела ученика у групе. Наставник дели ученике у онолико група колико фактора је било приказано у стрипу. Дата је почетна ситуација у стрипу, а ученици треба да доцртају и реше проблем, побољшају комуникацију и слично. Свака група добија по један папир на коме је нацртана једна ситуација тј. један проблем. Ученици треба да испишу могућа решења, свако у новом облачићу и споје их са централним. Време за реализацију: 10 минута.

4. корак	Представник сваке групе представља могућа решења за постављен проблем. Папир са решењима се качи на таблу, затим следе коментари осталих ученика из других група. У току коментара, уколико већ нису на списку, наставник додаје и решења као што су, похађање допунских и додатних часова, узимање учешћа у разним секцијама, организовање ваннаставних активности као што су групни одлазак у позориште, биоскоп, на концерт или изложбу, а затим организација часа на коме ћемо сабирати утиске. Време за реализацију: 15 минута.
5. корак	Задатак за ученике је да изаберу једно од решења и уврсте га у свој план за реализацију. Наставник, такође, обавештава ученике да ће и на следећем часу о томе разговарати и на тај начин заједно пратити ефекат одабраних решења. И, што је најважније, наставник упућује ученике да се у сваком тренутку могу обратити одељењском старешини како би о проблемима разговарали и заједно покушали да нађу решење. И после одређеног временског периода, одељенски старешина треба да прати постигнут ефекат и по потреби разговара са ученицима о овој теми. Време за реализацију: 5 минута.

СИТУАЦИЈА 4. – Смислено учење

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу седмог разреда основне школе. Један ученик вам се пожалио да наставницу физике уопште не разуме кад предаје лекције, те да и лекције и формуле учи напамет. Код вас је дошао да се посаветује шта да ради кад буде усмено одговарао, јер ако га наставница у пола реченице прекине, он неће знати да настави даље.
Задатак за час одељењског старешине	Побољшати успех у учењу - ставити акценат на смислено учење.

Група Д – Драгана Кокотовић Ваисљевић, Марина Скриник Ћорић, Марија Радосављевић, Драган Николић, Дејан Живановић, Витомир Раовић, Наталија Безаревић

Облик рада	Фронтални и групни
Метод рада	демонстративни, вербални
Средства	презентација, дидактички материјал
Циљ	Упознати ученике са различитим методама и техникама учења и оспособити их за њихову примену ради постизања што бољих резултата.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Одељенски старешина прави кратак увод о проблемима у учењу. Затим методом "Настави реченицу" ученици износе најчешће проблеме у учењу. (5 минута)
2. корак	Приказивање презентације о методама и техникама учења (5 минута)
3. корак	Ученици добијају једну краћу лекцију из физике да науче на часу. Деле се у пет група и свака група има задатак да у учењу примени једну од техника: "Од текста до табеле", "Учење по станицама", "Мапе ума", "Објашњавам детету" и "Постављање питања" (свака група добија кратко текстуелно упутство о техници учења коју треба да примени). (5 минута)
4. корак	Рад у групама (20 минута)
5.корак	Евауација наученог кратким тестом (5 минута)
6.корак	Дискусија о стеченим искуствима и доношење закључака о томе на који начин примена различитих техника олакшава учење. (5 минута)

Група И – Бранислава Ивковић, Бранко Шошкић, Душанка Павловић, Ивана Настасић, Марија Петковић, Гордана Бојанић

Облик рада	Рад у пару, фронтални облик рада
Метод рада	Методе активне наставе: "Заузми одстојање", "Од текста до табеле" и "Мапа ума", дијалогска метода
Средства	Одговарајући уџбеник, текст водич, радни лист са табелом, флип чарт са креираном мапом ума, модерацијске картице
Циљ	Стицање вештине учења и оспособљавање за примену у пракси. Развијање способности анализе и синтезе. Стварање објективне слике о сопственом раду. Развијање радних навика. Подстицање самосталности у раду.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Уводни део часа 10 мин.: Наставник на средину учионице поставља уџбеник из физике (једна ученица се пожалила да има проблема са учењем овог предмета и репродукцијом наученог, одељенски старешина треба да сними ситуацију у остатку одељења да ли још неко има сличних проблема), затим замоли ученике да заузму одређено одстојање од уџбеника које симболично одражава њихов однос према предмету. Када су позиције заузеле, сваки ученик укратко објашњава свој положај. Такође, сваки ученика треба усмено да настави реченицу "Када ја учим физику...." Уколико постоје већи проблеми са предметом старешина ће морати и да поразговара са предметним наставником и укључи га у решавање ситуације. У међувремену, у наставку часа ће покушати да приближи ученицима изабране методе и технике успешног учења.
2. корак	Главни део часа 25 минута: Наставник је спремио текст водич на тему метода и техника учења. Сваком пару ученика дели текст водич и радни лист са методом "Од текста до табеле". Задатак ученика је да пажљиво прочитају текст, маркирају важне делове, а затим да у табелу унесу кључне појмове, објашњење тих појмова и евентуално ситуације у којој би они могли да примене оно што су кроз табелу извукли као кључно. У току рада наставник координира, обилази парове, пружа им потребну помоћ и сугестије за успешно решење задатака. Овим се постиже да се ученици упознају са техникама успешног учења и истовремено примене једну од техника на датом тексту.
3. корак	Завршни део часа 10 минута: Наставник сваком пару дели по једну модерацијску картицу и тражи од њих да на картицу напишу по један појам из текста. Затим качи на таблу унапред припремљену шему мапе ума на флип чарт папиру. Ученици лепе своје картице са појмовима на одговарајуће место на мапи (наравно уз помоћ наставника), и кратко прокоментаришу сваки појам. Овим се постиже осигурање знања.

Група Л – Биљана Антић, Милорад Мурић, Горан Димитријевић, Небојша Стојановић, Миланка Пријовић, Оливера Миливојевић

Облик рада	фронтални; рад у групама
Метод рада	дијалог; писање; демонстрације
Средства	листићи са лекцијом из физике; прибор за писање
Циљ	упознавање ученика са техникама смисленог учења и обука за примену истих подстицање самопоуздања и самосталности у раду код ученика
	ТОК ЧАСА
1. корак УВОД 5 минута	Одељењски старешина упознаје ученике са принципима и техникама смисленог учења које ће примењивати у групном раду : <i>Од текста до табеле, Објашњавам детету, Мане Ума</i>
2. корак ИЗРАДА ЗАДАТКА 20 минута	Подела ученика у хетерогене групе по нивоу знања тако да у свакој групи буде неколико одличних и вр.добрих ученика са неколико ученика који показују слабије резултате у учењу. Свака група добија по један листић са лекцијом из физике коју ће обрадити на различите начине. 1. група - користи технику <i>Од текста до табеле</i> (након читања и обраде сачинити табелу која ће садржати кључне појмове, њихова објашњења, примере и област примене) 2. група - користи технику <i>Објашњавам детету</i> (извлачење суштине лекције и представљање на једноставан и разумљив начин - тако да и мало дете разуме) 3. група - користи технику <i>Мане ума</i> (направити постер са сликовито приказаним кључним речима, дефиницијама, областима примене, њиховом међусобном повезаношћу и повезаношћу са претходним градивом из предмета)
3. корак ПРЕЗЕНТАЦИЈА 15 минута	Слабији ученици из групе представљају рад, анализирају обрасце, формуле и дефиниције На тај начин слабији ученици се опуштају и стичу самопоуздање (смислено излажу градиво а не "рецитују") Бољи ученици из групе анализирају излагање и бодре свог друга.
4. корак ЗАКЉУЧАК 5 минута	Ученици износе своје утиске о сопственом раду и раду других група, о представљеним облицима смисленог учења и доносе закључке самостално или уз помоћ одељењског старешине.

5. корак	Разговор одељењског старешине са наставницом физике у коме се упознаје са проблемом отежаног усвајања градива код одређених ученика из одељења и упознавање са стеченим искуствима са одржаног часа одељењског старешине. Заједничко проналажење решења уз узајамно професионално уважавање.
----------	---

СИТУАЦИЈА 5. – Технике учења

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу првог разреда средње школе. Добили сте нову генерацију ученика, кренула је школска година, а ученици почели да добијају слабе оцене. На ваше питање зашто су оцене такве, они су вам се пожалили да имају много предмета, више него код осталих образовних профила, и да је велики број предмета за њих потпуно нов и непознат.
Задатак за час одељењског старешине	Побољшати успех у учењу - научити ученике да међу разноврсним техникама учења пронађу оне које њима највише одговарају.

Група Е- Биљана Павловић, Ивана Лазаревић, Данијела Јанковић, Тамара Самаиловић, Бојана Фуруновић, Ивана Вејновић, Мирјана Јањић

Облик рада	групни ,индивидуални
Метод рада	дијалошки; демонстрација;мапа ума; постављање питања; израда и контрола спровођења личног плана за период од недељу дана
Средства	непознати текст, припремљен лични план,оловке и папири
Циљ	Ученик треба да научи да одабере себи одговарајућу методу и технику учења у зависности од градива;Упознати ученике са новим методама учења; Повећати мотивацију за учењем; осамостаљивање у раду,идентификовању и решавању проблема.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Обавити са ученицима разговор из кога сазнајемо какав је досадашњи метод њиховог учења и у чему је проблем (концентрација,организација или погрешан метод).
2. корак	Поделити ученике у 3 групе и свакој групи дати папир са текстом који треба научити различитим методама учења,1.гр.методом целине,2.гр. парцијалном,3.гр. комбинованом.Свака гр.може да користи писање бележака,црта мапе,дијаграме,табеларне прегледе,шематске приказе и др.
3. корак	Након обрађеног градива ученици самостално израђују листу питања везаних за градиво и постављају их једни другима. На тај начин анализирају градиво и издвајају битно од небитног.
4. корак	Ученици износе своје ставове и утиске о овим методама учења. Дају сугестије за које предмете могу да се користе одређене методе. Применити методу акваријума, на тај начин би ученици прегледније и систематичније идентификовали аргументе које сматрају значајним за одабир адекватне технике учења. Добаро идентификовани аргументи увек ће бити ученицима смерница за исправан одабир технике учења.
5. корак	Објаснити ученицима на који начин да код куће израде лични организациони план обавеза за недељу дана (нпр. показати им свој план). Ученици имају задатак на следећем часу да извести колико су га успешно применили и које су предности израде плана из њиховог искуства.
6. корак	Одредити рок за поправљање оцена. На пример, следеће седмице поправити један предмет, па наредне следећи из кога се има слаба оцена. Тако се врши добра организација времена и добија се време за учење других предмета.

Група Ј – Александра Миливојевић, Милена Крстић, Срђан Мишић, Борко Брковић, Биљана Симоновић, Братислав Стаменковић

Облик рада	Комбиновани (индивидуални, групни, фронтални)
Метод рада	референтни текст, дијалог, метода постављања питања, мапе ума, израда резимеа
Средства	материјал са одштампаним текстом, фломастери, флип-чарт, папир А4
Циљ	Циљ: Упознавање ученика са разним техникама учења. Оспособљавање ученика за самостално учење. Научити ученике да развију стратегије за савладавање садржаја које теже савладавају. Развијање одговорности за сопствено напредовање. Исход: Ученици примењују различите технике учења и обнављања градива у зависности од природе градива.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученике делимо на 4 групе. Сви имају 15 мин да науче текст који има је дат. Текст је везан за неко опше знање. Може бити неки чланак са нета или из новина који је писан са пуно детаља и "украса" (често су нам уџбеници такви, а посебно у старијим разредима, где врло често и не постоје, па морамо да користимо разне изворе са нета, затим преводе - добре, а и оне мање добре...) Прва група добија текст и инструкцију да га једном-два пута прочита, без икаквих бележака или маркирања текста. Штавише, немају ни оловке на располагању. (Примедба: то је метод који деца најчешће примењују кући, уз још и додатне факторе сметања као што су рачунар, ТВ, телефон, кревет...) Друга група проучава свој текст и извлачи из њега кључна питања и одговоре. Трећа група мапира текст (графички га представља мапом ума, усмереним графом или на било који други начин који визуелно представља узрочно-последичне везе у тексту. Четврта група треба да преформулише и упрости текст.
2. корак	Ученици одговарају на унапред припремљена питања формулисана тако да захтевају од ученика да покаже разумевање суштине и-или примене материјала из текста.
3. корак	Ученици процењују успешност рада (учења) појединих група, тј. ко је био најјаснији и најпрецизнији. Закључак: уколико се не уочи суштина и повезаност неке материје, тешко ју је другоме презентовати и објаснити ма колико она општа била.

4. корак	Опет подељени у 4 групе добијају познати материјал (нешто шта су радили нпр. у 7. или 8. разреду из физике или хемије) Једна група добија у форми дужег текста, без илустрација. Друга добија тај исти текст, само маркиран. Трећа у графичкој форми (мапа ума) и четврта у табеларној форма (кључни појам, објашњење, примена). Обнавља свако индивидуално, уз коришћење датог материјала. Имају 5 мин за обнављање познатог градива. По могућству формирамо групе које су по предзнању што више уравнотежене, што припремимо унапред имајући у виду просек са којим ученици долазе у средњу школу или успех који су до тог момента показали.
5. корак	По истеку времена ученици презентују шта су успели да обнове одговарањем на питања. Процењују ко је најбрже и навише успео да обнови.
6. корак	Поентирамо: са једне стране много се ефикасније учи ако се градиво анализира, повезује, уочавају узроци и последице... Са друге стране, процес обнављања је много бржи и успешнији када се користе белешке, графови и маркирања направљена у процесу учења.

ТЕМА: Проблеми у понашању ученика

СИТУАЦИЈА 1. – Кашњење на часове

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу другог разреда средње школе. Имате једног ученика који стално касни на прве часове. Некад закасни на први, некад дође у школу од средине другог, а некада тек за почетак трећег часа. На питање зашто касни, његов одговор је увек исти: <i>"Успавао сам се"</i> . Међутим, ученик, такође, редовно правда своје кашњење лекарским оправдањима. Вама је више него јасно да му оправдања издаје мајка која је лекар.
Задатак за час одељењског старешине	Превазићи проблем у понашању ученика - развити свест о одговорном понашању.

Група А–Данијела Ђорђевић, Татјана Лучић, Милинко Ћетковић, Александар Дудић, Фахир Терзић, Бојана Богдановић, Данијела Младеновић, Бојана Ђоровић, Вишња Милошевић

Облик рада	- фронтални у уводном делу часа - групни рад за централни део часа (6 група по 4 члана или више чланова што зависи од броја ученика у одељењу) - индивидуални (за завршни део и за евалуацију)
Метод рада	- А, Б, Ц метода - анализа случаја - "Наша правила" - Међусобно дисциплиновање
Средства	- видео запис (филм), хамер папир, фломастери, стикери, цедуљице, табла
Циљ	- развијање свести о одговорном понашању - упознавање ученика са правилима понашања и кућним редом школе - смањење броја изостанака - заједничко превазилажење проблема и њихово решавање - развијање свести за извршење обавеза
	ТОК ЧАСА
1. корак	А, Б, Ц метода- 5 минута Наставник на табли испише неколико слова абецеде и ученици треба да дају што више разлога изостајања са наставе који почињу тим словом или асоцијације које имају на задато слово а у вези изостајања
2. корак	Анализа случаја-10 мин. Ученици се суочавају са ситуацијом кашњења на час у виду краћег филма
3. корак	Анализа случаја (други део) -15 мин Ученици су подељени у групе и свака група анализира случај. После групне анализе презентују своје закључке другим групама.
4. корак	Међусобно дисциплиновање -5мин. После анализе случаја свака група испишује црвеним фломастером на једном делу хамера казну коју би применила за случај са филма при чему се предлози не понављају
5. корак	Наша правила -10 мин. На другом делу хамера свака група испишује плавим фломастером по једно правило без понављања које би у будућности требало да се поштује. Свако непоштовање правила повукло би по једну казну која је исписана на хамеру.

Група Ф – Маја Милићев, Александра Јаковљевић, Даниела Берић-Дамњановић,
Драгана Марић-Перунучић, Маријана Марковић, Биљана Фемић

Облик рада	фронтални, групни рад, индивидуални рад
Метод рада	brainstorming, дијалог, дискусија
Средства	рачунар, пројектор, програм за приказивање презентације PowerPoint, хамер (флипчарт папир), фломастери
Циљ	развити свест и одговорност ученика и родитеља према настави и смањити изостајања.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Заједничка радионица (родитељи и ученици) ОС приказује PowerPoint презентацију у којој истиче права и обавезе ученика и њихових родитеља(старатеља), које су последице нередовног долажења у школу и избегавања школских обавеза , затим тешкоће у сарадњи школе и породице. Након тога, кроз brainstorming ученици износе разлоге изостајања или кашњења, а родитељи последице. На тај начин ћемо увидети одмах на почетку да ли су родитељи свесни последица које прате изостајање из школе.
2. корак	Поделити ученике и родитеље у групе (групе имају по 6 чланова - 3 ученика и њихови родитељи). Ученици унутар групе пишу разлоге због којих касне или изостају на једном папиру, а њихови родитељи на другом записују разлоге због којих њихова деца (по њиховом мишљењу) изостају или касне. Након записивања ученици и родитељи размењују разлоге кашњења како би видели да ли су навели исте или неке различите разлоге и како би родитељи увидели колико добро познају своју децу и да ли им деца све говоре.
3. корак	Свака група износи закључке до којих је дошла у претходном кораку (ОС инсистира на томе да свака група истакне да ли су се поклопили разлози кашњења које су истакли ученици са разлозима које су навели родитељи или се много разликују. На тај начин скреће пажњу родитељима да би морали више времена да проводе у разговору са децом и у развијању узајамног поверења). Води се заједничка дискусија на тему изостајања и кашњења.
4. корак	Свака група добија по 2 различита узрока кашњења и има задатак да смисли предлоге за њихово отклањање или смањивање на неку разумну меру. На пану (флипчарт папиру) записују први узрок кашњења и предлоге за његово отклањање, па други узрок и предлоге.

5. корак	Представник групе излаже пано и презентује у пленуму разлоге кашњења и предлоге за елиминацију. Сви учесници дискутују о томе да ли су предлози адекватни и да ли ће утицати на отклањање кашњења и износе неке своје предлоге.
6. корак	Заједничка дискусија ОС са свим учесницима радионице о позитивним и негативним последицама изостајања: ○ негативне: немогућност да се савлада пропуштено градиво, незадовољавајуће оцене, смањење оцене из владања, разредни испит, понављање године; ○ позитивне: памћење градива на часу, отклањање нејасноћа уз помоћ наставника или другова, мање времена је потребно за учење код куће, стичу знања, умења и вештине која ће им користити у будућем животу и раду.

Група К – Горица Димитријевић, Биљана Милинковић, Биљана Ђорђевић, Наташа Трбојевић

Облик рада	Групни, фронтални
Метод рада	Позоришна представа, међусобно дисциплиновање, дебата, израда постера
Средства	Папир, маркери, хамер
Циљ	Указивање на негативне последице изостајања са наставе, смањење броја изостанака и дефинисање начина правдања изостанака.
	ТОК ЧАСА
1. корак	На почетку часа неколико ученика ће одиграти кратку представу "Касним у школу".
2. корак	Формирање "комисије" (међусобно дисциплиновање) за решавање конкретних случаја из представе.
3. корак	Дебата - подела ученика на две групе и публику уз усмеравање и указивање на негативне последице изостајања са наставе.
4. корак	Израда постера "Наша правила - изостанци и шта са њима" прво у мањим групама, а потом израда заједничког постера који ће бити истакнут у учионици и презентован родитељима на наредном родитељском састанку.
5. корак	Генерализација: још једном истаћи договорена правила о (не) толерисању кашњења на часове. Наставник иницира, ученици формулишу на основу израђеног плаката.

СИТУАЦИЈА 2. – Сексуалност – прелажење личних граница

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу петог разреда основне школе. Од почетка школске године прошло је месец дана, а вама су девојчице из вашег одељења бојажљиво признале да их дечаки “малтретирају”. Улазе им у свлачионице када се спремају за час физичког васпитања, “шпијунирају” их у женском тоалету, у пролазу их, као случајно, додирују. У разговору једна ученица вам је рекла како је ово исто испричала и својој мајци и како јој је мајка рекла да се најпре обратe вама. Тако су и смогле снаге да вам се повере.
Задатак за час одељењског старешине	Превазићи проблем у понашању ученика - развити свест о сексуалности, различитости полова, једнакости између истих и поштовању личности.

Група Б – Дејан Томић, Данијела Момчиловић, Јасмина Милаковић, Ксенија Пешикан, Јасмина Ђорђевић, Јасмина Вукашиновић, Горан Петровић, Данијела Рудовић

Облик рада	фронтални, индивидуални рад у оквиру групе, групни рад
Метод рада	вербална метода-дебата, гостовање, град на тексту-израда постера
Средства	хамер папир
Циљ	Развијање свести ученика о различитости полова, једнакости полова и поштовању личности. Сагледавање ситуација из различитих углова. Подстицање ученика на дружење и заједнички рад. Омогућити ученицима да се на непосредан начин суоче са својим поступцима и проблемима, а затим их и успешно реше.
	ТОК ЧАСА
1. корак 5 минута	Уводни део часа: Одељенски старешина упознаје ученике са појмом "дебата" и објашњава на који начин ће данас обрађивати тему различитости и поштовања личности. Затим подели ученике на две групе, дечаци и девојчице. Свака група треба да напише по 5 ствари које им сметају код друге групе.
2. корак 15 мин	Средишњи део часа: Обе групе ће изабрати своје представнике (3 ученика) који ће их представљати у дебати. Затим следи изношење аргумената: када једна група прочита једну ставку, друга група има 1 минут да образложи своје понашање у тој ситуацији. Наставник у овом делу часа не износи своје мишљење, он је само координатор дебате.
3. корак 20 мин	Часу се као гост говорник прикључује педагог школе. Он упознаје ученике са подацима и чињеницама везаним за њихов физички и емоционални развој, а затим са њима разговара о различитостима међу половима и како су без обзира на то сви једнаки. Разговор тече тако што му ученици постављају питања на која он одговара. (Како превазићи и решити проблеме и изазове које носи пубертет? Како реаговати у датим ситуацијама?)
4. корак 5 мин	Завршни део часа: Након индивидуалног размишљања, ученици доносе групни закључак о томе шта су научили на данашњем часу. Код куће сваки ученик треба да направи своју листу потенцијалних казни за кршење правила која ће ученици заједно донети и на следећем часу представити плакатом, на хамер папиру а то ће бити постер " наша правила" о којима су сви заједно одлучили и којих ће се придржавати јер су их претходно аргументовали.

Група Г – Снежана Клепић, Андреј Чабаркапа, Јасмина Славковић, Биљана Веселиновић, Дејан Јањић, Данка Даничић

Облик рада	Фронтални, групни
Метод рада	Вежба граница, анализа случаја, дијалог
Средства	Видео-материјал, хамер, маркер
Циљ	Научити ученике да поштују интегритет особе супротног пола
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученике распоредимо у две врсте. У једној су дечаци а у другој девојчице. Ученици стоје једни насупрот другима. Дечаци се приближавају девојчицама - стају онда када мисле да треба да стану. Бирамо три карактеристична случаја: преблизу, предалеко, нормално за пристојан разговор и њих задржавамо на средини просторије у карактеристичном положају. Остали се повлаче на своја места, кружно распоређени око ових парова.
2. корак	Разговор о личним границама, границама пристојности и поштовања личности девојчице. Свако, или већина ученика који посматрају парове, образлаже сопствени утисак о положају својих другова и покушава да окарактерише ситуацију.
3. корак	Девојчице које су биле део парова излажу своја осећања и пореде то са примерима из школе када су се такође непријатно/пријатно осећале.
4. корак	Са децом отворено разговарамо о односу дечака и девојчица. Деца су подељена у групе по половима. Девојчице износе своје мишљење о дечацима, затим дечаци говоре о односу према девојчицама. Затим девојчице објашњавају какво понашање дечака им се свиђа, а дечаци, опет, какво се понашање девојчица њима свиђа. Након дискусије коју воде искључиво деца, одељењски старешина појашњава да није свако понашање знак наклоности.
5. корак	Правила лепог понашања: Дечаци треба да смисле што оригиналнију идеју како да скрену пажњу своје другарице на себе. Користимо игра улога. Девојчице су у улози оцењивача. Све време одељењски старешина скреће пажњу и једној и другој страни на небитност поделе према полу и да одељење чини једну целину. У следећем кораку дечаци замишљају ситуацију у којој неко дира њихову другарицу из одељења. Старешина на крају разговора суочава децу са сазнањем да су управо они ти који су лоше понашање критиковали.

6. корак	У завршној фази разговарамо о понашању у конкретним ситуацијама - зашто сваки пол има приватност у свлачионици и тоалету. Након разговора, доносимо групни закључак, који представљамо плакатом, на хамер папиру - наставник пише на хамеру, ученици дају сугестије. Плакат треба залепити у учионици. Уколико постоји могућност на крају часа се може погледати неки кратки филм о пубертету и здравим мушко-женским односима.
----------	--

Група Л – Биљана Антић, Милорад Мурић, Горан Димитријевић, Небојша Стојановић, Миланка Пријовић, Оливера Миливојевић

Облик рада	групни; индивидуални; фронтални
Метод рада	дијалог; писање
Средства	стикери; анкетни листићи; хамер; фломастери; табла; креда
Циљ	- подстицање позитивне атмосфере и међусобног уважавања; - стварање такве атмосфере да деца сама не прихватају и искључују, а не фаворизују, оне који чине насилне облике понашања; - утемељивање моралних вредности код ученика; - развијање свести о штетности насилног понашања; - развијање свести о једнакости међу половима и поштовању личности; - развијање правог односно искреног другарства
	ТОК ЧАСА
1. корак ПОГАЂАЛИЦА 15 минута	Због озбиљности теме овај час одељењског старешине је планиран на 90 минута. Поделити ученицима стикере. Сваки ученик на папирићу треба да напише своје име. Папирићи се убацају у кутију, промешају и свако извлачи по један. Ако извуче своје име, ученик мења папир. Не саопштава се чије је име извучено. Задатак за ученике: Размислите о особи чије име је написано на папиру. Немојте је гледати упадљиво. Какав утисак је до сада оставила на тебе? Обрати пажњу на њене добре стране. Напишите на папиру запажање у форми слагалице (нпр. Лепо пева, има плаву косу и старијег брата.... Ко је то?) Када сви обаве задатак, један по један учесник представља у форми погађалице загонетну личност, док остали погађају о коме је реч.

2. корак АНКЕТА О НАСИЛНИШТВУ 25 минута	Поделити ученицима анкетне листиће. Објаснити да је потребно да прочитају свако питање и одговоре што искреније могу. Док одговарају на питања треба да имају у виду ову дефиницију: <i>Насилништво се јавља када јача, моћнија особа повређује или застрашује мању, односно слабију особу намерно и често.</i> Твоје име (ако желиш да га напишеш): _____ Попуни ако си дечак _____ Попуни ако си девојчица _____ 1. Да ли је неко дрзак према теби док си у нашој учионици? _____ 2. Ако јесте, шта ти та особа ради? _____ 3. Да ли је неко безобразан према теби на одмору? _____ 4. Ако јесте шта ти та особа ради? _____ 5. Да ли је неко насилан према теби у тоалетима? _____ 6. Ако јесте шта ти та особа ради? _____ 7. Да ли си некеме у школи рекао да те малтретирају? _____ 8. Да ли је малтретирање престало када си се некеме пожалио? _____ 9. Да ли те још више малтретирају откада си се некеме пожалио? _____ 10. Да ли си некад малтретирао неког другог? _____ 11. Ако јеси, шта си радио? _____ 12. Зашто си то радио? _____ 13. Како си се осећао због тога? _____ 14. Да ли тренутно неког малтретираш? _____ 15. Шта можемо да учинимо да бисмо зауставили или спречили насилништво у учионици? _____ 16. Да ли си некад био/ла очевидац неке врсте насилништва у школи? _____ 17. Каква је била твоја реакција и да ли си се некеме обратио/ла? _____ Одељењски старешина сакупља анкетне листиће са намером да на основу одговора обави разговор са родитељима.
3. корак ПРАВИЛА ПОНАШАЊА 30 минута	Након индивидуалног анкетирања, ученици у сарадњи са одељењским старешином доносе групни закључак, који представљају плакатом, на хамер папиру. Ученици се деле у групе на основу тога да ли желе да правила понашања представе сликом или речима. НАША ОДЕЉЕЊСКА ПРАВИЛА ПОНАШАЊА 1. У нашој учионици није дозвољено насилништво. 2. Ми никога не задиркујемо, не вређамо и не понижавамо. 3. Никога не тучемо, не гурамо, не шутирамо и не ударамо. 4. Ако видимо да неко некога малтретира, покушавамо то да спречимо или одмах тражимо помоћ. 5. Када нешто радимо у групама, старамо се да сви учествују и да нико не буде изостављен. 6. Новим ђацима показујемо да су добродошли.

	7. Међусобно размењујемо мишљења. 8. Поштујемо туђу личност и имовину. 9. Опходимо се једни према другима љубазно и с поштовањем. 10. Тражимо доброту у другима и ценимо различитости. 11. Мислимо да се "добро добрим" враћа, па се тако понашамо према другима. Својим потписом испод ових правила ученици потврђују да су сагласни са правилима понашања. Правила се стављају на видно место у учионици.
4. корак ДИСКУСИЈА И ЗАКЉУЧАК 20 МИНУТА	Кроз разговор одељењски старешина објашњава шта се већини од нас догађа када смо у опасности или под стресом. Позива их да размисле шта могу да учине уместо да се туку или да неког малтретирају? Да размисле како се осећа онај кога малтретирају? Пита шта је могуће урадити а да не нашкодиш другоме и позива их да то напишу на табли. Одељењски старешина може да направи нови распоред седења ученика тако да заједно седе ученици који су комуникативнији и отворенији за дружење и они ученици који су интровертни. Кроз разговор треба се подсетити изреке ``Од колевке па до гроба најлепше је ђачко доба``. Сами себи можемо допринети да тако и буде. Искреност, разумевање и поштовање друга и другарице из одељења и школе води ка томе, као и помоћ другу (другарици) у невољи. А ако не можемо помоћи нећемо га провоцирати, задиркивати, вређати, тј. нећемо му одмагати.

СИТУАЦИЈА 3. – Сузбијање насиља

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу осмог разреда основне школе. На питање зашто Милан није данас дошао у школу, ученици су само слегли раменима, Милан се ником није јавио. Када се завршио час и када су сви ученици изашли из учионице, прилази вам Милица и говори како је случајно, јуче, када се враћала из школе, видела Огњена и Уроша како Милану скидају патике и говоре му: Ако неком зуцнеш о овоме, надрљаћеш. Моли вас да не одате шта вам је рекла, јер ће они мислити да их је Милан оцинкарио, али и да ипак нешто предузмете.
Задатак за час одељењског старешине	Превазићи проблем у понашању ученика - радити на сузбијању насиља.

Група Ц – Гордана Јаневска, Светлана Мандић, Ирена Антић, Данијела Стојилковић, Александра Црногорац, Горица Букуров, Ева Видец

Облик рада	Групни, фронтални
Метод рада	олуја идеја, Дијалогска, демонстративна, писаних радова, игра улога, постер
Средства	Папири А 3 и А 4 формата, хамер, маркери, PowerPoint презентација
Циљ	Циљ ове радионице је: -Подстицати ученике да негују добре међуљудске односе у школи и ван -Проширити знања ученицима о значају и улози тима за безбедност, као и врстама насиља /емоционалног и физичког/ -Развити свест код ученика да сагледају потребе и осећања других и схвате значај ненасилног понашања -Оспособити ученика да сами дефинишу правила понашања као и санкције за кршење истих
	ТОК ЧАСА
1. КОРАК Уводна активност појам насиља 10 минута извођење једне насилне сцене 10 минута	Именовати насилничка понашања Шта раде насилници? - одговоре ученика на ово питање одељењски старешина исписује на хамеру. (нпр. понашају се као да владају светом, зловни су, нељубазни су, нападају друге, наређују другима, хвале се да су опасни, ломе туђе ствари, варају, застрашују, оговарају, малтретирају, шиканирају, понижавају, ударају, повређују туђа осећања, исмевају, плаше....) Разговарати о насиљу, узроцима настанка насиља као и врстама насиља. Ученици изводе једну насилну сцену.
2 КОРАК "У туђим ципелама" 15 минута	Ученици се поделе у мале групе и свака група формира круг. Сваки група добије А4 папир на коме су исцртана стопала и уписано име једног од актера приче из насилне ситуације са почетка часа. Тако се свако нашао у стопалима друге особе. Одељењски старешина поставља питања ученицима, а они треба да одговоре као да су особе у чијим су се стопалима нашли. Нека од питања могу бити: - Зашто су то урадили? - Како су се осећали у том тренутку? - Да ли су водили рачуна о другој особи? - Сада када знам како су се осећали моји другови И ,поново у истој ситуацији урадио бих.....? итд.

3. КОРАК Израда постера - наша правила 15 + 15 минута	Израда постера “Наша правила” Анализа постера. Ученици сами доносе и образлажу правила понашања и последице кршења тих правила, потом их сликовито представљају и каче на видно место.
4. корак ЕВАЛУАЦИЈА урађеног 10 минута	Наставник на хамер папиру исписује: "Читавог живота учимо – научимо да будемо:" Ученици наводе предуслове за ненасило понашање које сваки појединац треба да научи. Наставник исписује одговоре ученика. ○ толерантни ; ○ праведни; ○ мирољубиви; ○ одговорни; ○ пажљиви; ○ предусетљиви.... Хамер се поставља на зид учионице као свакодневни подсетник.
5. корак ЗАВРШНИ ДЕО: знам шта је насиље... 15 минута	Помоћу PowerPoint презентације ученицима појаснити нивое насиља - физичко и емоционално (у конкретном примеру имали смо ове видове насиља). Подсетити их о улози и значају Тима за безбедност. Оснажити их да траже помоћ уколико сазнају или доживе неки вид насиља. Прилог радионици - И...ја сам живо биће, презентација

Слајдови презентације наведене у оквиру ставке Средства за рад:

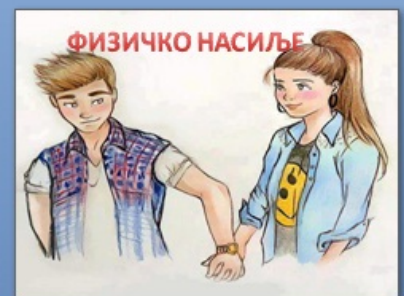
И...ЈА САМ ЖИВО БИЋЕ!

Шта су насилници?
Шта је насиље, како настаје и које врсте постоје?

Пст... почиње ПРЕДСТАВА

ФИЗИЧКО НАСИЉЕ

ФИЗИЧКО НАСИЉЕ
шпицање, губење, ударање чврстим предметима, уједињавање, гурање, уништавање ствари, пуцање, сипање, пражње, Штреберу! Пази да ти не разбијем тегле!

1. ниво

ФИЗИЧКО НАСИЉЕ
ударање, шамање, гажење, цепање одела, "шутке", затварање плувања, Штреберу! Пази да ти не разбијем тегле!

2. ниво
отимање и уништавање имовине, измицање столице, пуцање за кошу и ушну

- Зашто су то урадили?
- Како су се осећали у том тренутку?
- Да ли су водили рачуна о другој особи?
- Сада када знам како су се осећали моји другови, поново у истој ситуацији урадио бих...

НАША ПРАВИЛА

Читаваог живота учимо – научимо да будемо:

- толерантни,
- праведни,
- мирољубиви,
- одговорни,
- предусетљиви,
- пажљиви...

ФИЗИЧКО НАСИЉЕ
ускраћивање хране и сна, давање туча, бацање, измицање ниским предметима, проузроковање опекотина, Штреберу! Пази да ти не разбијем тегле!

3. ниво
напад оружјем

ЕМОЦИОНАЛНО НАСИЉЕ

ЕМОЦИОНАЛНО/ПСИХИЧКО СТАЊЕ
исмејавање, оговарање, ругање, етикетирање, псовање, имитирање, "прозивање", вређање, омаловажавање, називање погрдним именима

1. ниво

ЕМОЦИОНАЛНО/ПСИХИЧКО СТАЊЕ
искључивање, забрана комуникација, неправедно кажњавање, претње, одбацивање, манипулације, уцењивање

2. ниво

ЕМОЦИОНАЛНО/ПСИХИЧКО СТАЊЕ
аустранивање, ограничавање кретања, навођење на коришћење психоактивних супстанција, рекетирање, укључивање у секте, занемаривање, уцењивање

3. ниво

Група X – Сања Миленковић, Александар Славов, Оливера Ђуровић, Дринка Иванчевић, Анита Малешевић, Силвија Нађ, Душка Ђокић, Биљана Антић

Облик рада	Комбиновани: групни, фронтални и индивидуални
Метод рада	"анализа случаја", дискусија, израда плаката
Средства	стрип, папир, фломастери, лепак, маказе, колаж папир
Циљ	- Указивање на негативности насилничког понашања и његово сузбијање. - Развијање исправног начина реаговања на случајеве агресивног понашања. - Превенција насиља
	ТОК ЧАСА
1. КОРАК 3 – 5 минута	Одељењски старешина фронтално упознаје ученике са темом часа, затим ученике дели на групе од 4-5 ученика, даје им неколико различитих стрипова који имају заједничку тему: агресија међу школском децом, али у питању су различити нивои агресије. Ученици који су отуђили патике учествују у раду групе која је добила стрип са темом отуђивање личне имовине.
2. корак око 20 минута	Ученици раде по групама, прво заједнички читају кратак стрип, а затим унутар групе дискутују о могућим узроцима и последицама насилничког понашања, као и о осећањима потенцијалне жртве. На папиру фломастерима исписују и илуструју своја мишљења и закључке методом "израда плаката".
3. корак 8 - 10 минута	Представници сваке групе презентују своју тему (уз помоћ плаката) пред целим одељењем. Свакој групи је ограничено време да за 2 минута презентују своја запажања и закључке.
4. корак 5 - 7 минута	Одељењски старешина сумира закључке презентација и обавештава ученике да се један вид агресивног понашања десио у одељењу. Не наводи имена ученика који су учествовали у догађају, већ ученике упознаје са нивоима насиља како би знали шта да раде када примате насиље у својој околини или постану жртве нечијег насиља. Упућује ученике да развијају нулту толеранцију према насиљу у циљу његовог сузбијања.
5. корак 5 – 7 минута	У последњем делу часа педагог и/или психолог улазе у учионицу, и кратким обраћањем ученике упознају о многосрукој штетности агресивног понашања, али и охрабрују ученике да, уколико знају за неке случајеве, пријаве одељењском старешини. Ученици постављају питања и добијају одговоре од педагога/психолога.

Група М – Марина Јелисијевић, Ивана Тодоровић, Љиљана Савић, Драгана Кајла, Ивана Симоновић-Стајић, Гордана Гардић, Марија Живковић, Игорка Јорданов

Облик рада	фронтални, рад у групи, индивидуални
Метод рада	вербална, демонстративна, позориште у заједници, израда постера
Средства	сценарио, постери, маркери
Циљ	Развити свест ученика о неопходности морално одговорног понашања и указати на важност ненасилног решавања конфликта. Оспособљавање ученика да разумеју и поштују различитост у мишљењима и ставовима. Развијање толеранције као једног од основних начела ненасилног понашања.
	ТОК ЧАСА С обзиром на озбиљност ситуације, не смемо чекати час одељењског старешине, већ морамо првенствено ЗАУСТАВИТИ НАСИЉЕ, а након тога, на часу одељењског старешине, скренути пажњу ученицима на обавезу ненасилног решавања конфликта. За почетак ћемо се захвалити ученици која је имала храбрости да пријави насиље и током целокупног решавања случаја заштитићемо њен идентитет. Први корак био би позвати телефоном ученика жртву како бисмо сазнали детаље о немилон догађају. Затим бисмо поразговарали са његовим родитељима и проверили да ли су они упућени да се дешава насиље, а ако нису, обавестити их, смирити их (у супротној ситуацији очекујемо да би они обавестили ОС о ситуацији која се десила). Након разговора са учеником жртвом, обавити разговор са осумњиченим ученицима (ако су у школи позвати их појединачно на разговор) како би сазнали да ли се нешто неуобичајено дешавало претходних дана. Покушати ненаметљиво да испитамо ситуацију, да не би након разговора претили другим ученицима. Ако се превише праве "луди", позвати још неког од ученика и ненаметљиво испитати ситуацију. По обављању информативних разговора, обавестити педагошко-психолошку службу и ако не истог онда за наредни дан заказати разговоре са оба окривљена ученика и њиховим родитељима у присуству педагога или психолога, као и разговор са учеником жртвом и његовим родитељима. Битно је да и ученик жртва и његови родитељи знају да школа чини све што је у њиховој моћи да спречи и заустави насиље. Пошто овај вид насиља не спада у ниво 1. који решава одељењски старешина, након обављених разговора и заустављеног насиља, одмах попунити пријаву насиља и предати је руководиоцу Тима за насиље који ће у најкраћем року заказати састанак тима и донети одлуку на који начин спречити поновну ситуацију насиља, појачати васпитни рад са

	проблематичним ученицима (одељењски старешина, али и интензивирати разговоре са пп службом), а Тим ће проценити да ли је потребно активирати и заштитину мрежу ван школе (Центар за социјални рад, Дом здравља, Полицијску управу...).
1. корак	Разговор са ученицима на тему насиља. Да ли га они доживљавају, да ли су присуствовали неком чину насиља? Да ли су реаговали у тој ситуацији? Ако не, који су разлози за то? Подстаћи ученике да слободн износе своје мишљење, ако не иде, навести неки пример из свог детињства (када сам ја био/ла ваших година, десило се то и то...) 5 минута
2. корак	Ученицима дати кратак сценарио на тему насиља, нпр. силеције прете другу из разреда да ће га претући уколико им не да новац. Ученицима-насилницима доделити улогу жртве или их поделити -да један буде жртва, а други насилник (на основу властите процене доминантнијег ставити у улогу жртве). Остатак одељења посматра представу. 15 минута
3. корак	По завршетку представе ученици дискутују о ономе што су видели. Нарочито инсистирати на томе да закључе како се осећа жртва насиља, како би пробудили у ученицима саосећање или, у случају насилника, грижу савести. Затим, ученици смишљају правила понашања за чланове одељења када је у питању насиље. Исписују га на паноу. За свако правило сами смишљају и последице за непоштовање правила. 20 минута
4. корак	Час завршити сумативним разговором. Које су закључке ђаци донели на основу свега урађеног и демонстрираног. Да ли треба да реагују када се сусретну са насиљем или треба да прећуте? На који начин је морално реаговати? Које се обратити у случају да су жртве или сведоци насиља. 5 минута

СИТУАЦИЈА 4. – Сузбијање агресивног понашања

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу првог разреда средње школе. Почела је школска година и ваше колеге су почеле да се жале како Марко из вашег одељења показује агресију на њиховим часовима: шутира врата, лупа столицама, гура столове, удара другаре, чупа другарице, а и на опомене наставника одговара речима: <i>“шта ми можете”, “аха, важи”, “баш ме брига”</i> итд. Ви знате да Марко живи у породици у којој је отац алкохоличар и који често малтретира и њега и његову мајку. Међутим, то не оправдава његово понашање.
Задатак за час одељењског старешине	Превазићи проблем у понашању ученика - радити на сузбијању агресивности.

Група Д – Драгана Кокотовић Ваисљевић, Марина Скриник Ћорић, Марија Радосављевић, Драган Николић, Дејан Живановић, Витомир Раовић, Бранкица Дуњић-Величковић

Облик рада	индивидуални, фронтални, групни и тимски рад
Метод рада	демонстративни, вербални
Средства	табла, креда, постер, хамер, фломастери, селотејп
Циљ	Упознавање ученика са врстама насиља, негативним последицама услед вршења насиља и навођење ученика да формирају свој став о потреби за ненасилним понашањем. Неговање пожељних и позитивних особина у међусобним односима као и односу према средини у којој живе и раде - школи.
	ТОК ЧАСА
1. корак 5 мин	Одељенски старешина испише слова азбуке на табли а ученици наводе асоцијације везане за насиља која почињу сваким од написаних слова (бес, свађа, туча, оговарање, надимци, прозивање, подсмивање).
2. корак 5 мин	Кратка презентација на тему насиља, врстама насиља и негативним последицама услед вршења насиља. Излаже један од ученика према претходном договору, користећи постер са сликама и текстом који је већ урађен на часу грађанског васпитања,
3. корак 15 мин	Подела ученика у 4 групе које имају задатак да напишу предлог правила понашања и последице њиховог кршења. За рад имају 15-ак минута, врше одабир једног представника који ће изнети њихов предлог осталим ученицима.
4. корак 10 мин	Представници сваке групе презентују правила осталим ученицима. Евалуација свих група. Ученици дискутују о правилима и врше одабир заједничких правила.
5. корак 10 мин	Подела ученика у 2 групе и израда 2 постера. Прва група израђује постер НАША ПРАВИЛА - на постеру се испишују договорена правила понашања и последице њиховог кршења. Друга група израђује постер ЛЕПО СЕ ОСЕЋАМ КАДА... - сваки од ученика групе допуњује започету реченицу нпр. "Лепо се осећам када помогнем другу, када имам коме да се поверим, када радимо нешто лепо на часовима, када ми на почетку часа отпевају рођенданску песму..." Оба постера постављају у учионици на видном месту. Ученици су задовољни што су одредили своја правила понашања и подсетили се и шта је то лепо што могу да учине једни за друге, а што је супротно насилним облицима понашања.

Група И – Бранислава Ивковић, Душанка Павловић, Ивана Настасић, Марија Петковић, Гордана Бојанић, Миланко Брадић

Облик рада	фронтално, групни рад
Метод рада	разговор по станицама, разговор у пленуму
Средства	филм, видео бим, рачунар, фотографије, постери
Циљ	развој способности расуђивања афирмација позитивних вредности упознавање ученика са различитим облицима насиља као непожељног понашања
	ТОК ЧАСА
1. корак	Уводни део часа 10 минута: Пустити филм или приказати постер, фотографије на коме су приказани различити облици вршњачког насиља. Скренути ученицима пажњу да размисле о томе што су видели.
2. корак	Главни део час 20 мин: Фотографије евентуално новинске чланке, поставити по станицама, ученике поделити у групе, онолико група колико станица, системом ротације ученици пролазе све станице и бележе утиске о виђеном.
3. корак	Завршни део часа 10 минута. Разговор у пленуму о закључцима са претходне радионице о облицима насилног понашања, затим формирање правила понашања ученика датог одељења и евентуалних "казни" за непожељно насилно понашање. Сврха овог часа би била да се сви ученици упознају са облицима вршњачког насиља, али и да се код критичног појединца утиче на савест и развије свест о непожељном насилничком понашању.

Група Н – Ивана Радивојевић, Оливера Тасић, Гордана Маринковић-Буџар

Облик рада	фронтални, рад у пару
Метод рада	Игра улога, монолог, дијалог
Средства	папир са текстом (конфликтна ситуација), коверта, папири у боји
Циљ	Развијање вештина ненасилне комуникације у циљу превазилажења агресивног понашања.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Разговор са ученицима о понашању на часовима: - агресивност- неагресивност - толеранција- нетолеранција. Ученици заједно са наставником долазе до закључка да у одељењу има ученика који испољавају агресивност.
2. корак	Наставник даје ученицима да извлаче папире из коверте у којој су два жута, два црвена, два зелена папира, а остали су бели. Ученици који извуку папире исте боје представљају парове, а ученици који извуку беле папире публику.
3. корак	Сваки пар добија на папиру пример конфликтне ситуације (наставник као примере користи ситуације у којима се налазио Марко, дечак који често испољава агресивност). Парови добијају краће време да се припреме за игру улога.
4. корак	Следи игра улога. Парови кроз игру комуницирају и покушавају да реше проблем користећи моделе ненасилне комуникације. Ученици који су у публици имају прилику да када желе прекину глуму и дају свој предлог за решење проблема. Наставник усмерава комуникацију у позитивном правцу и наводи на избегавање агресивног приступа и ширење конфликта. Игра сваког пара траје док се ситуација не реши на позитиван начин.
5. корак	Следе закључци ученика о томе како избећи агресиван приступ проблему и решавати конфликте на позитиван начин. Исто тако, изводимо закључак да бити толерантан значи да доносимо свесну одлуку да ћемо поступити ненасилно и уважити ставове другара/уца који са нама нису истомишљеници. Напомена: Како Марко живи у породици у којој је отац алкохоличар и који често малтретира и њега и његову мајку у решавање проблема треба укључити и ширу друштвену заједницу. Марку треба заказати састанак са стручним лицем у школи(педагогом, психологом), и интензивно пратити његово понашања.

СИТУАЦИЈА 5. – Злоупотреба психоактивних супстанци

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу четвртог разреда средње школе. По почетку школске године примећујете да Дарко више није иста особа као прошле школске године. Кад разговара са вама не гледа вас у очи, тело му је готово стално некако опуштено, тремо. Кад хода као да се тетурa, а у току часа пита вас по пет пута да оде до тоалета. Сумњате да је почео да користи неке психоактивне супстанце.
Задатак за час одељењског старешине	Превазићи проблем у понашању ученика - развити свест о болестима зависности.

Група Е- Биљана Павловић, Ивана Лазаревић, Данијела Јанковић, Тамара Самаиловић, Бојана Фуруновић, Ивана Вејновић, Мирјана Јањић

Облик рада	Индивидуални, групни
Метод рада	Анализа случаја, дебата
Средства	Стрип/филм
Циљ	Развити свест о болестима зависности, указати на негативне последице употребе опојних средстава; пружити помоћ младима да се суоче са проблемима и притисцима друштва у области злоупотребе психоактивних супстанци
	ТОК ЧАСА
1. корак	Разговор са ученицима на тему болести зависности, из кога сазнајемо какви су њихови ставови и колико придају значај овој теми. Ученици могу да испричају неки догађај у вези са конзумирањем неких опијата.
2. корак	Ученике поделимо у две групе и представимо им измишљену ситуацију: На терену за баскет један дечак, спортиста, шутира на кош. Са стране га посматрају два друга којима је досадно и непрестано гледају у две прелепе, атрактивне девојке које на трибинама пуше траву, позивајући их на зезање. Задатак једне групе јесте да осмисли ситуацију у којој дечаки не могу да одоле позиву, а друга група ученика треба да осмисли начин, на који би момци требали да одбију позив девојака. Дебата. Свака група треба да обрзложи свој став. Анализа случаја. Након тога долази се до заједничког закључка у коме нема дилеме.
3. корак	Ученицима се приказује кратак филм о болестима зависностима, тако да се суочавају са датом ситуацијом. Ученици у групама разговарају о случају из филма и анализирају га. Прва група разматра узроке коришћења псих. супстанци (породица, средина); Друга група се бави последицама коришћења псих. супстанци (телесне и психичке); Трећа група разматра начине помоћи и подршке (личне и институционалне) Након одређеног времена, представници група излажу идеје до којих су дошли. Следи дебата и доношење заједничких закључака.
4. корак	Као резултат свих разговора настаје постер ЗА И ПРОТИВ који ће остати као подсетник ученицима.

Група Ј – Александра Миливојевић, Милена Крстић, Срђан Мишић, Борко Брковић, Биљана Симоновић, Братислав Стаменковић

Облик рада	Групни рад, фронтални рад
Метод рада	Метод илустрованог приказа, метод леденог брега, метод карата, дискусија
Средства	Пројектор и видео бим, флип-чарт, папирићи, фломастери
Циљ	Разумевање опасности употреба психоактивних супстанци на здравље појединца. Развијање негативног става према конзумирању психоактивних супстанци, развијање и неговање здравствене културе ученика. Развијање свести о потреби адекватног реаговања околине у случају да се особа са проблемом зависности нађе у њиховом радном и животном окружењу.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Уводни упитник ради увида у ниво информисања ученика о проблему којим се бавимо.
2. корак	Приказ краћег видео материјала који говори о болестима зависности, симптомима и последицама употребе (маријуана, лсд, кокаин, екстази, хероин, алкохол, али и енергетска и друга стимулативна средства, а посебно њихово комбиновање).
3. корак	Ученици се деле на 5 група. Свака група методом леденог брега описује дејство неког штетног средства. На врху је средство, па његове карактеристике и симптоми које изазива и на крају последице употребе. 1. група: маријуана, хашиш; 2. група: хероин, кокаин; 3. група: ЛСД, екстази; 4. група: алкохол; 5. група: енергетска стимулативна средства и стероиди
4. корак	Презентација радова. Представник групе презентује рад. Након свих презентација заједничко коментарисање.
5. корак	На картицама ученици исписују урежене истине и зablуде о конзументима алкохола, наркотичних и осталих штетних средстава и разврставају их у ове две групе качењем на нпр плутану таблу. Следи разговор који је став оправдан, а који није. Скренути пажњу на однос средина, тј. на честу нелорантност, агресивност или игнорисање и искључивање оних којима су праикачене етикете зависника.

ИНДИВИДУАЛНИ СЦЕНАРИЈИ

Листа ауторки/аутора:

Наташа Трбојевић
Небојша Стојановић
Јасмина Ђорђевић
Бојана Ђоровић
Ева Видец
Ивана Вејновић
Зоран Стефановић
Братислав Стаменковић
Јасмина Славковић
Марина Скрињик-Ђорић
Миланка Пријовић
Марија Радосављевић
Душанка Павловић
Гордана Јаневска
Биљана Антић (Књажевац)
Бојана Богдановић
Александар Дудић
Милинко Ђетковић
Данка Даничић
Гордана Гардић
Светлана Мандић
Маријана Марковић
Драган Николић
Ивана Радивојевић
Ивана Симоновић-Стајић
Ивана Тодоровић
Оливера Тасић
Дејан Томић
Оливера Ђуровић
Биљана Ђорђевић
Дарко Јоњев
Биљана Веселиновић
Марија Петковић
Ирена Антић
Биљана Фемић
Бојана Фуруновић
Бранислава Ивковић
Александра Јаковљевић

Жаклина Јовановић
Гордана Јурић
Татјана Лучић
Александра Миливојевић
Срђан Мишић
Милорад Мурић
Ксенија Пешикан
Александар Петровић
Љиљана Савић
Јасмина Вукашиновић
Марија Живковић
Данијела Ђорђевић
Данијела Рудовић
Душка Ђокић
Данијела Стојилковић
Александра Ракићевић-Ковачевић
Горан Петровић
Силвија Нађ
Ивана Лазаревић
Снежана Марковић
Анита Малешевић
Игорка Јорданов
Драгана Кајла
Дејан Јањић
Мирјана Јањић
Александра Црногорац
Горица Димитријевић
Горица Букуров
Миланко Брадић
Наталија Безаревић
Гордана Бојанић
Горан Димитријевић
Дринка Иванчевић
Данијела Јанковић
Драгана Кокотовић-Васиљевић
Бранкица Лукић
Гордана Маринковић-Буџар
Јасмина Милаковић

Оливера Миливојевић
Данијела Момчиловић
Биљана Павловић
Биљана Симоновић
Ана Влаховић
Борко Брковић
Снежана Клепић
Милена Крстић
Драгана Марић-Перуничкић
Ивана Настасић
Биљана Антић (Сурдулица)
Даниела Берић-Дамњановић
Марина Јелисијевић
Сања Миленковић
Данијела Младеновић

Маја Милићев
Далиборка Милосављевић
Витомир Раовић
Наташа Самарџић
Александар Славов
Фахир Терзић
Бранко Шошкић
Дејан Живановић
Вишња Милошевић
Емилија Обрадовић-Божич
Тамара Самаиловић
Биљана Трајковић

СИТУАЦИЈА 1. – Проблем одабира ученика за учешће у ваннаставним активностима

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу трећег разреда средње школе. Није први пут да се у вашем одељењу јавља проблем код одабира представника одељења за учешће у неким ваннаставним активностима које су ученицима привлачне. Свака таква ситуација обично се заврши незадовољством већине ученика
Задатак за час одељењског старешине	Подстаћи код ученика идеју о принципу праведности, одговорност према осталим члановима групе и јачање међусобног уважавања. Подстаћи ученике да сами креирају предлог модела одабира ученика за неку ваннаставну активност који би важио у већини ситуација, а који би и за њих и за вас био прихватљив.

1.

Облик рада	фронтални, рад у пару
Метод рада	дијалогска, писање, израда постера
Средства	картице, хамер, маркери
Циљ	-успостављање односа међусобног поверења између одељењског старешине и ученика; -подстицање ученика да се међусобно уважавају; -развијање праведности и одговорности код ученика; -омогућити ученицима да доносе одлуке о активностима које се њих тичу
	ТОК ЧАСА
1. корак <i>Увод</i> 5 минута	Разговор разредног старешине са ученицима о њиховим међусобним односима у оквиру одељења.
2. корак <i>Критеријуми избора</i> 10 минута	Ученици предлажу критеријуме који би послужили за избор у некој ваннаставној активности када је избор ограничен на неколико ученика. Предложене критеријуме усваја цело одељење, заједно са разредним старешином, а затим ученици праве постер датих критеријума који ће бити истакнут у учионици.
3. корак <i>Картице интересовања</i> 20 минута	Сваки ученик има 3 картице у руци. На свакој картици су називи различитих ваннаставних активности које се организују у школи. Уколико је ученик заинтересован за неку активност, задржаће картицу, уколико није проследиће је другом ученику за кога зна или претпоставља да ће га та активност занимати. И тако ће уследити прослеђивање све док свако од ученика не сакупи по 2 картице са називима ваннаставних активности за које је заинтересован. Подела ученика на парове и дискусија – ко је за шта заинтересован. Представљање парова – свако говори о интересовањима свога пара.
4. корак <i>Избор</i> 5 минута	Заинтересовани ученици се пријављују за учешће у ваннаставним активностима које се организују у овом периоду. Извршити избор ученика за одређену ваннаставну активност према утврђеним критеријумима (председник одељења врши рангирање ученика)
5. корак <i>Закључак</i> 5 минута	Ученици уз помоћ разредног старешине доносе закључке о начину избора и коментаришу колико су задовољни оваквим начином избора.

2.

Облик рада	групни
Метод рада	Илустративно демонстративни и вербални
Средства	Хамер папир и фломастери
Циљ	Одабрати ученике, а при том развити код ученика према друговима одговорност и праведност као и међусобно уважавање
	ТОК ЧАСА
1. корак	Дати два прихватљива предлога за одабир ученика. Први предлог избор по броју учествовања на такмичењу и остварени резултати, број семинарских радова и успех ученика на крају године. Други предлог мини тест из одговарајућих предмета за које су заинтересовани и где се ко најбоље покаже изабрати њих четворо.
2. корак	Ученици тајно гласају који предлог им је прихватљивији.
3. корак	После гласања знамо који предлог је на снази и примењујемо га. Резултате тестирања решава комисија у саставу одељенски старешина и два ученика која нису заинтересована за ваннаставне активности. Објављује се ранг листа и прва четири места испуњавају услове одабира.

3.

Облик рада	групни
Метод рада	Разговор писањем/ Израда плаката
Средства	Папири, фломастери, маркери, хамер папир
Циљ	Подстаћи код ученика идеју о принципу праведности, одговорност према осталим члановима групе и јачање међусобног уважавања; Подстаћи ученике да сами креирају предлог модела одабира ученика за неку ваннаставну активност који би важио у већини ситуација; Повећање ефикасности и ефективности рада групе
	ТОК ЧАСА
1. корак	Објаснити ученицима циљ часа- изнаћи критеријуме који ће бити правични у одабиру ученика за учешће у ваннаставним активностима.
2. корак	Ученици попуњавају плакат износећи своје мишљење, или коментаришу туђе.
3. корак	Прикупљање и приказ мишљења ученика.
4. корак	Одаберемо најприменљивије предлоге и затим предложимо ученицима да их заједно избодујемо, рангирајући их по важности.
5. корак	Ученици праве плакат на тему: Критеријуми за избор ученика за учешће у ваннаставним активностима

4.

Облик рада	индивидуални, рад у пару, фрупни, фронтални
Метод рада	„Неми разговор писањем“, „Метод грудве“ и дијалог и извођење закључака
Средства	плакати са питањима, картице, модерацијска табла, чиоде, фломастери, табла и креда
Циљ	Развијање свести о праведној расподели задатака, формирање ставова о толеранцији и поштовању права других, оспособљавање ученика за креирање критеријума за избор представника одељења у појединим ситуацијама
	ТОК ЧАСА
1. корак	(Наставник је раније спремио 4 плакате са питањима помоћу којих може од ученика да сазна њихово мишљење о ваннаставним активностима, о досадашњем начину избора ученика за исте, о томе који су ученици највише заслужили да буду изабрани и зашто) Уводни део часа 15 минута: Плакате са питањима се постављају на 4 пункта у учионици, ученицима се даје инструкција да у тишини без икаквог разговора, шетају од плакате до плакате и напишу своје мишљење о сваком питању. Сваки ученик има свој фломастер. Ова активност траје 6-7 минута, затим се плакате каче на таблу и кратко се продискутује о њима.
2. корак	Главни део часа 20 минута: Наставник ученицима објасни да би било лепо да се формирају праведни критеријуми за избор ученика за ваннаставне активности. Затим сваком ученику даје по две модерацијске картице и тражи од њих да: 1. сваки ученик за себе напише два критеријума за избор 2. затим се ученици спајају у парове и међусобно прегледају картице и издвајају оне са истим критеријумима (ако их нема онда спајају све) 3. ученици се спајају у мање групе па поново издвајају заједничке критеријуме на картицама и тако све док не добијемо 2 велике групе ученика који су издвојили по 2-3 картице са критеријумима за избор ученика. Напомена: морамо водити рачуна о времену, наставник треба да координира радом ученика
3. корак	Завршни део часа 10 минута: Издвојене картице се каче на таблу, затим се дискутује о издвојеним критеријумима и на крају кроз разговор са ученицима, наставник изводи критеријуме који ће се у том одељењу користити за избор ученика који ће учествовати у ваннаставним активностима.

5.

Облик рада	Фронтални рад, индивидуални рад, групни рад
Метод рада	Дијалошка, демонстративна
Средства	хамер папир, фломастери
Циљ	Подстаћи ученике да сами креирају предлог модела одабира ученика за неку ваннаставну активност који би важио у већини ситуација, а који би и за њих и за вас био прихватљив.
	ТОК ЧАСА
1. корак	ОС предлаже критеријум за избор ученика за ваннаставне активности и даје образложење и предлаже бодовање по ставкама . (критеријуми на основу дисциплине, изостанака и интересовања)
2. корак	Подела ученика у групе, ученици у оквиру својих група разматрају предлог ОС, дају своје предлоге, примедбе....
3. корак	Презентовање група, дискусија
4. корак	На основу изнетих предлога, ученици уз помоћ ОС доносе правила за избор ученика за ваннаставне активности, ОС записује правила у свеску у којој се воде часови ОС.

6.

Облик рада	Фронтални, групни
Метод рада	Дијалогска, текст, демонстративна, мождана олуја
Средства	Табла, папири за сваку од група
Циљ	Развијати код ученика толеранцију и принцип праведности. Развијати позитиван такмичарски дух и борбу аргументима. Оспособити ученике за самоанализу, тј. да уме сам да процени вредност личног мишљења и реалну позицију у односу на друге . Развијати другарство и колективни дух, међусобно уважавање и поштовање. Неговати јасно, течно, прецизно усмено изражавање и способност да се свој став изнесе и образложи.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Обавештавам ученике да се у школи организује ваннаставна активност и да наше одељење има право да пошаље пет ученика. Питам ко је све заинтересован, јављају се сви ученици. Објашњавам им да морамо заједнички да одаберемо пет ученика.
2. корак	Користећи метод мождане олује тражим од ученика да наведу по један критеријум који је за сваког од њих битан за избор ученика за ваннаставну активност. Критеријуме бележим на табли. Свако од ученика добија прилику да предложи неки од критеријума. (Нпр. ко није до сада учествовао ни у једној ваннаставној активности, ко има највише талента или способности за дату активност, успех...)
3. корак	Делим ученике у пет група.
4. корак	Свака група добија задатак да одабере 5 критеријума (са списка који стоји на табли) за избор представника за ваннаставну активност.
5. корак	Свака група добија задатак да на основу изабраних критеријума одабере члана који ће учествовати из њихове групе у ваннаставним активностима. Свака група бира представника, пошто су критеријуми били врло јасни и сами ученици су их одабрали нема места незадовољству.

7.

Облик рада	Фронтални, групни(група за пребројавање поена, дебатна група), индивидуални
Метод рада	Дијалог, дебата, излагање
Средства	Информација о акцији, табела за израду критеријума, табела за пребројавање поена-рангирање
Циљ	Подстаћи код ученика идеју о принципу праведности, одговорност према осталим члановима групе и јачање међусобног уважавања. Подстаћи ученике да сами креирају предлог модела одабира ученика за неку ваннаставну активност који би важио у већини ситуација, а који би и за њих и за вас био прихватљив.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Обавештена сам о ваннаставној активности на којој треба да учествују ученици и из мог одељења. Прво се детаљно распитам о акцији(врста, област, активност...) Обавештавам и ученике о садржају, врсти, активностима, ... а затим и о томе да на активност одлази свега неколико ученика.
2. корак	Задатак за ученике: предложите које ће то бити активности и начин на који ћемо одабрати представнике. Сматрам да нису сви ученици подједнако заинтересовани за све активности, области, утиче и време одржавања, место, начин...те да ће и од тога зависити степен заинтересованости ученика. Могући одговор ученика може бити и извлачење папирића. Питање је да ли је то довољно праведно, велики је утицај фактора среће или треба да постоје јасни критеријуми. Утицала бих на то да су нам потребни јасни критеријуми, али зависи и од области, места, активности,... Израда критеријума избора. Основа ученички предлози, моји допуњују у циљу васпитања за праведност, одговорност и међуљуско уважавање. Образложење и дебату ученика. Учење за демократско одлучивање, логичко и критичко размишљање. Критеријуми: успех ученика (ако је одређена област онда оцена из предмета или залагање, израда задатака, додатни рад...), владање и уредно похађање наставе.
3. корак	Оцењивање, процењивање на основу критеријума. Рангирање – група ученика задужена за рачунање, заједничка провера У међувремену – излагање, сазнања, припрема за активност на коју се иде
4. корак	Објава резултата. Честитке изабранима. Дати ученицима могућност да оцене овај начин избора, да би се могао употребити и следећи пут или подстаћи да се следећи пут при избору сведе на најмању могућу меру неправедности према

	кандидатима.
5. корак	Договор да ће представници одељења, у зависности од акције и заинтересованости на примерен и интересантан начин након активности презентовати утиске, поделити стечено знање.

8.

Облик рада	Фронтални (у првом делу часа), Групни Дискусија Дискусија кроз постављање ранглисте
Метод рада	Давање предлога за критеријуме Израда табеле Наша правила Примена правила
Средства	табла, креда, фломастери, хамер папир, одговарајућа документација
Циљ	Подстаћи код ученика идеју о принципу праведности Развити код ученика одговорност према осталим члановима групе Подстаћи међусобно уважавања Развој свести и самокритике код ученика Подстицање ученика за постизање бољих резултата рада
	ТОК ЧАСА
1. корак	Сваки ученик који жели да учествује у ваннаставној активности испишује своје име и презиме на табли. (тима би се добио списак заинтересованих ученика за ваннаставне активности). 5мин.
2. корак	Ученици се поделе у групе при чему добијају задатак да уз помоћ одељењског старешине пронађу адекватне критеријуме за избор ученика за ваннаставне активности. Свака група своје критеријуме презентује осталим групама. 15 мин.
3. корак	Свака група у табели на хамеру плавим фломастером испишује по један критеријум за избор ученика за ваннаставне активности без понављања при чему не мора написати критеријум ако се слаже са претходно уписаним критеријумима. 5 мин.
4. корак	Групе поново раде заједно са задатком да за сваки критеријум направе бодовање. Потом следи краће усаглашавање група око бодовања. Након тога начин бодовања се уписује црвеним фломастером на хамер поред сваког одабраног критеријума. 10 мин.
5. корак	Рангирање заинтересованих ученика уз помоћ одељењског старешине који ће на увид дати одговарајућу документацију. 10 мин.

9.

Облик рада	Фронтални, групни, индивидуални
Метод рада	Разговор-дијалошка, израда плана, кутија за предлоге и жеље
Средства	Флип-чарт, папир формата А4, фломастери, хамер
Циљ	Циљ: Развијање интересовања ученика за рад, одговорности, толеранције, поштовања и уважавања другог. Формирање објективне слике о личним способностима и могућностима да адекватно рализују задатак који им се повери или својевољно одаберу. Усмеравање ученика ка избору послова које ће током живота моћи најадекватније да обављају или да се правилно усмере за избор адекватног факултета, у складу са личним способностима и интересовањима.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Разговор о учешћу ученика у различитим ваннаставним активностима током досадашњег школовања. Све ваннаставне активности које ученици наведу, записује председник одељенске заједнице.
2. корак	Ученике делим на 5 групе. Свака група добија по једну групу ваннаставних активности (спортско-рекреативне, друштвено-корисне, културно-уметничке, хуманитарне, еколошке). Задатак групе је да наведе које све ваннаставне активности припадају датој групи и које особине, карактеристике, интересовања и искуства треба да поседује једна особа како би могла да адекватно реализује одређену активност. Наведене ваннаставне активности, уз карактеристике, особине, интересовања и искуства личности тј. ученика, потребних за сваку активност, група представља на плакату.
3. корак	Представници групе презентују радове-плакате. Након свих презентација заједнички све групе коментаришу. Ако се неко сети још неког облика ваннаставних активности или особина и интересовања које мора поседовати неко да би се бавио неком активношћу, дописујемо.
4. корак	У припремљену кутију за предлоге и жеље сваки ученик убацује, после пар минута ратмишљања, папир (који добија са уписаним својим именом и презименом), са уписаним предлогом у којим ваннаставним активностима би учествовао. Ученици уписују по три предлога, први приоритетни и још два.

	На припремљену табелу, са именима ученика, наставник уписује жеље. Асистира му председник одељенске заједнице, отвара кутију и чита наставнику предлоге тј. жеље ученика.																																																																														
5. корак	На припремљеном обрасцу (распореду) са уписаним ваннаставним активностима и именима ученика уписују се предлози, тако да се углавном испоштује прва жеља, или се уз договор да ученицима уписује друга или трећа жеља, у случају да за неку активност постоји већи број заинтересованих од предвиђеног броја учесника. ИЗГЛЕД РАСПОРЕДА <table border="1"> <thead> <tr> <th>ИМЕНА УЧЕНИКА</th><th>спортско- рекреативне</th><th>друштвено- корисне</th><th>културно- уметничке</th><th>хуманитарне</th><th>еколошке</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Ана Антић</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>Пера Перић</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </tbody> </table>	ИМЕНА УЧЕНИКА	спортско- рекреативне	друштвено- корисне	културно- уметничке	хуманитарне	еколошке	Ана Антић						Пера Перић																																																																	
ИМЕНА УЧЕНИКА	спортско- рекреативне	друштвено- корисне	културно- уметничке	хуманитарне	еколошке																																																																										
Ана Антић																																																																															
Пера Перић																																																																															

10.

Облик рада	Индивидуални, групни, фронтални
Метод рада	Предлог решења, избор најбољег решења (договором)
Средства	Папири, оловке, велики хамер папир или школска табла
Циљ	Поштујући принцип демократије, слободног избора и међусобног уважавања, утврдити стандарде, модел и критеријуме за одабир представника одељења за ваннаставне активности, са највишим нивоом праведности.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Упознати укратко ученике са проблемом и темом часа, као и корацима у раду који ће довести до трајног и праведног решења.
2. корак	Сваки ученик засебно и самостално, на папиру испишује свој лични предлог критеријума за избор ученика-представника одељења у ваннаставним активностима.
3. корак	Под претпоставком да у одељењу има 30 ученика и да су сви присутни на ЧОС-у, делим их у 6 група по 5 ученика. Сада имају задатак да у оквиру групе излистају своје предлоге и одаберу по један, по мишљењу свих или већине у групи, најбољи, који ће представљати групу на „финалном“ избору за најбољи предлог.
4. корак	Један по један представник групе (најбоље онај чији је предлог прихваћен од групе, али не и обавезно) излазе испред и на великом хамеру или школској табли испишују своје предлоге.
5. корак	Методом „евровизијског“ гласања (најбољи предлог 3 поена, други 2 поена и трећи 1 поен), сваки ученик гласа за три од шест предложених, а одељењски старешина, у унапред припремљеној табели, уписује додељене поене. Након што буде гласао и последњи ученик, ОС збраја поене и проглашава победнички предлог критеријума, који ће бити испоштован у целисти како за предстојеће ваннаставне активности, тако и за све будуће.

11.

Облик рада	Фронтални, групни
Метод рада	Дијалог, писање, демонстрације, усмено излагање
Средства	Прибор за писање, фломастери, папир, флип чарт, табла, креда, стикери, лепљива трака, хамер папир
Циљ	Подстаћи код ученика идеју о принципу праведности, одговорност према осталим члановима групе и јачање међусобног уважавања. Подстаћи ученике да сами креирају предлог модела одабира ученика за неку ваннаставну активност који би важио у већини ситуација, а који би и за њих и за вас био прихватљив.
	ТОК ЧАСА
1. корак УВОД 5 минута	Кроз краћи разговор одељенски старешина указује на значај одговорности према осталим ученицима, поштовање међусобних разлика и међусобног уважавања. Ученицима се објашњава значај постојања јасних и прецизних критеријума за избор ученика за ваннаставне активности.
2. корак РАД У ГРУПИ 10 минута	Ученици се поделе у 5 или 6 група. Ученици сами бирају вођу групе. Свака група има задатак да на папиру или стикерима напише свој предлог критеријума за избор ученика за ваннаставне активности. Такође, на другом папиру пишу предлог правила која ће се поштовати у одељењу, а која се односе на поштовање одговорности и међусобног уважавања.
3. корак ИЗЛАГАЊЕ ПРЕДЛОГА 5 минута	По завршетку групног рада, сваки вођа групе пише предлоге своје групе на флип чарту или табли. Ученици упоређују своје и предлоге осталих група. Предлози се пишу посебно за критеријуме за избор ученика за ваннаставне активности, а посебно за правила везана за одговорности и међусобно уважавање. Ради ефикасности предлоге пишу истовремено две групе.
4. корак ИЗБОР ПРАВИЛА 20 минута	Када су све групе написале своје предлоге, прелази се на коначан избор критеријума. Свака група образлаже своје предлоге, након чега ученици гласају за или против предложеног критеријума. Сви изабрани предлози се преписују на папир или хамер и постављају на видно место у учионици како би увек били доступни свима.
5. корак ДИСКУСИЈА 5 минута	На крају часа ученици износе своје импресије о изабраним критеријумима. Као задатак за следећи час треба да запишу изабране критеријуме и да евентуално предложе нове. Треба, такође, да дају предлог неке ваннаставне активности и да према изабраним критеријумима предложе ученике из одељења који ће у њима учествовати.

12.

Облик рада	Фронтални, индивидуални рад у групи
Метод рада	Вербални, дијалошки, демонстративни
Средства	Пројектор, табла, креда
Циљ	Подстаћи код ученика идеју о принципу праведности, одговорност према осталим члановима групе и јачање међусобног уважавања. Подстаћи ученике да сами креирају предлог модела одабира ученика за неку ваннаставну активност који би важио у већини ситуација
	ТОК ЧАСА
1. корак 5мин	На пројектору наставник ученицима показује две фотографије. Прва је на пример фотографија репрезентације Србије у ватерполу јер су скоро сви ученици, и дечаци и девојчице, упознати са успесима наших спортиста. У вези са сликом наставник поставља неколико питања (Да ли знају имена неких репрезентативаца? Како су они заслужили то место да представљају своју земљу?- Очекивани одговори: нпр. Филип Филиповић је најбољи стрелац, Удовичић је одличан играч, фин, пристојан и капитен је екипе).

2. корак 5 мин.	 Друга је фотографија са завршног тениског турнира у Лондону на којој се налази 8 играча који учествују. Већина ученика прати тенис и неће им бити тешко да одговоре на питања (Ко су играчи на слици? Како су залужили место на турниру? –Очекивани оговори: Ђоковић је најспремнији, Федерер има најбољи форхенд итд.) Ученици разговарају о томе како сви спортисти на свету желе да учествују на овом турниру и о томе како се заслужује место на њему. Затим постављам питање - Како то да Типсаревић није до сада учествовао а ове године јесте? И ученици дођу до закључка да је поправио игру и да је све бољи. Док ученици набрајају особине играча и за једну и за другу слику, наставник их записује на левој половини табле. И добије се списак особина које су пожељне да би неки од многих играча у Србији или свету били изабрани да учествују на неком турниру или репрезентацији.
3. корак 15 мин	Наставник затим ученике подели у три до четири групе (у зависности од броја ученика у одељењу) и објасни им да треба размисле и запишу какве би особине, вредности и успех требало да имају ученици да би били изабрани у одељењу да учествују у некој активности где је ограничен број учесника (нпр. одлазак на концерт са школом, на представу, учествовање у раду Ученичког парламента, представљање школе на разним свечаностима итд.) Ученици затим на нивоу групе разговарају, дају предлоге и записују их.
4. корак 10 мин.	По два ученика који су представници група представљају пред одељењем своје идеје о томе како треба изабрати ученике да учествују у разним активностима где је ограничен број учесника. Док они то раде, наставник записује на десном делу табле шта је то што ученик мора да поседује и како да се понаша да би заслужио да буде изабран.

5. корак 10мин	Затим ученици на нивоу целог одељења разговарају о датим предлозима. Наставник поставља ученицима и важно питање – Да ли је могуће ако ученик није изабран за једну активност касније буде изабран за неку другу? (повезати са примером Типсаревића), указујући ученицима да могу да поправе успех и владање временом имају могућност да буду изабрани. Ученици затим заједнички доносе њихов „Правилник о одабиру ученика за учествовање у ваннаставним активностима“ који може бити истакнут у учионици или један примерак да буде код председника одељенске заједнице да ученици увек могу да се информишу ако их нешто занима.
---------------------------	--

13.

Облик рада	групни, индивидуални, фронтални
Метод рада	дијалог
Средства	Дидактички материјал
Циљ	Указати ученицима на значај представника одељења Оспособити одељење да само изабере најбоље представнике Показати колико је значајан тимски рад и функционисање групе
	ТОК ЧАСА
1. корак	Уводни део – говорити ученицима о избору представника за неке од ваннаставних активности, потсетити их на неке од ситуација у којима су се они као одељење налазили када су имали задатак да изаберу своје представнике
2. корак	Поделити одељење на две групе. Првој групи дати задатак да одглуми ситуацију где треба да изаберу своје представнике погрешно, тј да изаберу представнике којима није стало до тога или оне који нису одговарајући, а онда да ти представници прикажу како ће се понашати у ваннаставној активности за коју су изабрани Анализа приказаног: како су се изабрани ученици показали и да ли уопште треба да буду на тај начин изабрани, има ли смисла да се тако уопште организују
3. корак	Друга група треба да изабере праве представнике. Прво треба да анализирају какви ученици се траже, а затим како изабрати најбоље од више сличних ученика, и на крају кад их изаберу, како ће се њихови представници понашати у ваннаставним активностима за које су изабрани Наравно подразумева се помоћ одељењског старешине
4. корак	Следи упоредна анализа датих ситуација, како је прошло први пут, а како други (наравно може бити више група у одељењу и више одглумљених ситуација ситуација лоше-добро)
5. корак	Закључак: да ли је уопште битно ко ће представљати одељење у ваннаставним активностима и разним ситуацијама које захтевају представнике. Да ли постоје адекватни начини избора и да ли су ученици сами способни да изаберу најбоље међу собом

14.

Облик рада	фронтални,индивидуални
Метод рада	вербална,израда плаката
Средства	кутија,маркери,папир
Циљ	Неговање принципа правичности,одржање позитивне атмосфере у одељењу,развијање такмичарског духа и мотивација за учење,владање и редовно похађање наставе.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Час започињемо разговором о претходним ваннаставним активностима,о утисцима ученика који су учествовали.Истичем важност ангажовања ученика и у тим активностима и наводим их да коментаришу како смо до сад вршили избор ученика када је био ограничен број. Ученици би наводили недостатке у досадашњем раду.Сложила бих се са њима да је могуће да избор ученика можда и није био увек правичан и предлажем да сами осмисле критеријуме по којима би смо убудуће радили. (5min)
2. корак	Користим методу „Кутија за предлоге идеје и жалбе“ Унапред припремљену кутију предам председнику одељења и замолим ученике да на папирима напишу који критеријум по њима треба применити у већини ситуација при избору ученика за учешће у ваннаставним активностима.Када сви ученици убаце папире са предлозима у кутију, председник одељења отвара кутију,чита предлоге.Ученици коментаришу,анализирају и издвајају предлоге са којима се слаже већина ученика.Договарамо се колико бодова треба да доноси сваки од критеријума ,ко ће да врши бодовање и рангирање. (25min)
3. корак	Користим методу „Израда плаката“ Правимо плакат –уносимо договорене критеријуме (један или више ученика исписује критеријуме) (10min)
4. корак	Час завршавамо разговором у коме истичемо важност принципа праведности,међусобног уважавања.Наводим ученике да увиде да је добар успех,примерно владање, редовно похађање наставе и сл.(у зависности од постављених критеријума) важно не само због оцена већ и због оствривања њихових личних циљева који нису везани за наставу. (5min)

15.

Облик рада	групни
Метод рада	израда постера "НАША ПРАВИЛА"
Средства	картице у боји
Циљ	Подстаћи код ученика идеју о принципу праведности, одговорност према осталим члановима групе и јачање међусобног уважавања. Подстаћи ученике да сами креирају предлог модела одабира ученика за неку ваннаставну активност који би важио у већини ситуација, а који би и за њих и за вас био прихватљив
	ТОК ЧАСА
1. корак	Поделити ученике у мање групе (сваки ученик каже једну воћку и према врсти и према сезони направити групе од по 3 ученика) Изнети и јасно дефинисати проблем о коме ће се говорити на часу.
2. корак	Ученици сами дефинишу правила за дату тему. Потребно је да свака група дефинише најмање по 2-3 правила
3. корак	Правила исписана на картицама учрници каче на видно место. Наставник прави селекцију картица, групише их према сличности.
4. корак	На основу груписаних правила дефинишу се заједничка правила за одељење.
5. корак	Избор ученика у одељењу по унапред задатим правилима која неће доводити до незадовољства било кога.

16.

Облик рада	групни и индивидуални
Метод рада	анкетирање, радионица, „позориште у заједници,,
Средства	папир, оловка, рачунар, штампач
Циљ	научити их да на помире жеље и могућности. идеју одговорности према осталим члановима групе након „испитивања,, документовати графиконом, табелом или сл...
	ТОК ЧАСА
1. корак 10 minuta	спровести анкету међу свим ученицима – ко је за коју активност заинтересован. свако, према својим интересовањима рангира листу жеља. на пр: на листи су • спорт, • математика, • музика, ништа од понуђеног
2. корак 10 minuta	спровести анкету међу ученицима заинтересованим за ваннаставне активности – ко би коју ф-ју могао да обавља у тиму. Према р-татима те анкете бодовани би били као вође тима, реализатори, оператори итд
3. корак 15 minuta	У овом временском периоду пробала би да изведем извесну пробу – ко у пракси може да обави задатак који му је додељен Метода за овај део часа би могла да буде „позориште у заједници,,
4. корак 5 minuta	Крај часа би искористили за сабирање бодова и прављење листа за жеље (ускладјене са могућностима) ученика који су заинтересовани за неку од ваннаставних активности. То би све приказали на графикону или табели и то би могло да стоји у учионици као плакат.
5. корак 5 minuta	Ако, на пр, постоје ученици са истим бројем бодова за одређену активност, тада би лепо могла да се искористи пример из наше теме 6, тј да успех ученика, владање и број неоправданих „покаже,, од две особе са истим бројем поена која би имала предност.

17.

Облик рада	Фронтални, групни, индивидуални
Метод рада	Монолошка, дијалогска, „разговор писањем“, „кутија жалби и предлога“
Средства	Хамер, папири А4 формата, фломастери, стикери у боји
Циљ	• Јачање међусобних односа у одељењу • Изградња поверења међу ученицима • Јачање тимског рада • Подићи на виши ниво међусобно уважавање • Научити их да сами одређују нека правила и да се придржавају истих како не би тражили кривца за неуспех
	ТОК ЧАСА
1. корак	5 минута Наставник објашњава ученицима да ће током овог часа одељенске заједнице разговарати о ваннаставним активностима и лепи на таблу 2 хамера. На једном пише: Зашто је важно учествовати у ваннаставним активностима и различитим акцијама? На другом хамеру пише: Списак ученика који би желели да учествују у акцији.....дана.....усати Ученици један за другим прилазе табли и методом разговор писањем пишу неке своје идеје везане за ваннаставне активности и ако желе пријављују се за дату акцију. Наставник им успут објашњава да се само надовезују једни на друге, без понављања предлога.
2. корак	10 минута Пошто се 15-ак ученика уписало за акцију, наставник дели ученике у 5 група. Свака група има задатак да на стикерима напише пар критеријума који би се поштовали код избора ученика за ваннаставну активност, с обзиром да се пријавио већи број од траженог. Свака група има другачију боју стикера које лепе на хамер
3. корак	10 минута Групе образлажу укратко своје критеријуме и лепе хамере на таблу. Проналази се заједничко решење, након разговора, и они критеријуми који се појављују код већине група, лепе се на посебан хамер.

4. корак	15 минута Тако подељени у групе остају и током овог дела часа, с тим што сада наставник захтева од ученика да пријављене ученике бодују по критеријумима које су изабрали као важеће. Свака група анализира по 3 ученика. Наставник им помаже дајући податке из књиге евиденције ако треба. Након тога ученици износе податке и рангирају свих 15 пријављених ученика
5. корак	5 минута Увек се деси да у одељењу буде и неколико стидљивијих ученика, оних који не воле јавно да износе идеје, па се за сваки случај ученицима поделе папирићи на којима ће написати како су задовољни постављеним критеријумима, и да ли можда имају још неки предлог о коме би смо продискутовали следећег часа

СИТУАЦИЈА 2. – Проблем између одељења и предметног наставника

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу првог разреда средње школе. Дешава се да ученици понекад нису задовољни односима са појединим наставницима у школи и понекад Вам се пожале, али обично не желе да се проблем “износи из учионице”. Последњи пут, проблем се тицао односа са наставницом физике у чијем је односу према Вашим ученицима, по њиховој причи, присутан понижавајући, ниподашатавајући став уз стално доказивање како ученици ништа не знају и уз некритичко истицање неколицине бољих ученика.
Задатак за час одељењског старешине	Подстицати рад на побољшању односа ученика и наставника - подстаћи ученике да преузму одговорност за свој део грађења односа са наставницима; подстаћи ученике на хватање у коштац са проблемима, упутити их на важност стварног решавања проблема одмах у зачетку и скренути пажњу на мане “гурања проблема под тепих”

1.

Облик рада	Групни и фронтални
Метод рада	Вербална, демонстративна; Игра улога
Средства	Аудио визуелна –Кратак филм направљен на часу информатике по сценарију педагога школе са различитим ситуацијама и односима ученик- наставник Дидактички материјал – претходно спремљене ситуације за игру улога
Циљ	Подстаћи рад на побољшању односа ученика и наставника - подстаћи ученике да преузму одговорност за свој део грађења односа са наставницима; подстаћи ученике на хватање у коштац са проблемима, упутити их на важност стварног решавања проблема одмах у зачетку и скренути пажњу на мане одлагања решавања проблема
	ТОК ЧАСА
1. корак	Након истицања циља ЧОС објаснити како смо замислили концепт часа (филм, дискусија, игра улога, закључак).
2. корак	Приказивање претходно припремљеног филма
3. корак	Краћа дискусија на различите конфликтне ситуације у односу ученик-наставник где је једна од ситуација и њихов проблем са наставником физике, при чему наводимо ученике на исправне и препоручене начине решавања проблема
4. корак	Поделити ученике у групе. Свакој групи дати спремљену ситуацију са задатком да за 10 минута осмисле најбољи начин решења проблема и одглуме своју улогу где један ученик игра улогу наставника а остали ученици из групе ученике из одељења (техника Игра улога)
5. корак	Представник сваке групе на табли пише по једну реченицу као закључак са ЧОС који постаје и ново правило у понашању и остваривању комуникације са наставницима

2.

Облик рада	Фронтални, индивидуални, рад у пару
Метод рада	Вербална, допуни реченицу
Средства	Постери, метаплан картице
Циљ	Функционални- развија се способност закључивања, васпитни- стварање радних навика, формирање система вредности
	ТОК ЧАСА
1. корак	10 минута – ученике делим у групе од 5 -6 ученика. Свака група добија неколико картица различитих боја на којима се налазе започете реченице. Објашњавам им да доврше започете реченице, што искреније и да питања круже у оквиру групе.
2. корак	20 минута - замолим једног ученика да сакупи картице са одговорима и уз његову помоћ према одговарајућим бојама их качим на припремљен пано. Након тога читамо одговоре и анализирамо једно по једно питање.
3. корак	15 минута – разговарам са ученицима о неопходности решавања проблема чим исти настане. Указујем им на њихове грешке и пропусте у комуникацији са наставником физике. Предлажем им могућа решења. Пошто ученици и даље инсистирају да колегиницу не обавештавам о њиховим примедбама, договорили смо се да кроз 15 дана поново разговарамо о тренутном проблему и видимо постоје ли неки позитивни помаци у комуникацији са наставником.

3.

Облик рада	Групни; индивидуални; фронтални
Метод рада	дијалог; писање
Средства	анкетни листићи; фломастери; табла; креда
Циљ	- Подстицати рад на побољшању односа ученика и наставника ; - подстаћи ученике да преузму одговорност за свој део грађења односа са наставницима; - подстаћи ученике на хватање у коштац са проблемима ; - упутити их на важност стварног решавања проблема одмах у зачетку и скренути пажњу на мане “гурања проблема под тепих”
	ТОК ЧАСА
1. корак	Одлучујем да се позабавим тим проблемом Не желим ништа да препустим случају посебно због бојазни да овакви проблеми могу временом да се интензивирају услед гомилања незадовољства са обе стране: и код ученика и код поменуте наставнице. Покушавам да предочим ученицима зашто је важно да ипак реагујемо Иако су ме ученици замолили да не реагујем, покушавам да им објасним да се овде ради о проблему који јесте озбиљан и није добро то тек тако оставити и не бавити се тиме, с обзиром да дугорочно може утицати и на њихов однос према школи, и на успех, а и на сам развој личности.
2. корак	Спроводим једну малу анкету код ученика. Свако од њих добија листић на коме се налазе 4 различита типа наставника (<i>другар, војни командант, координатор и без ауторитета</i>). На листићу је назив типа наставника и његова карактеристика вођења школског часа. Ученици имају задатак да наставницу физике сврстају у један од датих типова. Након тога узимам листиће и вршим бројање и разврставање истих. Када сазнам коначан резултат, тј. који тип највише подсећа на наставницу физике ученицима читам : које су особине таквог наставника, односно његове предности и недостаци.
3. корак	<i>Анализа одрађене анкете.</i> Заједно са ученицима разговарам о сваком типу наставника појединачно и који би се њима највише допао. Питам их да ли у школи постоји такав наставник и зашто им његови часови одговарају, а не одговарају часови наставнице физике? Након овог разговора кажем им да сам спремио за њих једно мало, а надам се и пријатно изненађење а то је гост на часу одељењског старешине.

4. корак	Позива се гост - стручњак из области. Ученици имају задатак да осмисле питања која ће бити постављена. Нпр. за тему међусобни односи између наставника и ученика као и опхођење једно према другом. Гости могу бити школски педагог, психолог, ђак генерације, омиљени наставник. Овакав мој поступак мислим да омогућава ученицима да продубе сазнања из одређених области, издвоје оно што им је нејасно или пак јако интересантно, разумеју другачије начине посматрања одређених проблема...
5. корак	На крају часа захваљујем се госту, као и ученицима на заиста искрен и отворен разговор и говорим свој закључак везан не само за дату ситуацију него и школство у целини: „Када је реч о просвети, комуникација је заиста суштинска за успешно обављање посла, кључна за успостављање односа са ученицима, за креирање емоционалног тона атмосфере у којој се ради, а самим тим за креирање целокупног односа према школи и градиву. Многи проблеми у школи настају баш због недостатка одговарајуће и успешне комуникације. Још тачније, многи се проблеми у школској комуникацији јављају због нетачног запажања осећања и неодговарајућег реаговања на њих. У контексту просвете, најпре можемо утицати на усавршавање комуникације на релацији ми као наставници – ученици.“

4.

Облик рада	Фронтални, групни
Метод рада	дискусија
Средства	Маркери (2 боје), табла
Циљ	Побољшање односа између ученика и наставнице физике
	ТОК ЧАСА
1. корак	Поделити ученике у групе. Рећи председнику одељенске заједнице да на табли нацрта санту леда. Маркерима различитих боја обележи онај део који је на површини и онај део који је под водом. Рећи ученицима да размисле у групама који су то „површински“ проблеми а који су то „дубински“ проблеми.
2. корак	Капитени излажу своја виђења.
3. корак	Рећи ученицима да размисле о свом понашању за време часова физике јер непоштовање предмета и наставника представља повреду ученичке обавезе. Саслушати њихове одговоре по овом питању.
4. корак	Рећи ученицима да ћу се озбиљно позабавити овим проблемом.
5. корак	Обратити се психологу за помоћ.

5.

Облик рада	Индивидуални, групни
Метод рада	Анализа случаја, дебата
Средства	Картице, плакат
Циљ	Превазићи проблем између ученика и професорке физике
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученику који је највећи „бунтовник“ доделити улогу професорке физике. Поделити ученике у неколико група. Свака група ће добити свој задатак: једна група ће бити марљиви и вредни ученици који уредно извршавају све постављене задатке, друга група ће задатке које добија од професорке да ради уз смех, незаинтересованост, половично; трећа група ће потпуно игнорисати захтеве професорке
2. корак	Ученик који је у улози професорке физике прозива представнике група да ураде испред табле постављене задатке. Прва група добија све похвале од професорке, друга група упућује на грешке јер је задатак урађен али не како треба а трећа група нема уопште решење задатка.
3. корак	Након тога, професорка врши анализу рада група и даје највишу оцену првој групи, нешто нижу другој а трећа група добија негативну оцену. Тада се трећа група бунује, незадовољна је и тражи поправљање оцене.
4. корак	Сви ученици анализирају случај и долазе до закључка да је професорка ипак донекле у праву. Заправо ученици треба да схвате да ће пожртвованим радом, учењем, лепим понашањем добити од професорке похвале а не поруге у чему и јесте био проблем.
5. корак	На плакату великим словима написати да проблем треба пронаћи у самим ученицима односно, „рад, ред и дисциплина“ треба да реше овакве проблеме.

6.

Облик рада	Фронтални, групни рад
Метод рада	Вербална (путем методе разговора и објашњења), демонстративна (израда паноа)
Средства	Хамер, фломастери
Циљ	Подстицање ученика на сагледавање проблема из више углова, активно учешће у решавању проблема а не пасивно мирење са истим, преузимање одговорности у погледу грађења односа са другима, побољшање односа са наставником
	ТОК ЧАСА
1. корак	На претходном часу одељењске заједнице ученици су већ констатовали да постоји проблем у односу са наставником. Одељенски старешина објашњава да један однос увек граде две особе или две стране, да је став наставнице вероватно последица и става тј. понашања одељења према њој и њеном предмету и да према томе одељење мора да учини све што може да поправи овај однос са своје стране.
2. корак	Одељенски старешина предлаже да се ученици поделе у пет група. Свака група ће предложити три ствари на којима би требало поради. Свака група има свог преставника који износи и образлаже предлоге своје групе. Предлог почиње реченицом: Да сам ја наставник волео бих да... Један од ученика испишује ове предлоге један испод другог на паноу фломастером, нпр. : ученици су на местима када час почне, ученици не говоре у глас, носе потребан прибор, књиге и свеске, редовно пишу домаће задатке, на местима су када звони за почетак часа, не касне на час, постављају питања у вези лекције, долазе на часове допунске и додатне наставе и сл.)
3. корак	Свака група поред ових својих предлога предлаже и оцену од 1-5 за постојеће стање у одељењу по том питању. Уколико се остали не сложе са овом оценом о њој се може дискутовати и уколико је потребно она се може променити.
4. корак	Свака група је задужена да у наредном периоду ради на постизању управо онога што је изнела као потребно за боље услове за рад у самом одељењу.
5. корак	Свака група ће на следећем састанку одељењске заједнице поднети извештај у вези задатка који она прати и колико се ова оцена поправила или није, како би се одредили тачни задаци за следећи период. Такође ће изнети свој став о томе да ли се однос наставнице према ученицима овог одељења променио на боље и у којој мери.

7.

Облик рада	групни, индивидуални
Метод рада	разговор писањем, санта леда, кутија за жалбе
Средства	плакати, оловке, папири, кутија
Циљ	Подстаћи ученике да изнесу своје мишљење и разлоге неповерења. Учврстити однос поверења са ученицима. Наћи решење проблема.
	ТОК ЧАСА
1. корак	На столовима су распоређени плакати са следећим питањем: „Шта ми смета код односа са наставницом физике?“ Ученици ходају око столова и уписују своје одговоре и коментаришу туђе. За то време нема разговора. Ово је лакши начин да ученици изразе сопствено мишљење и слободно говоре о проблему.
2. корак	Следи дискусија о садржини плаката. Ученици дају мишљења о коментарима и наводе своје разлоге за бригу. Наставник такође описује свој доживљај ситуације.
3. корак	Ученици на плакату цртају санту леда која симболично представља видљив и невидљив део овог конфликта. Пажњу усмеравамо на оно што је скривено „испод воде“, дискутујемо о разлозима за незадовољство и покушавамо да остваримо дубљи увид у проблем. На тај начин отварамо могућности за решавање проблема.
4. корак	У кутију ученици убацују папириће са својим предлозима за решење проблема. Ово је најбољи начин да и стидљивији ученици дају своје идеје.
5. корак	Разматрамо дате предлоге за решење проблема и усвајамо најбоље. Договарамо се да у наредном периоду свако бележи своја запажања о заједничком напретку побољшања односа ученик-наставник и да о томе говоримо на наредним часовима одељењског старешине.

8.

Облик рада	Фронтални, групни
Метод рада	Разговор, израда постера "Наша правила"
Средства	Хамери, фломастери
Циљ	Подстицати рад на побољшању односа ученика и наставника; подстаћи ученике да преузму одговорност за своје понашање и однос према наставницима.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Разговор са ученицима о проблемима и конфликтима који се понекад јављају јер нису задовољни односима са појединим наставницима.
2. корак	Кроз разговор, издвојити и конкретизовати ситуације када и са којим наставницима долази до неспоразума и конфликта.
3. корак	Ученици критички и самокритички сагледавају проблем, закључују да су можда и они својим радом- нерадом допринели таквим односима са појединим наставницима.
4. корак	Израда плаката "Наша правила". Ученици се деле у четири групе и имају задатак да представе како ће својим радом и активностима допинети да се конфликти разреше на мирољубив начин.
5. корак	Представници група представљају радове , а затим следи заједнички договор да ће се утврђена правила поштовати. Напомена: Одељењски старешина ће разговарати са колегама, наставницима у циљу успешног решавања конфликта.

9.

Облик рада	Индивидуални, групни рад, индивидуални рад у оквиру групе,
Метод рада	Дијалoшка метода, разговор, метод решавања проблема, игра улога
Средства	Штампани материјал, стрип прикази
Циљ	Подстаћи рад на побољшању односа ученика и наставника, подстаћи ученике да преузму одговорност за свој део грађења односа са наставником, указати им на важност решавања проблема на почетку, и на мане одлагања решавања.
	ТОК ЧАСА
1. корак 5 min	Увести ученике у тему часа Поделити им стрип сличице са ликовима деце изнад којих се налазе балончићи са текстом
2. корак 10 min	У првих неколико сличица је ученик који на часу математике не прати наставу док професор предаје нову лекцију. Следећи час је обнављање градива, ученика је срамота да пита професора за објашњење и опет није у току. Наредне недеље је контролна вежба, ученик добија лошу оцену. Питам их да извуку закључак. Неки од могућих одговора су: на часу треба пратити, није срамота питати, не одлагати проблем, у овом случају градиво, јер ће се тако само гомилати. Ако нико од ученика не понуди овакав одговор, трудим се да их питањима наведем да то кажу.
3. корак 20 min	Следи игра улога- ученици су подељени у групе по четворо, а остали ученици су публика која има моћ одлучивања. Један ученик има улогу професора, троје су ученици који имају задатак да слушају и прате час, учествују у раду и постављају питања уколико им нешто није јасно. То траје десетак минута. Затим иде следећа група од четворо, професор са три ђака који не слушају, не прате наставу и уопште немају интересовање за градиво.
4. корак 5 min	Публика састављена од двадесетак ученика која су све слушала, даје свој суд и мишљење. Који час је успешнији, где је већа могућност да се нешто научи, да ли однос професора и ученика зависи само од професора или велики удео у томе има и однос ученика према професору, као и према самом предмету?
5. корак 5 min	Ученици који су имали улоге професора, али и ученика дају своје мишљење и на крају следи заједнички закључак.

10.

Облик рада	групни рад
Метод рада	игра улога
Средства	картице са описом улоге
Циљ	постизање разумевања ситуације из другог угла, разумевање да постоји другачије мишљење и ставови од наших
	ТОК ЧАСА
1. корак	ученике поделим на две групе
2. корак	прва група добија картицу која представља наставницу физике, друга група добија картицу која представља одељење
3. корак	прва група смишља задатке и питања из физике која ће решавати друга група и начин оцењивања
4. корак	друга група одговара на постављена питања, а прва група оцењује
5. корак	током овог рада ученици схватају тежину посла који обавља наставница физике и они схватају да постоји и неки други угао размишљања

11.

Облик рада	Фронтални, групни рад
Метод рада	Позориште у заједници , дијалошка, текст-метода експериментална
Средства	Наставни листићи са осмишљеним ситуацијама
Циљ	Стварање колективног духа, проналажење начина да се проблем реши заједничким напорима, незатварање очију пред туђим проблемима, напротив, преузимање иницијативе за пружање помоћи када је неправедно угрожен неко из окружења. Схватање да увек постоји леп начин да се непријатна ситуација превазиђе, и да је боље што пре је превазићи, него „гурати проблеме под тепих“ и стварати још дубљи јаз.
	ТОК ЧАСА
1. корак (5 мин.)	Позориште у заједници Активност: Подела ученика у три групе и подела унутар група. Задавање задатака у виду објашњења и ситуација образложених на наставним листићима. Начин поделе ученика унутар групе: - један ученик имати улогу наставника који вређа ученике који постижу слаб успех - неколико ученика из групе су ученици са лошим успехом - неколико ученика из групе су ученици са добрим успехом Ситуације: <u>I ситуација:</u> „Добри ђаци“ су понешени наставничином наклоношћу и заједно са наставником почињу и у току часа, и за време одмора, да вређају своје другаре. <u>II ситуација:</u> „Добрим ђацима“ је непријатно што се осећају повлашћено и покушавају да разговарају са наставником како би избегли несугласице са својим друговима који су сигурно добри у нечем другом. <u>III ситуација:</u> „Добри ђаци“ предлажу својим другарима да им помогну у бржем савладавању градива из физике, те да заједничким залагањем изненаде наставницу и наведу је на боље понашање. Што ови прихватају.
2. корак (20 мин.)	- Групе осмишљавају драмски текст, свако за своју ситуацију. - Извештавање група и анализа текстова. Вршење исправки ако је то потребно. - Анализирање исхода све три ситуације, и доношење закључка о томе која је ситуација најпогодније решење за све актере.
3. корак (15 мин.)	- Сценске пробе сваке групе понаособ. - Синтеза скичева.

4. корак (5 мин.)	- Договор да се на премијеру, која ће бити на следећем часу одељењског старешине, позове неколико наставника који предају нашем одељењу, не би ли онај који је узроковао стварање представе схватио да ученици желе да нађу решење и успоставе квалитетнију сарадњу. - Ученицима се даје за домаћи задатак да увежбају скичеве и да се потруде да заједничким снагама савладају садржаје из физике.
----------------------	---

12.

Облик рада	групни
Метод рада	акваријум
Средства	Папир, оловка
Циљ	Побољшати однос између наставнице физике и свог одељења, подстаћи ученике да преузму одговорност за свој део грађења односа са наставницима и решавања проблема.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Одељенски старешина се претходно саветовао са педагогом школе, сматрајући да му је дужност да о оваквом проблему буду обавештени и руководство школе и стручне службе. Ученицима објашњена неопходност реаговања у оваквој ситуацији. Ученици подељени у четири групе. Свака група добија задатак да дефинише појам: понижавање, ниподаштавање, критичко и некритичко
2. корак	Поставља се тема, анализира се проблем у вези наставнице физике. У средину седају четири ученика – представници група, који започињу дискусију, остали седе околу. Ко жели да се прикључи дискусији заузима средишњу до тада празну столицу.
3. корак	Одељенски старешина подстиче анализу проблема, развој критичког мишљења и упућује на разматрање проблема и на неки други начин.
4. корак	Разговор наводити на тему заједничке кривце за настали проблем истичући важност разговора и превазилажења проблема због даље сарадње и нормализације односа.
5. корак	Пошто је разговором са ученицима омогућен дубљи увид у проблем, претпоставља се да је нађен потенцијал за његово решавање. Са оваквим информацијама и важности решавања проблема, обавити обазрив и колегијалан разговор са колегиницом која има проблем у том одељењу

13.

Облик рада	Фронтални, групни, индивидуални
Метод рада	Текстуална метода, анализа случаја, играње улога, дијалошка, илустративна, демонстративна,
Средства	Текст за сваку групу са описом ситуације, папири А4, хамер папир, флип-чарт, смајлићи
Циљ	Побољшати односе између ученика и наставника, развијање самопоуздања и одговорности за сопствене поступке, преузимање иницијативе у решавању проблема, развој критичког мишљења,
	ТОК ЧАСА
1. корак (7 мин.)	- Подела ученика у 4 групе, - Читање ситуације (професор, фронтално): „Иако је тек почела школска година, ситуација на часовима у одељењу I-1 није баш за похвалу. Ученици и професори су за негативну атмосферу почели да пребацују кривицу једни на друге. Најтежа ситуација је на часовима хемије. Тога дана професорка је ушла у учионицу, као и сваки претходни час, видно узнемирена. Одмах је почела да критикује зашто учионица није проветрена.. Није ни хтела да саслуша Тијану, председницу одељењске заједнице, која је почела да објашњава да је учионица била закључана. До кулминације је дошло када је професорка „побеснела” због лоших оцена на контролној вежби. А тек када је схватила да више од половине ученика није урадило домаћи задатак – учионица се тресла од њене вике и понижавајућих речи упућених ученицима . Иначе, неки ученици са страхом долазе на њене часове. Онима који су недисциплиновани је свеједно, они се уопште и не труде. Најлакше је бољим ученицима, на њих се никада не љути. После овог часа ученици су одлучили да више нема одлагања, да овај проблем мора да се реши.” - заједничка дискусија: шта је узрок оваквом понашању на часовима, како се понаша наставник, како се понашају ученици, имају ли оправдање за своја понашања...
2. корак (8 мин.)	- исти задатак за све групе: направите листу позитивних и негативних особина ученика и професорке хемије, - извештавање: одељењски старешина прави заједничку табелу у којој су обједињене све особине које су ученици навели (које су особине највише заступљене у свим групама; да би се дошло до решења проблема потребно је уочити и добре и лоше особине и једних и других, па постицати оно што је добро)

	професор		ученици	
	Позитивне особине	Негативне особине	Позитивне особине	Негативне особине
3. корак (15 мин.)	- Задатак: решење проблема Ученици, подељени у групе имају задатак да на основу почетне ситуације из 1. корака дођу до наприкладнијег решења којим ће бити задовољни ученици, а које ће утицати и да се промени став професорке према њима : - 1. група: сагледајте ситуацију из угла ученика, - 2. група: сагледајте ситуацију из угла професорке, - 3. група: сагледајте ситуацију из угла одељењског старешине, - 4. група: сагледајте ситуацију из угла других наставника, - групе имају задатак да направе сценарио и да одглуме ситуацију			
4. корак (12 мин.)	- извештавање група: представници група реферишу, - извођење закључака Ученици треба да дођу до закључка да решење проблема не смеју да препусте случају, него да их треба решавати од самог зачетка; да није само наставник одговоран за односе са ученицима, већ да и они сами утичу на креирање односа са наставницима.			
5. корак (3 мин.)	- Табела осећања: ученици лепљењем смајлића у одређено поље изражавају своја расположења која су проистекла на овом часу.			

14.

Облик рада	Фронтални, групни
Метод рада	Стрипови у наставцима
Средства	Папири за цртање и фломастери
Циљ	Представити ученицима проблем и представити идеју о преузимању одговорности и за сопствено понашање.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Разговор о насталом проблему, председник разреда износи проблем. Нагласити циљ часа.
2. корак	Поделити ученике у групе. На припремљеном папиру започет је стрип - наставница разговара са ученицима. Групе настављају стрип и виде завршетак.
3. корак	Председници група презентују своје стрипове и излажу проблем.
4. корак	Након добијања неке реалније слике о проблему разредни старешина обавештава разред да ће о томе поразговарати са наставницом и на следећем часу ће тражити решење проблема.

15.

Облик рада	фронтални
Метод рада	Дијалошка, "игра импликације"(ја сам је измислио)
Средства	Табла, фломастер
Циљ	Научити ученике како да успоставе добар и квалитетан однос са наставником, научити ученике да на време решавају своје проблеме
	ТОК ЧАСА
1.корак 5мин.	Пре него што поразговара са ученицима о новонасталом проблему разредни старешина мора разговарати са наставником физике, да ли ученици праве проблеме на часу, да ли су активни, какав је однос према наставнику? Када разредни дође на час одељењског старешине саопштава ученицима да је обавио разговор са наставником физике и да сада хоће да чује и другу (њихову страну). Ученици треба да осете да је за разредног њихов исказ и исказ наставнице физике подједнако важан.
2. корак 10 мин.	Разредни старешина пише на левој страни табле замерке које је изложила наставница физике: причају на часу, не раде домаћи, добијају лоше оцене, не уче довољно...
3. корак 10 мин.	Разредни затим прозива председника одељењске заједнице да на десној страни табле напише шта ученицима смета код понашања наставнице физике. Ученици пишу: не разумеју ништа, наставница виче на њих, ништа не знају, наставница их понижава, једва чека да им да јединицу..
4. корак 10мин.	Разредни објашњава ученицима да исправљањем својих грешака могу помоћи себи и утицати да наставница више не реагује на исти начин. Рецимо: Ученици не причају на часу⇒боље разумеју градиво ⇒ наставница не виче Ученици више уче ⇒ више знају ⇒добијају боље оцене ⇒наставница задовољнија Ученици раде и показују домаћи⇒наставница задовољна што се ученици интересују за предмет Дакле, више учити, више радити и не причати на часу
5. корак 10 мин.	Разредни се договара са ученицима да одмах започну са спровођењем плана. Разредни ће такође разговарати са наставником физике и рећи јој шта су се договорили на часу одељењске заједнице и такође је замолити да показивањем добре воље помогне ученицима и себи да поново успоставе добар однос.

16.

Облик рада	Фронтални, индивидуални
Метод рада	Дијалошки, игра улога
Средства	Фломастери, папир
Циљ	Преузимање одговорности за властито понашање, побољшање односа са наставником физике, неговање поверења у одељењског старешину, побољшање успеха и понашања на часовима
	ТОК ЧАСА
1. корак	Разговор Од колегинице, наставнице физике, сазнајем на какве потешкоће у раду са мојим одељењем наилази: да су ђаци одвећ причљиви, непослушни, ходају по учионици, додају се стварима, упадају у реч, не слушају њена објашњења, не долазе на допунску наставу, те ометају неколицину добрих ђака који су заинтересовани за рад. Зато је 1. корак на ЧОС-у разговор са ђацима: наставница их ниподаштава, вређа, добијају све лошије оцене, али нису желели ништа да кажу јер се плаше да ће бити још горе. Горе, наравно, може бити, али ако се позабавимо проблемом, можда буде и боље. Зато тражим да ми објасне како се тачно они понашају на часовима физике и да ли је то у складу са захтевима које је наставница на почетку године поставила.
2. корак	Игра улога Тројицу ученика, на које се наставница највише пожалила, изведем из учионице и објасним им да, један по један, како их позовемо, уђу у учионицу и покушају да објасне нешто остатку одељења. Остатку одељења кажем да се понаша најгоре што може, не слуша шта им се говори, игнорише захтеве, шета, баца ствари и сл. Онда један ђак улази, говори о нпр. плановима за излет, али наилази на отпор. Он остаје у учионици, улази други ученик, све се понавља, а тако и са трећим.
3. корак	Разговор Сваки од тројице ученика који су се нашли у улози наставника објашњава како се осећао док је покушавао да нешто објасни осталима и да се са њима нешто договори. Љути су, чак бесни, имају жељу да некако казне остале, да их увреде, натерају да ћуте и слушају. Још неколико ученика, од оних који су били све време у учионици, објашњавају шта су они радили и зашто. Послушали су мене, нису размишљали, желели су да испровоцирају наставника и сл.

4. корак	Анализа Након што су освестили да је наставница на почетку године саопштила правила понашања, којих се она придржавала, ученици су закључили да су они ти који су правила кршили. Одлучују да своје понашање прилагоде захтевима наставнице, али очекују да се и она с поштовањем опходи према њима.
5. корак	Израда паноа Након што су утврдили који су то пожељни начини понашања, ученици су за кршење правила одредили одговарајућу казну и све исписали на пано који су окачили у учионици.

17.

Облик рада	Групни рад, индивидуални рад, фронтални рад
Метод рада	Вежба невербалне комуникације, метод карата, метод аргументације, дискусија
Средства	Папирићи за картице
Циљ	Прихватање и сагледавање сопствене одговорности за ситуације у којима се у животу налазимо. Изграђивање става да у решавању проблема траба кренути од себе. Изграђивање навике да се проблем који је искрсао сагледа из свих углова.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Кратка вежба невербалне комуникације за опуштање у циљу реалнијег сагледавања себе: Бира се петоро ученика и они излазе испред учионице (наставник међу тих петоро одабере неке од оних који су најгласнији и на часу, а и ван часа). Ти ученици добијају задатак да меморишу и по повратку у учионицу у тачно задатом редоследу понове пет простих реченица (типа: гуска гаче, мачка мијауче...) Остатак одељења добија инструкцију да када ови почну са причањем свог текста крену да их невербално ометају (гађање папирићима, слањем смс-ова, повлачењем столица, лупкањем оловком...) По завршетку вежбе, ученици коментаришу да ли су и колико успешно одрадили задатак и какав су закључак извукли из ове вежбе. Како често наставници (и несвесно) свој однос према одељењу формирају и граде и у односу на то каква је дисциплина у том одељењу, овом вежбом срећемо пажњу на то како је у атмосфери било невербалног, а још више вербалног ометања тешко је сконцентрисати се чак и на врло једноставне радње.
2. корак	Као увод у следећи задатак разредни старешина наглашава да не сумња у истинитост коментара ученика. Ако ништа друго то је њихов доживљај тог односа и самим тим захтева пажњу. Ученици добијају задатак да овога пута анализирају своје понашање и на папирићу запишу макар један разлог (ситуација, нестопразум, понашање, недисциплина, неиспуњавање обавеза...) који би по њима могао бити разлог односу какав наставница физике има према одељењу. Папириће убацују у кутију.
3. корак	Разредни старешина чита један по један и сви заједно процењују и коментаришу изнете ставове. (ако се покаже да ученици још увек нису способни да сами реално сагледају себе, разредни им даје кратку чек листу проблема који су могући подстицаји за настанак дате ситуације) Кроз дискусију се инсистира да увек морају прихватити део одговорности за оно шта им се дешава и ситуације у којима се налазе.

4. корак	Одељење поделити у две групе. Једна група су " наставници " чијим односом ученици нису задовољни (у ту групу ставити оне који су у својим жалбама најгласнији), а друга група су " ученици ". Импровизује се дебата током које "ученици" износе своје замерке, а "наставници" разлоге свог понашања, као и замерке из позиције наставника. Циљ је сагледати ситуацију и из другог угла.
5. корак	У закључку констатовати да пријатеље бирамо, док се на послу и у школи срећемо са великим бројем људи и неприродно би било да сви свима одговарамо. Без обзира на то, морамо да сарађујемо уз уважавање личности колеге/сарадника. Подвлачимо да за сваки изграђен однос сносимо бар половину одговорности. Закључујемо да проблеме треба решавати тако што за почетак треба повести рачуна о сопственој одговорности, а ако се неспоразум тиме не реши, треба предузети кораке да и друга страна преиспита своје ставове.

18.

Облик рада	Фронтални, групни
Метод рада	играње улога, дискусија, миш – чудовиште - мислилац
Средства	картице са стилизовима понашања, папир, фломастери
Циљ	Побољшање комуникације и односа између ученика и наставника; подстаћи ученике да проблеме решавају што пре, да их не занемарују и одлажу за касније
	ТОК ЧАСА
1. корак	Поделити ученике у 6 група. Из сваке групе изабрати по једног ученика. Играње улога: осмислити ситуацију као и улоге за неколико ученика у одељењу. Ситуација: час физике (математике, хемије) - проверавање знања Улоге: наставник и пет ученика (1. ученик - добро зна градиво и увек даје тачне одговоре; 2. ученик - ништа није учио и увек одговара са „не знам“ или ћути; 3. ученик – делимично је спреман и његови одговори су половично тачни, 4. ученик – на почетку испитивања се извињава наставници што није стигао да се спреми за овај час јер је имао неких породичних проблема и наставница то извињење бележи у свеску, 5. ученик – један од бољих ученика који овог пута ништа није учио и који даје нетачне одговоре када га наставница прозове) Поделити улоге и ученицима дати картице са описом њихове улоге. Док они припремају улоге осталим ученицима поделити папире на којима ће да записују своја запажања и да истакну оно што им се у понашању наставника и ученика није допало, како су се у тим ситуацијама осећали или како би се осећали да су они у питању, предлоге шта би требало променити у понашању и комуникацији и наставника и ученика.
2. корак	Изабрани ученици играју улоге, а остали их посматрају и на папирима записују запажања.
3. корак	ОС ученицима дели картице са стилизовима поступања у појединим ситуацијама. Ти стилови су симболично приказани помоћу неких животиња (плишани меда, корњача, делфин, ајкула и лисица). Дискутују унутар групе о томе шта би требало променити у комуникацији наставник – ученик и какав стил понашања би ученици по њима требали да заузимају у таквим ситацијама.
4. корак	Представници група у пленуму износе запажања до којих су дошли при групном раду. ОС прати ову дискусију и поставља потпитања која ће ученике усмерити ка правилном стилу

	понашања у насталим ситуацијама.
5. корак	Поделити ученицима списак различитих реакција на неке ситуације и задати ученицима да препознају комуникацију (да ли је нападачка - чудовиште, повлачећа - миш или самопоуздана/асертивна - мислилац).
6. корак	Дискусија у пленуму: који је од три најзаступљенија начина реаговања једини исправан начин реаговања у међуљудским односима и зашто.
7. корак	Ученици у групи (групе су исте као и на почетку) осмишљавају реакције на неке ситуације из учионице тако да одговарају мислиоцу.
8. корак	Свака група износи своју ситуацију и реакцију. Дискусија: да ли је реакција адекватна и шта би требало и због чега променити.

19.

Облик рада	фронтални, индивидуални, рад у пару
Метод рада	вербални, дијалошки, анализа случаја, акваријум, санта леда
Средства	филм, папир, оловка, креда, табла
Циљ	развијање позитивног односа наставника и ученика суочавање са проблемима
	ТОК ЧАСА
1. корак	(5 минута) Ученике поделити у групе.Пустити први филм , у коме наставник води час на начин који је описан у ситуацији .
2. корак	(10 минута) Ученици у групи цртају сенту леда , шта је изнад, а шта испод овог конфликта. Затим у читавом одељењу размене мишљења, док наставник исписује на табли резултате .
3. корак	(15 минута) на нивоу одељења започиње се тема, применом методе акваријум , наставник поставља питања ученицима пажљиво их водећи кроз све облике и све тачке гледишта, поставља питања, како је дошло до конфликта, имају ли ученици удела у томе , шта урадити, може ли се ситуација поправити и како – ученици дају предлоге .
4. корак	(15 минута) ученици су претходним дискусијама дошли до закључка , да не треба реаговати и да оставе ствари какве јесу. Одељењски старешина им поставља питања о ситуацији ван школе, са родитељима нпр.Шта би урадили, истом методом акваријума долазе до закључка да треба реаговати те их разредни упућује на разговор са педагогом школе, психологом

СИТУАЦИЈА 3. – Проблем доношења одлука у групи

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу у коме се често јављају проблеми у ситуацијама када ученици заједнички треба да донесу неку одлуку која се тиче целог одељења. До сада су се такве ситуације обично завршавале конфликтима, “тужачањем” и сл. Последњи проблем ове врсте тицао се неслагања око тога да ли тражити одлагање контролног задатка из историје или не.
Задатак за час одељењског старешине	Подстаћи код ученика свест о важности развијања вештина доношења одлука у групи; Помоћи ученицима да се договоре око правила и начина на који ће одељење убудуће доносити важне одлуке.

1.

Облик рада	Фронтални рад: на почетку часа професор износи како ће се радити и шта је циљ часа Групни рад: поделити одељење на групе 4 група по 6 ђака Индивидуални рад: на крају индивидуално носиоци група да изложе закључак Фронтални рад: на крају часа заједнички да извучемо закључке
Метод рада	Топли чулавци и мостови, АБЦ метода, наша правила, санта леда
Средства	Хамер, табла, фломасетри, цедуљице, стикери
Циљ	- Да ученици схвате важност групног одлучивања - стекну знање и вештине како да лакше превазиђу неслагања око доношење одлука - развити код ученика важност особина самосталности и одговорности приликом доношења одлука
	ТОК ЧАСА
1. корак	На почетку часа упознати ученике са циљевима часа , обликом рада и методама које ће се радити на часу. Ученике поделити у групе и дати свакој групи методу којом ће да анализирају дати проблем да буду јединствени у доношењу одлука. 5 минута
2. корак	Ученици по групама сваки својом методом анализирају проблем и долазе до закључака како превазићи неслогу у одељењу и донети исправне одлуке. Ученици свако својом методом усклађује ставове и долази до јединственог решења које треба да после изнесу пред свима. 25 мин
3. корак	Ученици износе пред целим одељењем до којих су закључака дошли и образлажу их. 10 мин
4. корак	Професор са целим одељењем износи коначне закључке и даје смернице у вези заједничких ставова до којих су дошли и наглашава циљеве који битни за будући живот ђака. 5 мин

2.

Облик рада	Фронтални, групни
Метод рада	Анализа случаја; разговор; израда паноа
Средства	Хамер папир, маркери у боји, видео материјал
Циљ	Научити ученике да сложено доносе одлуке
	ТОК ЧАСА
1. корак	Бирам ученике по успеху у школи, и тако распоређујем слабије ученике да седе са бољим ученицима за време часова како би бољи ученици могли да помогну слабијима у учењу и припреми за часове. Такође, ово је један од начина на који ће се ученици упознати боље једни са другима, и наћи једни у другима потпору за даљи рад и напредовање.
2. корак	Следи отворен разговор са ученицима најпре о томе како они дефинишу слогу и другарство у одељењу. Свако од ученика образлаже своје виђење, искуства и ставове у покушају да установимо која су то правила сложеног доношења одлука и правила доброг дружења које бисмо сви у одељењу поштовали и према њима се усмеравали у наредним ситуацијама. Такође, у отвореном разговору, покушавамо да разјаснимо у установимо обавезе сваког од ученика према предметима у школи. Такође, замолим сваког од ученика да направи свој индивидуални план рада за наредну седмицу како би боље организовао своје обавезе и успешније одговорио на захтеве професора.
3. корак	Следећи корак је да ученици који су били ЗА одлагање контролног изнесу свој став а затим и да ученици који су били ПРОТИВ одлагања контролног изнесу свој, и да затим у заједничкој дискусији установимо шта је то што је у ставовима исправно а шта није.
4. корак	Затим поделити ученике у групе од 4 и задати им израду паноа из одређених предмета из којих предстоји провера знања на теме које су тренутно актуелне, и на тај начин омогуцити слабијим ученицима да уз помоћ бољих ученика на интересантан начин савладају градиво, и припреме се за тестирање. Овај облик групног рада ће такође побољшати односе међу ученицима, побољшати другарске односе и самим тим и слогу у одељењу.
5. корак	Укључити ученике у добротворну акцију како би сви заједничким снагама дали свој допринос. Ако је могуће, приказати им видео материјал одговарајућег садржаја (нпр. филм 'Freedom Writers').

3.

Облик рада	фронтални, рад у групи
Метод рада	вербална, демонстративна
Средства	сценарио, табла
Циљ	Подстаћи код ученика свест о важности развијања вештина доношења одлука у групи. Помоћи ученицима да се договоре око правила и начина на који ће одељење убудуће доносити важне одлуке.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Разговор са ученицима о конкретном проблему. Поменути још ситуација где нису успели да се сложе. Поставити питање да ли сами могу да осмисле начин решавања таквих ситуација, а да сви буду задовољни. Да ли сматрају да је тако нешто могуће. 5 минута
2. корак	Упознајем ученике са методама групног одлучивања као што су Номинална група и Brainstorming, као и једноставно гласање. 15 минута
3. корак	Применом једне од демонстрираних метода решавамо конкретан проблем. Сваки корак исписујемо на табли. 15 минута
4. корак	Час завршавамо разговором. Које су закључке они донели на основу свега урађеног на часу. Да ли је то све могуће применити у њиховом случају? Да ли су они у могућности да у будућности доносе одлуке на сличан начин? Да ли је могуће донети одлуку, а да сви буду задовољни? 10 минута

4.

Облик рада	групни, фронтални, индивидуални												
Метод рада	игра, предавање, дијалог, рад на тексту, дискусија, кутија за предлоге												
Средства	- презентација у Power Point-у - прилог 1 : листићи за игру „Добиј што више можеш“ - прилог 2: табела за ситуације – доношење одлуке у групи - листићи са питањима за ученике - кутија за предлоге, идеје, жалбе												
Циљ	- упознавање ученика са појмом групног одлучивања, предностима и недостацима рада и одлучивања у групи - развијање вештине доношења одлуке у групи - договарање правила и начина на који ће одељење доносити одлуке												
	ТОК ЧАСА												
1. корак УВОДНА АКТИВНОСТ <i>Игра „Добиј што више можеш“</i> 15 минута	Ученици се деле у четири групе. Игра се тако што свака група понаособ бира Х или У и тиме добија или губи бодове у зависности од тога како су друге групе играле. Свака група бира Х или У не знајући шта су друге групе изабрале што значи да је комуникација измедју група у току игре забрањена. <table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="2">РАСПОРЕД ДОБИТАКА И ГУБИТАКА</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>4 Х</td><td>Сваки Х губи по један бод</td></tr> <tr> <td>3 Х и 1 У</td><td>Сваки Х добија по један бод, У губи три бода</td></tr> <tr> <td>2 Х и 2 У</td><td>Сваки Х добија по два бода, сваки У губи по два бода</td></tr> <tr> <td>1 Х и 3 У</td><td>Један Х добија три бода, сваки У губи по један бод</td></tr> <tr> <td>4 У</td><td>Сваки У добија по један бод</td></tr> </tbody> </table> Игра се у десет рудни. После сваке рунде се обрачунава добитак или губитак. Три пута у току игре је групама дозвољено да међусобно комуницирају и договарају се о начину како ће играти. То је пре 5, 8 и 10 рунде. Ове рунде су и тзв. бонус рунде. Све што група добије или изгуби у 5 рунди се множи са 3, све што добије или изгуби у 8 рунди се множи са 5 а све што добије или изгуби у 10 рунди се множи са 10.	РАСПОРЕД ДОБИТАКА И ГУБИТАКА		4 Х	Сваки Х губи по један бод	3 Х и 1 У	Сваки Х добија по један бод, У губи три бода	2 Х и 2 У	Сваки Х добија по два бода, сваки У губи по два бода	1 Х и 3 У	Један Х добија три бода, сваки У губи по један бод	4 У	Сваки У добија по један бод
РАСПОРЕД ДОБИТАКА И ГУБИТАКА													
4 Х	Сваки Х губи по један бод												
3 Х и 1 У	Сваки Х добија по један бод, У губи три бода												
2 Х и 2 У	Сваки Х добија по два бода, сваки У губи по два бода												
1 Х и 3 У	Један Х добија три бода, сваки У губи по један бод												
4 У	Сваки У добија по један бод												

	РУНДА	ИЗБОР ЗАОКРУЖИ	ДОБИТАК или ГУБИТАК У РУНДИ	КУМУЛАТИВНИ ДОБИТАК или ГУБИТАК
	1	X Y		
	2	X Y		
	3	X Y		
	4	X Y		
	5*	X Y		
	6	X Y		
	7	X Y		
	8*	X Y		
	9	X Y		
	10*	X Y		
	*Бонус рунда			
	Циљ игре је да ученици осете у којој мери укупни резултат зависи од сваког појединца или подгрупе.			
2. корак Појам групе 15 минута	Наставник упознаје ученика са појмом, значајем и врстама група. Наставник објашњава ученицима појам „конформизам“ – потпуно и делимично конформирање и његовим последицама (позитивним и негативним)			
3. корак Забушавање у групи 15 минута	Наставник тражи од ученика да наведу неке ситуације из живота у којима су се срили са забушавањем у групи. Ученици дају примере, а наставник исписује те примере на табли. Наставник прича причу која илуструје „забушавање у групи“. Забушавање у групи Пример забушавања у групи налазимо у једној причи са далеког истока. Пет путника случајно су се заједно нашли у једном преноћишту поред пута. Решили су да заједнички припреме пиринчану кашу за вечеру. По договору, свако је требало да из своје торбице извади по шаку пиринча и сипа је у котао. Тако су и урадили – сваки је путник завлачио шаку у своју торбу, вадио је и затим је завлачио у заједнички котао. Када је каша била готова, они су је брзо појели и легли да спавају без речи. Ујутро су сви отишли пре зоре, посрамљени и без речи. «Каша» коју су појели је била чиста вода – нико није сипао пиринач у њу надајући се да ће то урадити они други. Циљ приче је да ученици препознају колико је важна улога сваког појединца у групи.			
4. корак Договарање правила	Наставник тражи од ученика да наведу примере ситуација у којим је требало да као група донесу одлуку и одговоре записује у већ припремљеној табели (прилог 2)			

10 + 20 минута	Ситуација у којој је требало да као група донесете одлуку	Да ли сте се договорили?	Да ли је одлука била јединствена?
За сваку ситуацију ученици треба да наведу да ли су се договорили и да ли је одлука била јединствена. Након тога ученици се деле у групе (по 5 ученика). Свака група треба да одговори на питања: - Шта би било када би свако радио онако како он мисли да треба? - Како се осећао онај чији предлог није био прихваћен? - Зашто је важно да одлука буде јединствена? - Која правила предлагете за доношење важних одлука у одељењу? Представник сваке групе износи одговоре и предлоге у име групе. Наставник предлоге за начин доношења одлука исписује на табли, а затим отвара дискусију о изнетим предлозима. На крају дискусије ученици треба да се договоре и донесу јединствену одлуку о правилима и начинима на које ће одељење доносити важне одлуке.			
5. корак ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА Кутија за предлоге, идеје, жалбе 15 минута	У кутију ученици убацују папериће са предлозима, идејама или жалбама везаним за комуникацију у одељењу. Написано се разматра у пленуму уз унапред договорена правила. Прилика да и стидљивији ученици искажу своје мишљење и да се слободније искажу евентуалне критике, жалбе и негативни коментари, у циљу побољшања комуникацијских односа у одељењу.		

5.

Облик рада	У групи, фронтални
Метод рада	Демонстрација, дијалог, дискусија
Средства	Рачунар, пројектор, програм за приказивање PowerPoint презентације
Циљ	Ученицима приказати могуће технике групног одлучивања коришћењем мултимедијалних приказа. Подстаћи код ученика свест о важности развијања вештина доношења одлука у групи; Помоћи ученицима да се договоре око правила и начина на који ће одељење убудуће доносити важне одлуке.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученицима приказати презентацију о техникама групног одлучивања (објаснити 3 облика групног одлучивања: brainstorming, номинална групна техника и делфи техника) Објаснити на који начин се користе, у којим случајевима, о дискусији међу члановима...
2. корак	Поделити ученике на 3 групе. Свакој групи дати папир са текстом где се налази једна објашњена техника групног одлучивања и упутство на који начин да изложи свој задатак (један ученик излаже договор на који начин ће његова група одлучивати, приказ конкретног одлучивања у њиховој групи и коначан договор). То значи да је прва група добила brainstorming технику, друга - номиналну групну технику а трећа - делфи технику.
3. корак	Ученици треба да проуче технику коју су добили и на основу ње да предложе на који начин ће извршити одлучивање о задатом проблему, конкретно о одлагању контролног задатка из историје или не.
4. корак	Један ученик из сваке групе излаже начин на који ће његова група одлучивати у складу са добијеним групним одлучивањем који им је одељенски старешина задао у другом кораку. Затим следи конкретно одлучивање о задатом проблему и коначан одговор који су добили оваквим групним одлучивањем. Свака група излаже свој задатак и у складу са тим и извршавају групно одлучивање свака група појединачно на свој начин.
5. корак	Након излагања све три групе следи дискусија. Ученици износе своје ставове о овим техникама групног одлучивања и доносе закључке самостално или уз помоћ одељенског старешине који од ове три технике је најприкладнији за конкретан проблем који имају.

6.

Облик рада	фронтални, групни рад, тимски рад, комбиновани
Метод рада	вербална, рад на тексту, текст као илустрација и приказ ситуације, демонстративна
Средства	лаптоп, видео пројектор, звучници, флип чарт, фломастери, текст ситуације
Циљ	Циљ овог часа је да ученици спознају индивидуалност, уоче и прилагоде своје различите темпераменте у школску средину, да више раде на међусобној толеранцији, на поштовању свог и туђег мишљења. Да утичу на компактност и сарадњу ради постизања одређеног циља.
	ТОК ЧАСА
1. корак 5-7 минута	Након упознавања од стране председника одељенске заједнице о „сценама“ које су се десиле у вези са тестом из историје, приступам покушају решавања проблема. На почетку часа, ученицима укратко, уз краткометражни филм приказујем, све могуће типове „насиља у школи“, као и разне облике ситуација које могу изазвати управо оне реакције код ученика и наставника, које су се њима десиле.
2. корак 5 минута	Вршим поделу ученика (30 ученика у одељењу) на две групе, али тако да у свакој групи буду они ученици који су приказани као „штребери“ и „галамџије“. Све ове информације, ко је ко, добијам од стране одељенског старешине који је у потпуности либералан и објективан, дакле, предочава ми ситуацију онакву каква јесте.
3. корак 10 минута	Свакој групи додељујем ситуацију на папиру коју треба да разреши. Једна група добија ситуацију која је идентична оној у којој су се нашли (односно, она коју треба ЈА да решим на овом курсу) ☺, док друга група добија ситуацију где ученици, такође, желе да покушају да избегну тест, али са другачијом стратегијом, могу рећи, нормалном.
4. корак 20 минута	Приказ ситуације. Ученици су изабрали своје другове који ће симулирати наставника и председника одељенске заједнице Прва група: Наставник је најавио тест, али се ученици не могу сложити. Тужакају се, вређају, нису сложни. Наставник, смиреног духа, образлаже ученицима да тако једноставно не могу да функционишу. Да су они ЈЕДНА душа, да треба да се држе заједно и у добру и у злу. Да једним лепим, смиреним тоном и разговором покушају да савладају наставника да не да тест. Оваквим гестом, они су изазвала велику сумњу код наставника о њиховом другарству и на тај начин, наставник није услишио

	њихове молбе, већ је дао тест. Друга група: Наставник, који је најавио тест, улази у одељење и затиче председника одељенске заједнице поред табле који се пре свега извињава наставнику, и започиње разговор. Наиме, ученик напомиње да је он као председник одељенске заједнице иступио испред свих својих другарица и другова са тежњом да замоле наставника да одложи тест. Они су радили, трудили су се, али сматрају да још увек нису у потпуности спремни. Једноставно, увидели су да би тај један дан био од велике важности и да ће они, свакако оправдати поверење уколико им он пружи. Такође, напомиње да је ово била не његова лична одлука, већ одлука читавог одељења. Они су пре свега на великом одмору сазвали мини састанак и одлучили без икакве расправе о покушају мирног одлагања теста. Наставник одушевљен оваквом ситуацијом, изашао је ученицима у сусрет, напомињући да је веома важно бити јединствени у свему и заједнички се борити јер ће тако лакше доћи до циља, као што су и они дошли. Наставник им је у току часа, који је био предвиђен за тест, предочио низ сцена из историје које говоре о компактности и разбијености друштва неке државе. За све то време, одељенски старешина је координатор обе групе и служи као нека врста медијатора, који покушава да смири ситуацију у којој су се ученици нашли.
5. корак 5 минута	Ученици на крају врше кратку евалуацију обе групе, исписујући на флип чарту основне карактеристике обе групе. Увиђају која је група имала боље организовану ситуацију (друга). Сматрају да су погрешили и да једноставно треба заједно да учествују у реализацији онога што је за њих добро. Да уважавају туђа мишљења, да поштују и своја и да пронале идеална решења, без свађе, без повећане тензије. Једноставно, да се пронађе неко компромисно решење.

7.

Облик рада	групни, рад у паровима
Метод рада	вербална, решавање проблема
Средства	папир, оловка
Циљ	развити код ученика свест о важности доношења заједничких одлука у одељењу и међусобном поштовању
	ТОК ЧАСА
1. корак	Играње улога-сваки ученик извлачи папирић на коме пише име патуљка из бајке о Снежани и седам патуљака. Сваки патуљак има одређене особине и карактеристике на основу имена: Уча је најпапетнији, и он је лидер; Неверко тражи информације да провери сваку одлуку; Гунђало је стално незадовољан; Веселко је неозбиљан и стално се смеје; Сањалица је незаинтересован; Гладница је практичан; Кијавко је плашљив. Ученици су упознати са особинама сваког патуљка.
2. корак	Подела у групе- Формирају се групе од седам ученика, тако да се у свакој групи налази ученик који представља једног од седам патуљака. Свакој групи додељујем одређену ситуацију коју треба да реше. Ситуације су : да ли је требало одложити контролни из историје; да ли је у реду што је цело одељење испаштало ненајављеном писменом провером знања због недоличног Марковог понашања; да ли је у реду да девојчице лакирају нокте и парфемису се за време одмора у школи, да ли због једног ученика треба да испашта цело одељење?!
3. корак	Када су им додељене ситуације, следе инструкције. Уча је лидер групе и он треба да охрабри сваког члана да слободно изнесе своје ставове. Он као лидер групе последњи износи своје мишљење на задату ситуацију. Гунђало треба увек да износи аргументе који су супротни мишљењу сваког ученика у групи. Када сваки ученик изнесе своје мишљење, група треба да донесе заједничку одлуку о задатој ситуацији.
4. корак	Свака група презентује задату ситуацију и образлаже зашто су баш ту одлуку донели. Својим аргументима упознају нас зашто су дошли до тог решења. Остале групе такође су укључене у дискусију, и они дају своје мишљење, да ли се слажу или не са ставовима групе која презентује.
5. корак	Разговарамо да ли им је било тешко да донесу заједничку одлуку. Зашто јесте, или није? Развијамо свест да ће често морати да донесу одлуку која се тиче свих, и да управо због тога морају уважити свачије мишљење. Да разлике између људи постоје и да се оне морају поштовати. Да свако другачије реагује у одређеној ситуацији, али да на нивоу одељења они морају деловати као једно кроз међусобно поштовање и уважавање мишљења. Јер да би те поштовали, поштуј!

8.

Облик рада	Фронтални, групни, рад у паровима
Метод рада	Израда плаката, дискусија, групно одлучивање
Средства	Хамер, фломастер, табла, креда, огласна табла (пано)
Циљ	Подстићи код ученика свест о важности развијања вештина доношења одлука у групи; Помоћи ученицима да се договоре око правила и начина на који ће одељење убудуће доносити важне одлуке; развијање осећаја за колективну и индивидуалну одговорност код ученика; развијање код ученика осећаја припадности заједноци
	ТОК ЧАСА
1. корак	Наставник објашњава ученицима како заједнице функционишу, у чему је значај колектива и развијања колективне свести међу члановима. Такође их упознаје са важношћу групног одлучивања и износи предности и недостатке појединих техника групног одлучивања.
2. корак	Наставник дели ученике у групе. Свака група добија задатак да одреди представника, који ће на хамеру фломастером исписати одговор групе на постављено питање, које гласи: Шта је то што одељенску заједницу чини успешном и на који начин сваки ученик може допринети успеху целог одељења?
3. корак	Ученици у групама раде задатак. Када заврше, представници излазе и уписују идеје своје групе. Очекивани одговори су добра комуникација, поштовање правила, узајамно поштовање, међусобно разумевање, одговорност сваког појединца за успех групе и сопствени успех, поштовање туђег рада и труда, одговорност групе, добре оцене, дисциплина, заједништво...
4. корак	Након тога наставник ученике дели у парове, поставља питање о начинима групног одлучивања. Сваки пар износи и исписује на табли своје предлоге. Циљ је да се креира шема како ће се у будуће доносити заједничке одлуке.
5. корак	У завршном делу часа дискутује се о одабраном моделу групног одлучивања и констатује се да ће се у будуће на тај начин доносити заједничке одлуке.

9.

Облик рада	Фронтални, рад у групи
Метод рада	Дијалогска, рад на тексту, израда постера
Средства	Дидактички материјал, постер, маркери
Циљ	Развити свест ученика о важности доношења одлука о групи и упознати их са основним техникама таквог одлучивања. Посредно, циљ часа је и побољшање односа између ученика (климе у одељењу).
	ТОК ЧАСА
1. корак	Кратко разговарати са ученицима о томе како обично доносе одлуке у животу, независно од школе (ко доноси одлуке у породици, како постижу консензус итд.). Рећи им да је данашњи ЧОС посвећен техникама одлучивања у групи. 5 мин
2. корак	Поделити ученике у групе. Свакој групи дати текст у коме је описана и разјашњена једна од техника одлучивања у групи (олуја идеја, техника шест шешира, техника лествица и остале). Применити методу „Израда резимеа“ – ученици треба да извуку најважније информације о датој техници и представе је остатку одељења, најбоље у виду кратке презентације. 20 мин
3. корак	Следи метод „Дебата“, у којој ученици дискутују о томе која је техника најприхватљивија, које су њене предности и мане, и на крају одлучују коју техника(е) ће се у будућности користити у нашем одељењу. 5 мин
4. корак	Коначно, метода „Израда постера наша правила“. Ученици исписују на постеру будућа правила везана за доношење одлука у одељењу, као и последице кршења истих. 15 мин

10.

Облик рада	Фронтални, индивидуални, рад у пару, групни рад
Метод рада	Вербална, решавање проблема
Средства	Папир, фломастери, креда
Циљ	Да се ученици упознају са важношћу групног одлучивања као процеса, као и да упознају предности и мане појединих техника групног одлучивања. Да ученици сами осмисле како ће се одвијати процес групног одлучивања у одељењу, да направе шему и да се тога придржавају.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Одељењски старешина упознаје ученике са циљем часа и подсећа их на разлоге због којих се треба позабавити овом темом Око 5 мин.
2. корак	Сваки ученик добија задатак да састави листу од неколико ствари које стварају тешкоће при заједничком доношењу одлука. Такође, треба да сачини листу од неколико ствари које неки ученици чине, а које су добре за заједничко одлучивање. Око 5мин
3. корак	Сваки ученик продискутује своје белешке са другом поред себе. 5мин
4. корак	Наставник формира групе (број ученика у групи и број група зависи од броја ученика у одељењу). Свака група треба да сачини листу мера (понашања, активности) које ће помоћи у доношењу одлука. 10мин
5. корак	Представник сваке групе извештава. Наставник прати, прави белешке, сугерише (води рачуна да нагласи улогу председника и осталих чланова одељењске заједнице, као и помоћ коју може пружити одељењски старешина). Када се ученици сложе са правилима и начинима на које ће одељење доносити одлуке, саставља се коначна листа, коју треба да добије сваки ученик и да поштује договор. 20мин

11.

Облик рада	Рад у групама, рад на тексту
Метод рада	Олуја идеја, разговор писањем, метода разбројавања (при формирању група), дискусија- разговор, кутија за предлоге,
Средства	Основни материјали, хамер папир, картице, модерацијска табла. Услови: час се изводи у учионици опште намене.
Циљ	Подстаћи код ученика свест о важности развијања вештина доношења одлука у групи. Помоћи ученицима да се договоре око правила и начина на који ће одељење убудуће доносити важне одлуке. Усвајање правила добре комуникације у одељењу.
	ТОК ЧАСА
1. корак	У одељењу је 24 ученика. Методом разбројавања они су подељени у четири групе. Групе броје по шест ученика. 5 минута
2. корак	Ученици попуњавају картице са одговорима на питање: Које су одлике добре комуникације? Свака од четири групе треба да да по три картице са одговорима. Картице се лепе на модерацијску таблу и методом елиминације истих картица долази се до закључка која правила комуникације ћемо усвојити. Гласањем се усвајају правила понашања у комуникацији и тако се код ученика развија свест о припадности групи као и о демократском начину доношења одлука. 10 минута
3. корак	На четири стола су распоређени плакати са по једним питањем или темом: Тема 1- Шта су то конфликти? Тема 2- Како решавати конфликте? Тема 3- Дефинишите правила за доношење одлука у одељењу? Тема 4- Солидарност је? Ученици ходају око плаката и уписују своје мишљење о теми и/или коментаришу запис неке друге групе. За то време нема разговора. 15 минута
4. корак	Следи дискусија о садржини плаката. Одељенски старешина је модератор који води рачуна о току дискусије. Обрадом наведених тема код ученика се развија свест о важности успешне комуникације, свест о припадности групи, о могућностима настанка конфликта, као и развијање осећаја солидарности у односу на групу. Развијање осећаја демократичности приликом доношења одлука које су од значаја за групу. Ученицима као „алат“ за доношење одлука остају правила при њиховом доношењу која су сами дефинисали. 10 минута

5. корак	На крају часа у кутију ученици убацују папериће са предлозима, идејама или жалбама везаним за комуникацију у одељењу и доношење заједничких одлука. Написано се разматра у пленуму уз унапред договорена правила комуникације на следећем часу одељењског старешине, јер ова тема свакако то изискује. 5 минута Домаћи задатак: Плакате са темама описаним у трећем кораку израдити на хамер папиру и окачити у учионици, како би ученике увек подсећали на усвојена правила понашања и правила у доношењу заједничких одлука. Домаћи задатак се такође ради по групама.
----------	--

12.

Облик рада	групни
Метод рада	дијалогска, монолошка
Средства	Папири, фломастери, табла, карте (или бомбоне)
Циљ	- Подстаћи код ученика свест о важности развијања вештина доношења одлука у групи - Помоћи ученицима да се договоре око правила и начина на који ће одељење убудуће доносити важне одлуке.
	ТОК ЧАСА
1. корак 10.мин	На табли су написана два исказа: 1. Ја сам за одлагање контролне вежбе из историје (нпр.) и 2. Ја нисам за одлагање контролне вежбе. Ученици се испод сваког исказа изјашњавају због чега су присталице баш тог решења. Кратко описују разлог (нпр. под 1.није било времена за учење и сл. или под 2. одлагање отежава могућност припреме следеће контролне итд.). Ученик чији се „разлог“ поклапа са већ забележеним не уписује ништа. После изјашњавања ученика (није поента у броју изјашњених „за“ или „против“, већ у аргументима) наставник констатује да ПОСТОЈЕ разлози и „за“ и „против“ и да је зато неопходно УВАЖИТИ свачије мишљење, те да је зато потребно да се договоре како ће убудуће доносити одлуке које се тичу целог одељења
2. корак 5мин	Ученици се деле у три групе (могу да извлаче карте или бомбоне у три боје). Свака група добија на папиру задатак. Задатак гласи: 1. група: Потребно је у одељењу донети неку одлуку. Нека то буде методом „наметања решења“ (наставник одлучује по својим критеријумима). Написати што већи број аргумената „за“ и аргумената „против“ ове методе одлучивања 2. група: Потребно је у одељењу донети неку одлуку. Нека то буде методом гласања (одлуком већине). Написати што већи број аргумената „за“ и аргумената „против“ ове методе одлучивања 3. група: Потребно је у одељењу донети неку одлуку. Нека то буде методом усаглашавања (консензусом). Написати што већи број аргумената „за“ и аргумената „против“ ове методе одлучивања

3. корак 15.мин	Рад по групама. Ученици се договарају. На папиру великог формата исписују своје аргументе у две колоне: „за“ и „против“
4. корак 10.мин	Представник сваке групе презентује резултате.
5. корак 5.мин	На табли се направи табела са три колоне које се односе на понуђене три методе. Ученици бодују презентоване методе бројевима 1, 2 и 3, према томе која по њиховом мишљењу најмање (1),односно највише (3) одговара за процес одлучивања (са 2 би била бодована она преостала, трећа метода), и уписују их у табелу. Закључак: Метода са највећим бројем бодова је метода за коју највише ученика сматра да је најпогоднија за доношење одлука у њиховом одељењу.

13.

Облик рада	Фронтални, групни, индивидуални
Метод рада	Дебата, израда плаката
Средства	Табла, креда, папир за плакат, фломастери
Циљ	Успостављање критеријума за доношење важних одлука; развијање осећања припадности колективу
	ТОК ЧАСА
1. корак	Постављање заједничке фотографије одељења (увећане)
2. корак	Асоцијације поводом фотографије. У којим околностима је фотографија настала, како одељење на фотографији изгледа, колико делујемо јединствено...(индивидуално тумачење)
3. корак	Постављање неколико папира са истим питањем: „Зашто нисмо јединствени у доношењу одлука?“ Ученици се крећу око плаката и дописују своје мишљење о проблему.
4. корак	Подела ученика на две групе. Дебата о питању одлагања контролног задатка. Ученици износе ставове за и против. Шта се постиже одлагањем, да ли има више штете или користи. Укључивање ученика који су против одлагања- сарадња са ученицима који нису довољно савладали градиво. Када помажу својим друговима, њихово знање се проширује и обнавља.
5. корак	Дефинисање правила о поступању у оваквој ситуацији. Одлагање контролног задатка може се тражити само једном током полугодишта. На плакату дефинисати правила и предности и недостатке одлагања испитивања за следећи час.

14.

Облик рада	групни
Метод рада	Вербално-текстуални: -усмено излагање -тематска дискусија
Средства	Папир А4, оловке, унапред припремљени формулари и евалуациони листићи, пано
Циљ	Да се ученици упознају са важношћу групног одлучивања као процеса, као и да упознају предности и мане појединих техника групног одлучивања.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Уводни део 5 мин Ученици се деле у 3 групе методом случајног избора. Задатак сваке групе је изабере вођу задуженог за презентовање рада и да развије дискусију (у оквиру своје групе) о материјалу који им је дат у задатку. Свакој групи су задате инструкције како да покушају да реше исти проблем
2. корак	1. група – даје се следећа инструкције – „Сваки члан треба да да по 3 предлога за решење проблема у унапред припремљене формуларе. Нагласити да не постоје лоше идеје за решавање проблеме. Подстицати да се на крају анализирају све идеје и да се можда из различитих идеја може генерисати нека нова.“ (техника браинсторминг) 2. група – даје се следећа инструкција – „ Сваки члан групе износи своју идеју за решење проблема . Идеје се записују, о њима се расправља и на крају се гласа за најбољу идеју.“ (техника номиналних група) 3. група – не дају се додатне инструкције за решавање проблема
3. корак	Презентација сваке групе на паноу и објашњавање како су дошли до коначне одлуке
4. корак	Расправа са члановима свих група о предностима и манама сваке од техника одлучивања
5. корак	Завршни део 5 мин- Краће излагање наставника о постојећим техникама одлучивања и попуњавање евалуационог листића- да ли су ученици задовољни начином рада на часу

15.

Облик рада	групни
Метод рада	А,Б,Ц метода, драмски приказ, разговор, израда плаката
Средства	фломастери, папир већег формата (хамер)
Циљ	Циљ часа јесте да се ученици упознају са важношћу групног одлучивања као процеса.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Наставник испише слова абецеде на табли, а ученици наводе неке разлоге неслоге у одељењу који почињу сваким од наведених слова.
2. корак	Драмски приказ ситуације која је довела до конфликта – мапирање конфликта. Мапирање конфликта подразумева свођење конфликта на ниво потреба и брига особа које су у конфликт укључене и налажење решења које задовољава потребе и умањује бриге обе стране. Група ученика би, при томе, покушала да глумом дочара ситуацију која је изазвала конфликт у одељењу (проналазећи пријатна, и непријатна решења).
3. корак	Ученици би, након драмског приказа конфликтне ситуације, водили разговор о тим решењима чиме би почели листање „зидова“ и „мостова“.
4. корак	Правимо шему адекватног процеса групног одлучивања – у овом кораку ученици на папиру исписују листу „мостова“, која ће им помоћи да се договоре око правила и начина на који ће одељење убудуће доносити важне одлуке.

16.

Облик рада	Групни, индивидуални, фронтални
Метод рада	"Team building" игре, дијалогска, израда плаката
Средства	Хамер и фломастери
Циљ	• Развијање осећаја солидарности, припадности одељењу и јачање међусобног поверења; • Развијање тимског духа; • Јачање самопоуздања; • Схватање важности заједничког доношења одлука.
	ТОК ЧАСА
1. корак	- Ученике поделити у групе да их буде по 10-12 у групи. - Објаснити правила игре.
2. корак	Игра: Чланови сваке групе стану у круг што ближе један другом. Затим свако пружи десну руку другом ученику који му је насупрот. А онда сви подигну и леву руку и ухвате се са другим учеником за руку. Нико не сме да држи за руку ученика до ког стоји, нити да се два ученика држе за обе руке. Циљ је да се расплету, а да се не пунте. Уколико група има проблем са расплитањем после десет минута, могу да прекину једну везу, али заједнички треба да одлуче која ће то веза бити.
3. корак	Разговор о резултатима игре: Могућа питања: - Зашто је нека група била успешнија од друге? - На који начин су чланови те групе сарађивали? - Која стратегија је била најуспешнија? - Која ситуација је била најтежа? - У ком тренутку си хтео да одустанеш? - Да одреде ко је био најупорнији (најстрпљивији, најактивнији, најнестрпљивији, најмање активан и сл). - Уколико су преидали везу, да објасне на који начин су одлучили која ће веза бити прекинута?
4. корак	Извлачење закључка колико је важна комуникација у групи, одељењу и заједници уопште.
5. корак	Израда заједничког плаката на основу закључака.

СИТУАЦИЈА 4. – Грађење односа поверења са ученицима

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу у коме постоје два ученика који увек негодују уколико добију нижу оцену и стално потенцирају упоређивање са другим ученицима из одељења. Једном се догодило да се заиста поткрала грешка и ви сте, наравно, оцену исправили. Од тада, чини вам се да се некако тај однос неповерења према вашем критеријуму оцењивања “проширио” на још неколико ученика који мисле да “имате” нешто баш против њега/ње, те му/јој дајете нижу оцену, док други који су “баш слично” одговорили/написали добијају боље оцене. Примећујете да велики део часова наставног предмета који предајете посвећујете разuverавању ученика по питању оправданости њихових оцена. Размишљате како да се на ЧОС-у позабавите овим проблемом.
Задатак за час одељењског старешине	Учврстити међусобни однос поверења са ученицима. Подстаћи ученике да изнесу своје бриге и разлоге неповерења. Разменити са ученицима личне доживљаје описаног проблема и пронаћи решење

1.

Облик рада	фронтални; групни
Метод рада	дијалог; писање
Средства	хамер; фломастери
Циљ	-подстицање ученика да јавно изнесу своје разлоге неповерења; -показивање занимања за сваког ученика равноправно; -развијање међусобног поверења између ученика и наставника
	ТОК ЧАСА
1. корак увод 5 минута	Кроз разговор одељењски старешина наглашава како је приметио да се у одељењу осећа благо неповерење између ученика и наставника и позива их да покушају да те несугласице разјасне.
2. корак разговор писањем 15 минута	У сарадњи са одељењским старешином ученици формирају 4 групе, односно на 4 стола постављају плакате са по једним питањем или темом. Нпр. - другарство у мом одељењу - у којој мери бих помогао другу-другарици - да ли наставници објективно оцењују све ученике - колико имам поверење у одељењског старешину Ученици ходају око плаката и уписују своје мишљење о теми.
3. корак сумирање резултата 5 минута	Одељењски старешина сакупља плакате и позива ученике да формирају круг. Заједно са ученицима у круг седа и одељењски старешина како би био у истом положају са ученицима.
4. корак дискусија 20 минута	Овакав начин седења омогућава свим учесницима дискусије да се гледају у лице и јавно и слободно изнесу своје мишљење. Одељењски старешина подстиче и усмерава дискусију у вези са задатом темом. Чита запис са плаката како би ученици били упознати са мишљењем одељења. Поспешује усмеравање пажње на проблем и омогућава свима који то желе да учествују у дискусији. На крају одељењски старешина истиче да је за функционисање одељењске заједнице неопходно међусобно поверење и поштовање свих чланова; да је могуће да људи нехотице направе грешку у свом понашању, али да су такође спремни да своје понашање коригују, само им треба пружити прилику.

2.

Облик рада	фронтални, рад у групама, индивидуални, читање, рад на тексту
Метод рада	акваријум, експертска слагалица, дискусија
Средства	пројектор, флипчат табла, фломастери у боји; наставни материјали за оцењивање и материјали (упутства за рад по групама)
Циљ	Увидети сложеност и специфичност оцењивања и посебност знања за оцењивање писмених задатака са темом из градива. Разумевање позиције наставника увидом у разноврсност критеријума оцењивања, сагледавање позиције ученика, изменом позиције излагач-процењивач. Организација знања изучавањем њених делова, унапређивање социјалне компетенције ученика, учење увежбавањем вештина састављања питања, предавања и активног слушања.
Радионица није лимитирана трајањем школског часа или се остварује за 3 ЧОС-а	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученици и ОС седе у кругу, у средини је 5 празних столица. Председник одељењске заједнице носи шешир у коме се налази пет црвених папирића, а сви остали су бели. Ко жмурећи извуче црвени папирић седе на столице у мањем кругу и износи своју варијанту одговора на питање када и зашто нема поверења у наставничко оцењивање. Кад ученик ван мањег круга пожели да саопшти своје разлоге, улази у акваријум тако што у мањем кругу додирне по рамену неког од учесника и размени са њим место седења. Нови члан акваријума износи своје разлоге зашто и кад не верује у објективност наставника. ОС допуњава разлоге улазећи и сам повремено у акваријум. Председник ОС на флипчетпапиру записује хипотетички разлоге када и зашто код ученика долази до неповећања према објективном оцењивању. Када се идеје исцрпе, ученици седају на своја места.
2. корак	ОС дели ученике на групе од по 4 ученика разбројавањем. Исти бројеви приликом разбројавања чине једну групу. Ученицима се пројектује неисправљени писмени задатак из српског језика са темом из градива. Свако за себе чита задатак, бележи образложење оцено и оцењује га. На нивоу групе износе се појединачне оцено, кратко образлажу појединачно, затим се усаглашава заједничка оцена на нивоу групе. Представници групе износе став групе и оцену, а образложење на флипчет папиру записује ОС.

3. корак	У оквиру групе ученици се деле по бојама на црвене, жуте, плаве, зелене и беле. Свака боја образују нову групу, са посебним задатком. Црвени истражују самосталност, креативност задатка, плави садржај, бели писменост, а жути стил, према посебним, детаљно разрађеним критеријумима које добијају од разредног старешине. Да би задатак анализирали према задатом критеријуму, прво морају да запамте елементе процене, тако што се са критеријумима упознају, а онда једни друге <u>проверавају постављајући питања и одговарајући на њих</u> .
4. корак	Боје се враћају у своје основне групе којима саопштавају које су критеријуми укључени у процењивање различитих слојева задатка. Група обједињује све критеријуме по аспектима у заједничку целину и исписује је. На основу нових сазнања сваки слој задатка се поново процењује, бодује и даје коначна оцена за задатак као целину.
5. корак	У претходно израђену табелу на флипчет папиру свака група разнобојним фломастерима уноси посебну оцену за сваки слој задатка и коначну оцену за задатак као целину. Групе упоређују добијене резултате и образлажу евентуалне разлике у оценама. (Тачност оцена и критеријума може се, по потреби, проверавати у Закону о оцењивању који се пројектором износи на увид ученицима.)
6. корак	Сви евалуирају шта су ново научили о оцењивању и са којим су се проблемима суочавали док су пороцењивали задатак. Упоређују се оцене дате према утисцима ученика са оценама након упознавања критеријума оцењивања и изводе закључци.
7. корак	ОС резимира уочене проблеме са којим су се ученици суочавали током извођења задатка. Отвара дискусију о проблемима које он и одељење имају из заједничког предмета, а који су се појављивали још у уводном делу (акваријуму).
8. корак	Дискусија на тему како побољшати поверење између ОС и одељења је основа за израду заједничког паноа о правима и дужностима ученика поводом проблема оцењивања.

3.

Облик рада	Фронтални, рад у пару и индивидуални
Метод рада	Монолошко-дијалогска, Brainstorming (олуја идеја), решавање проблема,
Средства	- Картице у црвеној, жутој и зеленој боји (већи број од броја ученика), - хамер (на коме ћемо лепити папире са питањима и одговоре у одговарајућој боји) може и више хамера по потреби(1-3 хамера), - лепљива трака, - три А4 папира (може и по пола папира А4 због простора) у боји на којима је већ написано одговарајуће питање (црвени, жути и зелени), - хамер на коме ћемо дефинисати правила добре комуникације, - маркер
Циљ	Решавање проблема у комуникацији и развијање међусобног поверења између ученика и одељењског старешине, Разумевање и прихватање различитости у поступцима и ставовима у циљу развијања толеранције, „добре климе“ и поверења. Усвајање правила добре комуникације
	ТОК ЧАСА
1. корак	На почетку часа ученицима „ЈА“ реченицама рећи да сам свесна да у нашем односу (између одељења и одељењског старешине) нешто не функционише, да примећујем да постоји одређена доза неповерења и да ћемо се на овом часу бавити овим проблемом. Саопштити им да се због тога „ЈА“ лоше осећам и истаћи им значај добре комуникације и поверења нарочито између ученика и одељењског старешине који у суштини представља „родитеља у школи“.
2. корак	Применити методу: Brainstorming (олуја идеја) Ученици анонимно попуњавају по три картице (зелена, црвена и жута) са одговорима на постављена питања. Картице делим једну за другом. Прво попуњавају <u>црвену картицу</u> са питањем: Шта ми смета у односу са одељењским старешином? (ученицима указати да је пожељно објаснити у пар реченица, може наравно и проблем оцењивања - нагласити). Покупити црвене картице, а ученицима поставити следеће питање на које треба да одговоре на <u>зеленој картици</u>: Поштујем одељењског старешину зато што..(објасни ако сматраш да треба - наведи пример укратко) Покупити и зелене картице а ученицима поставити питање на које треба да одговоре на <u>жутим картицама</u>: Да сам ја

	одељењски старешина ...(навести шта бисте радили и како бисте решавали неке ситуације, ако може и кратко образложење) Ученицима дати по 5 минута за попуњавање сваке картице. Припремити већи број картица него што је број ученика јер ће неким ученицима требати више картица (имају више примедби, похвала или идеја)...
3. корак	На хамеру (1 или више по потреби), залепити испод питања написаног на папиру одговарајуће боје све картице са одговорима на постављено питање. Ово се може урадити док ученици одговарају на питања одговарајуће боје (нпр. средити одговоре на црвена питања док попуњавају зелене картице, затим средити зелене док попуњавају жуте..) На три одговарајућа места налепити картице одговарајуће боје груписане по питањима. При качењу или лепљењу картица пожељно је распоредити их по сродности (сличности због касније анализе).
4. корак	Прочитати одговоре дате на картицама, анализирати (сваки од њих појединачно или више њих ако су груписани) и подстаћи ученике да се укључе у дискусију (прво црвене, па зелене а на крају жуте картице). Заједнички издвојити најважније – приоритете које ћемо анализирати (очекујем и изнет проблем у мом оцењивању)... Развити дискусију, отворено разговарати о изнетим примедбама, проблемима са којима се суочавамо и они и ја, подстицати их да коментаришу шта би они урадили да су на мом месту. Указати им на одговорност и обавезе које имате као одељењски старешина... Истаћи значај добре комуникације и поверења... Ученицима се још једном извинити за грешку у „оцењивању“, објаснити им да сте и ви само људско биће са врлинама и манама и да наш посао није да их малтретирамо већ да им помогнемо да израсту и стасају у добре и поштене људе, да смо ту да их учимо и научимо, а не да се на њима иживљавамо...
5. корак	Усвајање правила комуникације у одељењу- прављење плаката са правилима добре комуникације Ученици у паровима дефинишу по једно правило добре комуникације (имају 2-3 минута да размисле) Један ученик их бележи на хамеру залепљеном на табли или флип чарту. Када сваки пар изнесе своја правила, прочитамо их и заједнички дефинишемо до 10 правила која ће важити за ово одељење. На крају часа, задужити једног ученика да за следећи час ОС. лепо препише правила на А4 папиру да би их залепили негде на видно место у учионици и још једном продискутовали (када се страсти смире и главе охладје)... Ако буде велика дискусија правила комуникације одрадiti на следећем часу ос... све зависи од ситуације, примедби,

	коментара и издвојених приоритета
--	--

4.

Облик рада	Комбиновани (фронтални, групни и индивидуални)
Метод рада	- „игра улога“, - „анализа случаја“ - дискусија
Средства	папирићи са већ припремљеним инструкцијама за глумце, папири А4 формата, фломастери
Циљ	Објективно сагледавање конфликтних ситуација. Исправно износити примедбе на часу. Реаговати на исте уз међусобно уважавање.
	ТОК ЧАСА
1.корак (5-7 минута)	Одељењски старешина фронтално упознаје ученике са темом часа. Објашњава правила методе „игра улога“, те ученике дели у неколико група од по 4-5. Одабира глумце који ће играти у краткој „представи“ и даје им инструкције на већ исписаним папирима.
2. корак (око 15 минута)	Ученици индивидуално читају своје инструкције. Одигравају представу. Остали ученици пажљиво гледају и бележе утиске у оквиру своје групе. <i>Сценарио представе:</i> <i>Ликови: 2 оштећена грађанина, 1 шалтерски службеник и менаџер</i> <i>Грађани се бучно и неодмерено жале у вези погрешно наплаћене провизије (на исти износ су плаћене различите висине провизије), и иако службеник признаје грешку и извињава се, грађани су упорни те траже менаџера који решава непријатну ситуацију.</i>
3. корак (8-10 минута)	Ученици у оквиру групе дискутују о ситуацији коју су управо гледали. Прва група дискутује о начину на који су реаговали „грађани“ и исправности такве реакције, те како је требало реаговати. Друга група дискутује о непријатној ситуацији у којој се нашао „службеник“, те како је најисправније реаговати у сличним ситуацијама. Трећа група има задатак да пазговара о осјећањима и једних и других. Четврта група има задатак да испише оптималан сценарио-како је дата ситуација изношења примедбе требало да изгледа.

	Четврта група има задатак да ову ситуацију и ликове упореди са ситуацијом на часу- учестале жалбе на професора и његов начин рада.
4. корак (5-7 минута)	Представници група причају о својим закључцима испред целог одељења. исписују кључне речи на табли. Време излагања сваког представника је ограничено на 1,5 минут.
5. корак (3-5 минута)	Одељењски старешина сумира резултате дискусија и са ученицима изводи заједничке закључке. Атмосферу међусобног уважавања одељењски старешина не може да створи након само једног часа. Неопходан је даљи рад.

5.

Облик рада	Групни рад
Метод рада	Игра улога Анализа случаја Кутија за предлоге, идеје, жалбе
Средства	Картице са описом улога Кутија и папирићи
Циљ	Учврстити међусобни однос поверења са ученицима. Подстаћи ученике да изнесу своје бриге и разлоге неповерења.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Игра улога (20 минута) Два пара ученика добијају картице са описом улоге. Један из пара ученика има улогу ученика коме је на тесту друг из клупе дао нетачан задатак да препише. Други из пара има улогу друга из клупе. У првом случају друг је намерно дао нетачан задатак да би му напаостио а у другом случају друг је хтео да му помогне али му је дао нетачан задатак јер није знао тачно да га уради. „Глумци“ имају на располагању мало времена за припрему, а затим глуме. Након завршетка игре следи изношење утисака од стране учесника и од стране посматрача.
2. корак	Анализа случаја (15 минута) Ученици анализирају случај који се десио на часу и да ли је наставник поступио правилно или не, да ли је правилно признати грешку и исправити или не и које су последице тога.
3. корак	Кутија за предлоге, идеје, жалбе (10минута) Ученици у кутију убацују папириће са предлозима, идејама или жалбама које ће се разматрати на неком од наредних часова одељењског старешине.

6.

Облик рада	Фронтални, групни, рад у пару
Метод рада	Игра улога, дискусија, израда плаката, brainstorming
Средства	Пак папир, фломастер
Циљ	Учврстити међусобни однос поверења са ученицима. Подстаћи ученике да изнесу своје виђење проблема. Кроз дискусију пронаћи прихватљиво решење.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Поделити ученике у групе од по 5 ученика. Свака група добија два сета папирћа, један са оценама од 1-5 а други са одредбама правилника о оцењивању. Ученици затим кроз дискусију у оквиру својих група повезују сваку оцену са одговарајућом одредбом. ОС обилази групе и проверава резултате рада. Када све групе исправно повежу дате појмове израђује се плакат са већ исписаним тракама на којима су одредбе које се налепљују поред исписане оцене на плакату који се затим поставља на видно место у учионици
2. корак	По један ученик у првој клупи у сваком реду добија папир са описаном одређеном ситуацијом, проблемом у вези оцењивања (критеријум, фаворизовање, недоследност...). У продужетку папира ученик уписује прву реченицу могућег дијалога између ученика и професора који одговара ситуацији а затим предаје папир ученику иза себе који пише следећу реченицу и тако редом. Када папир стигне до краја реда ученик предаје папир ученику поред себе и папир се истим поступком враћа у прву клупу тако да на крају имамо готов „сценарио“.
3. корак	Професор узима сценарије а затим из сваког реда одабира по два ученика да одглуме по једну од ситуација пред остатком одељења. После сваке ситуације ученици дискутују да ли је „реално“ приказана ситуација и да ли би они можда убацили још нешто у сценарио. Brainstorming како се у свакој ситуацији осећа ученик а како професор и које грешке у комуникацији притом прави ученик а које професор.
4. корак	По групама шта треба урадити. По две групе имају исти задатак. Група 1 и 2: отвореном дискусијом даје предлоге шта је требало да уради и како да одреагује ученик а како професор. Група 3 и 4: од унапред понуђених решења које им прилаже ОС, међу којима се налазе и неадекватна решења бирају најадекватније и припремају образложење. Група 5 и 6: од унапред понуђених решења које им прилаже ОС, међу којима се налазе и неадекватна решења бирају неадекватне и припремају образложење.

5. корак	По две групе са истим задатком упоређују своје закључке и састављају заједничке и затим их презентују одељењу и то прво Групе 1 и 2, затим групе 3 и 4 ,па се упоређују сличности са претходном групом, и на крају групе 5 и 6. Дискусија на нивоу одељења са циљем постизања сагласности тј. консензуса око најприхватљивијих решења.
----------	--

7.

Облик рада	Фронтални,индивидуални.групни
Метод рада	Вербална,демонстративна
Средства	Папир, фломастери ,апликације
Циљ	Схватање значаја оцене, шта значи лоса оцена и чему она служи
	ТОК ЧАСА
1. корак	Игра поверења Игра се тако што најпре сви седнемо у круг и сви виде све остале ученике.У игри учествујем и ја.Сваки ученик иуноси оно што му се не свиђа у одељењу.На крају круга сам ја,ја истичем да ми највише смета неповерење ученика при оцењивању.
2. корак	Учитељ кратко говори ученицима да „нико није за све“ али да нема ђака који “ни за ста није”. Познато је да оцена није само одраз учениковог знања већ и низа других околности које су се стекле на часу испитивања. Истаћи да оцена није нешто непромењиво, већ нешто што може да се исправи већ на наредном часу
3. корак	Ученике поделити у 2 групе. Једна група добија плакат на коме ће ученици записати своја мишљења о томе чега би требало да се придржава наставник при оцењивању.Друга група добија задатак да запише предлоге за добру комуникацију између наставника и ученика када нису задовољни оценом(које реченице би требало да користе,како да се обраћају наставницима и кад су задовољни оценом и кад нису.)
4.корак	Свака група одабира представника групе који образлаже оно што су написали. А остали јавно устају и говоре да ли се слазу или не. Ако да , образлажу, ако опет не, образлажу зашто не.
5.корак	Правимо „врата лепих речи“. (Ученици ће на цветовима, лептирицима, облацима,...писати лепе речи. Ученици излазе и лепе своје листове и изговарају речи које су написали.) Након тога лепимо апликације на спољашњој страни врата како би се подсетили пре него уђемо у одељење.

8.

Облик рада	фронтални, групни и тимски рад
Метод рада	демонстративни, вербални
Средства	табла, креда, хамер, фломастери, Правилник о оцењивању
Циљ	Преко радионице видети шта они мисле да треба знати за 5,4,3 и 2. Упознавање праведности ученика са Правилником о оцењивању. Начин, поступак и критеријуми оцењивљања из наставних предмета. Подстаћи код ученика идеју о принципу
	ТОК ЧАСА
1. корак	Поделила ученика у групе и свака група ће имати задатак да напише шта је то што треба ученик да зна за оцену 5, 4, 3 и 2. (5 минута)
2. корак	Ученици подељени у 4 групе (оцене 5,4,3,2) и свака група пише на хамеру за тај ниво знања шта је неопходно знати. Врше одабир једног представника који ће изнети њихов предлог осталим ученицима . (15 минута)
3. корак	Одељенски старешина даје подсећање на Правилних о оцењивању , ученици упознати са критеријумима оцењивања. (10 минута)
4. корак	Ученици износе своје разлоге неповерења према критеријуму оцењивања разредног старешине. Разговором је отклоњено неповерење код дела ученика на критеријум оцењивања. (10 минута)
5. корак	Ученици су задовољни што су разјашњени њихови страхови и узроци неповерења. Одељенски старешина је задовољан што је повратио поверење свих ученика. (5 минута)

9.

Облик рада	Фронтални, индивидуални, групни рад
Метод рада	Дијалошка, демонстративна
Средства	Картонска кутија за жалбе
Циљ	Уочавање потребе за разумевањем ситуације из другог угла, као и свест о прихватању другачијих мишљења и ставова.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Објашњавам ученицима да ћемо се позабавити проблемом неповерења у мој критеријум оцењивања. Објашњавам да ћемо играти улоге актера судског процеса: ја сам тужени, петоро ученика су тужиоци, а остали чине пороту и судију са два помоћника, тј. судско веће.
2. корак	Дајем ученицима папире на којима је написана њихова улога и задатак. Објашњавам да треба да седну заједно сви на истом задатку. Од тужилаца захтевам да на папире напишу своје примедбе, критике и жалбе на рачун мог начина оцењивања и убаце је у кутију испред судије. Поротници треба да пажљиво слушају аргументе и једне и друге стране и донесу праведну пресуду коју предају судијама на разматрање.
3. корак	Чланови судског већа извлаче питања на које одговарам. На моје одговоре реплику по потреби дају тужиоци, а и судије могу да постављају потпитања.
4. корак	Након завршетка испитивања, ученици у групама доносе своју пресуду коју записују на папиру и предају је судском већу које узевши у обзир сва мишљења доноси пресуду.
5. корак	Ученици износе своју пресуду и ја дајем завршну реч о важности компромисног приступа проблемима, спремности на толеранцију и уважавање туђег мишљења и сагледавању ситуације из више углова и са више становишта.

10.

Облик рада	Комбиновани (фронтални, групни)
Метод рада	Комбиновани рада (дијалогска, „Анализа случаја“, израда плаката, дискусија)
Средства	Текст (ситуациони), папир, фломастери
Циљ	Развијање и учвршћивање међусобног поверења. Развијање комуникативне компетенције код ученика.
	ТОК ЧАСА
1. корак 5 минута	На почетку часа утврдим да ли ученицима не одговара критеријум оцењивања ИЛИ су сумњичави по питању односа професора према њима. После утврђивања да је основни „кривац“ критеријум оцењивања приступити решавању проблема. Поделити ученике у групе од по 4-5 ученика (извлачење цедулица на којима су исписани бројеви групе).
2. корак 20 минута	Свака група добија ситуациони текст (описане су различите ситуације на који начин наставник може да приступи оценјивању – без јасно дефинисаног критеријума, са јасно дефинисаним и назначеним критеријумом, са дефинисаним критеријумом али без придржавања истог и сл.). Ученици читају ситуацију коју су добили, затим дискутују унутар групе о предностима и недостацима таквог начина оцењивања. На папиру фломастерима исписују своја мишљења и закључке (методом „Израда плаката“).
3. корак 10 минута	Представници сваке групе презентују (уз помоћ плаката) своја запажања у вези са ситуацијом коју су анализирали, као и закључке – предности и мане таквог начина оцењивања. Свакој групи је ограничено време за презентовање на 2 минута.
4. корак 5 минута	Одељењски старешина сумира запажања и закључке презентација. Нагласити да се успешан вид оцењивања оstarује уз јасно дефинисане критеријуме, али да ти критеријуми ученицима морају да буду речени пре контролног/ писменог задатка. Такође, указати ученицима да не треба да се устручавају да затраже повратну информацију од професора, ако им није јасно зашто им неки задаци нису прихваћени, као и то да није страшно признати грешку, била она ученичка или професорска.
5. корак 5 минута	У последњем делу часа договорити се са ученицима да ће им час пре израде контролног задатка бити дати и објашњени критеријуми по којима ће бити оцењени, као и то да следећи контролни задатак пишу под шифрама (уместо имена и презимена). На тај начин би требало отклонити све сумње када је у питању однос на релацији професор – ученик.

11.

Облик рада	Рад у великој групи, тимски рад ученика, рад појединца
Метод рада	Врућа оловка, играње улога, грозд на тему, учење истраживањем
Средства	Стикери, хамер папир, плакати, фломастери, текст за играказ, наставни листићи, хамер папири у боји, упитник за ученике у евалуацији
Циљ	Способност учачавања брига у разеду, кроз остваривање узајамног односа повјерења међу ученицима, сагледавање позитивних и негативних страна ученика које треба да доживе као стимуланс
	ТОК ЧАСА
1. корак	Рад у великој групи: Методом вруће оловке ученици на чарт табелу уносе своје бриге и проблеме који их муче. Чарт табела је подијељена на два дијела у првом дијелу ученици износе своје личне проблеме везане за наставу и школу, а у другом дијелу табеле уписују своје разлоге неповјерења.
2. корак	Подјела ученика у тимове. Сваки тим има свог вођу који ће имати задатак да организује рад унутар свога тима. Тимове бирам методом случајног одабира. Играње улога: Слиједи играказ (текст је осмислио учитељ) излазе два ученика и глуме на тему описане ситуације. Док ученици глуме, остали ученици добијају (тимови) наставне листиће са задацима који треба да ураде. (задатак ученика је исти за све, а то је да прате играказ, како би могли да искужу своја мишљења у анализи и рекапитулацији играказа тимова која слиједи након играказа.
3. корак	Рад по тимовима. Учење истраживањем! Уз помоћ организације водитеља тимова ученици заједничким радом помоћу технике грозд цртају, пишу и описују позитивне и негативне особине два ученика који су изводили играказ у разреду. Док ученици раде, ја их потичем и усмјеравам на заједнички рад унутар тимова.
4. корак	Извјештавање водитеља тимова. Сваки водитељ тима излази пред школску таблу лијепи плакат на којем је приказан и описан грозд позитивних и негативних страна два ученика. Ученици технику грозд излажу усмено. Након усменог излагања ученика, ученици се враћају накратко до својих тимова и на посебним наставним листићима доносе своје коначне ставове које се вежу за насталу описану ситуацију. Након изношења коначних судова, доносе се и на посебном хамер папиру исписују судови и то: на црвеном плакату се исписују критике упућене према ученицима, а на бијелом хамер папиру исписују се добре позитивне старе за сваког ученика. Сваки плакат је подијељен на два дијела гдје су обиљежени ученик А и ученик Б. На крају кроз сагледавање рада ученика и доношења закључака учитељ врши евалуацију данашњег часа.

5. корак	Завршне активности: „Евалуација часа“ Методом самопроцјене ученици на наставним листићима попуњавајући упитник исказују своја лична мишљења о данашњем наставном дану. Шта им се највише допало, шта им се није допало и кратку идеју шта су научили из данашњег часа.
----------	--

12.

Облик рада	Фронтални, индивидуални
Метод рада	Разговора, дискусије
Средства	Стикери које ће ученици користити за уписивање проблема
Циљ	Учврстити међусобни однос поверења са ученицима. Подстаћи ученике да изнесу своје бриге и разлоге неповерења. Разменити са ученицима личне доживљаје описаног проблема и пронаћи решење
	ТОК ЧАСА
1. корак	Најпре ћу објаснити ученицима проблем о коме ћемо разговарати овог часа, као и то како ће они изнети своје проблеме и мишљења везано за оцењивање ученика у одељењу.
2. корак	Поделићу им стикере и објаснити шта треба да ураде. Ученици имају задатак да на стикер напишу пример неслагања са наставниковом оценом. Када упишу проблем залепиће стикер на таблу
3. корак	Наставник чита проблеме и даје своје мишљење о проблему.
4. корак	Следи дискусија у којој ученици и наставник заједнички траже решење проблема.
5. корак	Закључке исписујем на табли и договарамо се о придржавању решења до којих смо дошли.

13.

Облик рада	Фронтални, индивидуални, групни
Метод рада	дијалошки, монолошки, рад на тексту
Средства	Дидактички материјал, плакати, фломастери, тестови
Циљ	Упознати ученике са потребним достигнућима у вези предмета, развити поверење на релацији наставник-ученик, отклонити могуће неспоразуме и приказати једно од решења.
	ТОК ЧАСА
1. корак	На почетку часа одељенски старешина каже ученицима да у вези предмета који им он предаје упишу своје мишљење. На више столова у учионици се поставе плакати са по једним питањем (оцена коју добијем је... , чини ми се да је критеријум оцењивања... , начин испитивања је... , оцена би била боља ако би....).Ученици ћутке ходају око плаката и описују своје мишљење о постављеним питањима или коментаришу туђи запис у вези предмета који им предаје одељенски старешина.
2. корак	Одељенски старешина качи плакате на таблу.Следи дискусија о садржини плаката.Одељенски старешина образлаже која су потребна достигнућа за поједине оцене.Размењује своје личне доживљаје са ученицима у вези проблема са оценама.
3. корак	Ученици се деле у две групе. Сваки ученик добија кратак текст од неколико реченица који треба ба научи за десетак минута.Текстови ученика који седе један поред другог су различити.
4. корак	Након проученог текста, ученици раде тест у вези текста. Питања су типа: заокружи тачан одговор,одговори са да или не, повежи одговоре са решењима.Након пет минута своје тестове дају ученику до себе. Ученици добијају кључ са решењима, начином бодовања, и оценама које доноси одређени број бодова.
5. корак	Сваки ученик оцењује друга до себе.Ученици су задовољни како су оцењени и увиђају да је оцена реална.Понуђено решење им се допада.Одељенски старешина учвршћује однос поверења са ученицима.Договарају се да се овакав начин оцењивања примени и на часу из предмета који им одељенски старешина предаје.

14.

Облик рада	- у групи, фронтални
Метод рада	- дијалошка
Средства	/
Циљ	- Учврстити међусобни однос поверења са ученицима. - Подстаћи ученике да изнесу своје бриге и разлоге неповерења. - Разменити са ученицима личне доживљаје описаног проблема и пронаћи решење.
	ТОК ЧАСА
1. корак	- кратко описати сценарио „Замене улога“ - изабрати особе за игру замене улога (обавезно ученике који увек негодују) - поделити им картице са описом улоге (поставити их у ситуацију наставника) - кратко поразговарати о задатку посматрања (остали ученици остају у улози ученика) - листове за праћење поделити групи посматрача (остали ученици) и укратко објаснити задатак посматрача
2. корак	- објаснити ученицима да се понашају слободно и спонтано, и да се држе задатог задатка - такође, ученицима скренути пажњу да покушају да се држе реалности
3. корак	- у току игре ученици би требало што спонтаније да представе дотичну улогу у сопственој интерпретацији; услов је да постоји таква атмосфера, да ученици немају страх и да нема санкција; најважнију фазу представља анализа игре замене улога
4. корак	- на крају, пронаћи могуће нове/другачије ситуације за игру/начине понашања ученика који увек негодују
5. корак	- ученици закључују како се наставник осећа, јер су они били у његовој улози

15.

Облик рада	Фронтални, индивидуални
Метод рада	Разговор – дискусија, писани рад, израда цртежа или стрипа, демонстративни
Средства	Папир, оловка, анкета, техничко – помоћна средства
Циљ	Учврстити међусобни однос поверења са ученицима; подстаћи ученике да изнесу своје бриге и разлоге неповерења
	ТОК ЧАСА
1. корак	На почетку наставник упознаје ученике са темом о којој ће причати: колико је поверење и отворен разговор пун разумевања важан у многим животним ситуацијама јер на тај начин можемо избећи неспоразуме, а самим тим и многе препреке и можемо лакше и боље да напредујемо и остварујемо своје циљеве. Затим им јасно истиче циљ часа: учвршћивање међусобног односа поверења кроз разговор о проблемима који муче обе стране и о разлозима истих. Време за реализацију: 5 мин.
2. корак	Наставник је припремио презентацију у облику стрипа у електронској форми. Приказује је ученицима. У стриповима се виде две ситуације, обе „решене“ на два начина. У једној ситуацији наставник је обећао ученику да ће га на наредном часу питати да поправи оцену, али због непланиране десетоминутне посете педагога и наставне јединице која је била по плану, испитивање је одложено за следећи час. У другој ситуацији, ученик је обећао наставнику да ће направити модел пирамиде као наставно средство за наредни час, али је био спречен и није то учинио. Обе ситуације имају два завршетка, један у коме се „изневерена“ страна љути и губи поверење у другу особу што је пропраћено пребацавањем у најразличитијим ситуацијама и други у коме разговарају о разлозима због којих договор није испуњен и праве нови договор, прихватљив за обе стране. Након презентације следе коментари од стране ученика, шта они мисле о обе ситуације, а наставник још једном истиче колико је важно градити поверење у сваком односу и колективу. Време за реализацију: 10 мин.
3. корак	Наставник даје сваком ученику папир на коме треба да представи неко своје слично искуство, пример неспоразума између њега/ње и друга/наставника/родитеља. Прича може бити представљена текстом, стрипом, цртежом, како год ученик жели. На другој страни папира је анкета, ученик треба да одговори на питања: како се осећао у описаној ситуацији и које је по њему најбоље решење за описану ситуацију. Време за реализацију: 15 мин.

4. корак	Следи дискусија о ситуацијама које су ученици написали. Наставник подстиче ученике да јавно прочитају и разговарају са одељењем и разредним старешином о проблему о коме су писали тако што им он прво повери како га мучи то што су поједини ученици изгубили поверење у његов критеријум и што велики део часа мора да губи на „правдање“ датих оцена. Разговор и идеје ученика за решавање овог и осталих проблема. Време за реализацију: 10 мин.
5. корак	Ученике који се нису ослободили и желели да говоре о написаном, наставник обавештава да ће им, ако желе, дати времена и да ће и на наредном часу причати о истој теми јер је она једна од важнијих, како за школовање тако и за друге сегменте живота. Потребно је извући поуку, а то је да је најважнији фактор за стварање позитивне климе у одељењу однос поштовања и поверења између наставника и ученика и да ћемо стога и убудуће кроз наставу и обраду градива, на часовима одељенске заједнице као и у ваннаставним активностима градити овакав однос кроз разговор, кад год је потребно, пун разумевања. Време за реализацију: 5 мин.

16.

Облик рада	групни, индивидуални
Метод рада	разговор писањем, санта леда, кутија за жалбе
Средства	плакати, оловке, папири, кутија
Циљ	Подстаћи ученике да изнесу своје мишљење и разлоге неповерења. Учврстити однос поверења са ученицима. Наћи решење проблема.
	ТОК ЧАСА
1. корак	На столовима су распоређени плакати са следећим питањем: „Шта ми смета код начина оцењивања на овом предмету?“ Ученици ходају око столова и уписују своје одговоре и коментаришу туђе. За то време нема разговора. Ово је лакши начин да ученици изразе сопствено мишљење и слободно говоре о проблему.
2. корак	Следи дискусија о садржини плаката. Ученици дају мишљења о коментарима и наводе своје разлоге за бригу. Наставник такође описује свој доживљај ситуације.
3. корак	Ученици на плакату цртају санту леда која симболично представља видљив и невидљив део овог конфликта. Пажњу усмеравамо на оно што је скривено „испод воде“, дискутујемо о разлозима за незадовољство и покушавамо да остваримо дубљи увид у проблем. На тај начин отварамо могућности за решавање проблема.
4. корак	У кутију ученици убацују папире са својим предлозима за решење проблема. Ово је најбољи начин да и стидљивији ученици дају своје идеје.
5. корак	Разматрамо дате предлоге за решење проблема и усвајамо најбоље. Договарамо се да у наредном периоду свако бележи своја запажања о заједничком напретку и да о томе говоримо на наредним часовима одељењског старешине.

17.

Облик рада	фронтални, групни рад
Метод рада	Вербална метода, дебата
Средства	/
Циљ	Учврстити међусобни однос поверења са ученицима. Подстаћи ученике да изнесу своје бриге и разлоге неповерења. Разменити са ученицима личне доживљаје описаног проблема и пронаћи решење
	ТОК ЧАСА
1. корак (5 мин)	Одељењски старешина објашњава на који начин ће данас обрађивати тему учвршћивања међусобног поверења. Упознаје их са појмом дебата и дели ученике на две групе (парни и непарни бројеви у дневнику). Свака група треба да напише по 3 особине које цене код наставника и 3 које им се не свиђају.
2. корак (15 мин)	Обе групе бирају своје представнике (по 3 ученика) у дебати. Остали ученици чине публику која даје коначни суд. Затим следи изношење аргумената: једна група прочита једну особину, а друга група има 1 минут да образложи своје мишљење о тој особини. Наставник у овом делу часа не износи своје мишљење, он је само координатор дебате.
3. корак (20 мин)	Наставник који је у претходном делу часа био само координатор дебате сад се укључује, износи и своје мишљење. Разговор тече тако што му ученици постављају питања на која он одговара – како реагује у одређеним ситуацијама, како решава проблеме, како оцењује ученике...?
4. корак (5 мин)	На крају часа ученици доносе закључак шта су данас научили – особине доброг наставника, разлози неповерења, стицање поверења у наставника...

СИТУАЦИЈА 5. – Проблем нереалне процене знање

Опис ситуације	С времена на време, дешавало се да чујете од колега како понекад у школу дођу родитељи и жале се на оцене своје деце верујући да она свакако знају више и да више уче. Вама се то недавно догодило и ситуација је била доста непријатна. Јасно вам је да не можете баш увек директно утицати на родитеље осим кроз стрпљиве разговоре и родитељске састанке, али размишљате како да се проблемом недостатка реалног увида у сопствено знање и уложен труд позабавите на ЧОС-у. Ипак, јако је важна слика коју о оцењивању и дешавањима у школи ученици презентују код куће, те би сте на овај начин индиректно могли да бар мало утичете и на ставове родитеља.
Задатак за час одељењског старешине	Подстицати код ученика развијање вештина реалне процене стања - у овом случају односа између уложеног рада, успеха у учењу и оцене. Подстицати код ученика дубљи увид у сопствено знање (“знам колико не знам”). У ходу радити на подстицању позитивне атмосфере у одељењу - задовољнији ученици, мање неоснованих коментара.

1.

Облик рада	Фронтални групни
Метод рада	Санта леда, дебата, дискусија
Средства	Картони, фломастери, правилник о оцењивању (копије)
Циљ	Поспешити анализу о успеху, методама учења и анализу уложеног рада. Постићи дубљи увид у проблем, а самим тим и наћи потенцијала за његово решавање.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученици добијају по два картончића. На једном картончићу иписују жеље њихових родитеља у вези успеха, а на другом картончићу своје жеље и могућности.
2. корак	Затим се ученици чије се жеље не слажу са жељама родитеља сврставају у једну, две или три групе (група броји највише 5 ђака).
3. корак	У оквиру овог дела часа ученици по групама износе разлоге за свој неостварени или очекивани успех. Разредни старешина бележи дискусије за оне ученике чији су родитељи незадовољни оценама и општим успехом. Задовољни ученици се могу укључивати у дискусију само са основаним коментаром за неког ученика кога добро познају.
4. корак	Разредни старешина дели ученицима копије правилника о оцењивању.
5. корак	Разредни старешина обавештава ученике да правилник о оцењивању предају својим родитељима под условом да га родитељи прегледају након тога поразговарају са својим родитељима о успеху. И предложи родитељима да дођу у школу на саветодавни разговор са педагогом – психологом и разредним старешином.

2.

Облик рада	Фронтални, индивидуални, групни
Метод рада	Вербални, демонстративни, игра улога
Средства	Плакат, стикери
Циљ	Развијање одговорног односа према себи, другима и окружењу. Препознавање ситуација и примера успеха у учењу. Подстицање развоја самосвести, самопоштовања и уважавање других, развијање и неговање основних људских вредности.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Разговор са ученицима о томе шта је знање, образовање, оцењивање. Наставник пита да ли су увек задовољни оценама, да ли су родитељи задовољни, ко је заслужан за њихове оцене?
2. корак	Задатак за ученике. Наставник поставља плакат који је подељен на три дела (казна, одобравање- поправићеш, неодобравање). Ученици треба да залепе стикер на одговарајуће место у складу са реакцијом родитеља на оцену контролног задатка.
3. корак	Затим поставља питање "Како су оцену образложили родитељима?" "Ко је по вама крив за оцену, ви или наставник?" На следећем плакату који је подељен на два дела (ученик, наставник лепе стикере на жељено место).
4. корак	Следи дискусија у којој се наводе примери и ситуације у породици које се односе на успех ученика и оцењивање. Ученици наводе примере: "Учио сам цео дан, боље сам знао од друга али наставник ме не воли па ми је дао мању оцену", "Наставник је погрешно у прегледању контролног задатка", "Наставник свима помаже, а мени неће". Разматра се да ли су у датим примерима ученици били реални у процењивању сопственог знања.
5. корак	Игра улога. Ученици добровољци одглуме ситуацију кроз шалу да би се створила позитивна атмосфера у одељењу. Наставник настоји да ученици схвате колико је важно да имају увид у сопствено знање, колико труда су уложили и какву оцену треба да очекују.
6. корак	Анкета за ученике: 1. Како ти се свидео час? 2. Шта си научио на часу? 3. Давање мишљења о успеху и оценама.

3.

Облик рада	групни рад
Метод рада	кутија за предлоги, идеје и жалбе
Средства	картице, фломастери
Циљ	Подстицати ученике на правилно размишљање о критеријумима за оцењивање и поправљање климе у одељењу.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Подела ученика у групе где свака група добија картице на којима треба да испишу примедбе које се односе на проблем при оцењивању и убацивање картица у кутије за предлоге, идеје и жалбе
2. корак	Разврставање картица по сличностима
3. корак	Упознавање ученика са Правилником оцењивања
4. корак	Дискусија која води ка усаглашавању критеријума.
5. корак	Закључак о критеријумима оцењивања који води решењу актуелног проблема који ће поправити климу у одељењу и олакшати наставни процес.

4.

Облик рада	групни, фронтални
Метод рада	Израда постера, дијалогска
Средства	Материјал за израду плаката, фломастери, папири у боји, Правилник о оцењивању.
Циљ	Подстицање развоја, код ученика, вештине реалне процене стања - односа између уложеног рада, успеха у учењу и оцене, дубљи увид у сопствено знање ("знам колико не знам"). Подстицање позитивне атмосфере у одељењу - задовољнији ученици, мање неоснованих коментара.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученици се деле у групе од по четири члана и свака група има задатак да на плакату вазуелно, сликовито представи шта је то што по њиховом мишљењу ученик трба да зна за оцену 5, 4, 3, 2.
2. корак	Свака група представља свој рад након чега следи дискусија.
3. корак	Наставник подсећа ученике на Правилник о оцењивању, начин, поступак и критеријуме оцењивања из наставних предмета. Након тога ученици у мимоходу додељивањем плусева бирају који постер је по њиховом мишљењу најкреативнији, најреалнији и највише доприноси исправном разумевању нивоа појединачних постигнућа. Ученици при томе не могу да гласају за плакат који је израдила њихова група.
4. корак	Након избора најбољег плаката још једном ће се повести кратка дискусија. Група чији је плакат изабран саслушаће и уважити конструктивне сугестије осталих чланова одељења и заједно са њима извршиће евентуалне допуне. Плакат ће мо након тога окачити на видно место у учионици коа подсетник и средство самопроцене.
5. корак	Ученици ће уз помоћ наставника извести закључке – „знамо колико знамо и колико не знамо“, способни смо да реално извршим сопствену самопроцену. Градиво сам способан да: репродукујем, разумем, применим на практичне ситуације, или на основу свог знања могу да решавам конкретне проблеме. Наредни час одељенског старешине посветити ће мо анализи метода активног учења и учења са смислом. Техникама којима можемо постићи ангажовање сложенијих менталних процеса, побољшати трајност наученог, уобличити научено тако да се може користити у практичним ситуацијама итд.

5.

Облик рада	Фронтални, индивидуални, у пару
Метод рада	Игра улога, дискусија
Средства	Постер, намештај у учионици за игру улога
Циљ	Развијање вештине самопроцене свог знања, развијање свести о вези између уложеног рада (учења) и успеха (оцене)
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученици се поделе у групе. Свакој групи се поделе нека од следеће 3 ситуације. 1. Наставник дели ученицима контролне вежбе а незадовољни ученик бурно реагује. 2. На писменој провери наставник примети ученика да се бави недозвољеним радњама (преписује). 3. На родитељском састанку родитељ сазна за недовољну оцену свог детета. Свака група да представи ситуацију глумећи је, али и да да адекватно решење ситуације.
2. корак	Ученици представљају ситуације и решења. После тога следи дискусија о сваком решењу датих проблема. Шта је био узрок свакој ситуацији а шта би била последица.
3. корак	Изведени закључци се формулишу у да кажемо универзална правила која се пишу на постеру. Постер остаје у учионици као подсетник.

6.

Облик рада	Фронтални, групни
Метод рада	Разговор, квиз
Средства	Рачунари (уколико је то могуће) или одштампан материјал
Циљ	Ставити до знања ученицима да је оцена одн. успех/неуспех нешто што је последица знања одн. незнања. Помоћи ученицима да се не стиже или „не траже“ оно што нису заслужили својим знањем и ангажовањем.
	ТОК ЧАСА

1. корак	Одељењски старешина у припреми овог часа мора да ангажује своје скромно знање из свих или бар већине школских предмета и припреми низ питања слична онима са којима се ученици сусрећу на осталима часовима. Могуће је, уколико наравно постоји добра воља за сарадњу, ангажовати и у реализацију часа укључити још којег наставника. Час је замишљен, дакле, као својеврсно квиз такмичење у школском знању, при чему су строго одређена правила тј. бодовање. Поред наставника/одељењског старешине, било би добро у жирију ангажовати неког ученика, али и пар родитеља.
2. корак	Поделити ученике у три групе (или више група, што зависи од величине одељења). Елем, други део часа подразумева само такмичење. Питања су груписана по предметима (одабрати неколико по успеху и незадовољству ученика карактеристичних предмета) и групе/односно ученици одговарају на постављена питања. Резултати се бележе на табли.
3. корак	На том истом часу, или на неком од наредних часова, са одељењем анализирам резултате квиза, нарочито она питања на која ученици нису одговорили или су то учинили погрешно. Такође, што је веома битно за остварење циља часа, упоредно анализирамо резултате са квиза и оцене из појединих предмета у дневнику. Долазимо до закључка да се оцене углавном поклапају са резултатима такмичења. Шта је потребно урадити да би резултати били бољи? Више учити. Ово такмичење је могуће поновити и следеће недеље. Вероватно би се „губитници“ боље припремили и резултати би били другачији одн. бољи. Онда би уследила анализа где би одељењски старешина кроз разговор ученике привео „к познанију“ проблема. (Уколико анализа покаже да се оцене и резултати остварени на квизу не подударају, одн. уколико су резултати са одељењског такмичења бољи од школских оцена, тражимо узрок томе. Закључци до којих можемо доћи су различити. Највероватније је у питању трема одн. опуштена атмосфера, жеља за победом или припремљеност. У том смислу је даље могуће организовати мере и акције за отклањање тих проблема).

7.

Облик рада	фронтални, групни, индивидуални,
Метод рада	разговор, упознавање са наставним планом и Правилником о оцењивању
Средства	Наставни план и Правилник
Циљ	Развијање вештина реалне процене стања - у овом случају односа између уложеног рада, успеха у учењу и оцене. Подстицање код ученика дубљег увида у сопствено знање ("знам колико не знам"). Подстицање позитивне атмосфере у одељењу - задовољнији ученици, мање неоснованих коментара.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Упознавање ученика са Правилником о оцењивању и његовим кључним деловима.
2. корак	Упознавање ученике са наставним планом предмета, темама, потребним знањем и начином излагања за сваку појединачну оцену. На конкретном примеру (испитивањем једног ученика) одређеног градива , уз потпуно образлагање одговора и дате оцене и тумачење Правилника.
3. корак	Сваки ученик појединачно образлаже свој очекивани успех , шта родитељи очекују , начин на који сопштава родитељу своје оцене (добре и лоше) и како родитељи реагују у појединим ситуацијама.
4. корак	Упознавање родитеља са Правилником о оцењивању и поткрепљивање примером из свог предмета.
5. корак	Појединачан разговор са незадовољним родитељом уз појашњење конкретним примером. Разговор о очекиваном успеху свог детета и начином на који дете може постићи тај успех

8.

Облик рада	Колективни, групни, индивидуални рад																												
Метод рада	Вербална, демонстративна, настави реченицу, позориште у заједници, писани радови																												
Средства	Сценарио , анкета																												
Циљ	Оспособљавање ученика за самокритичност и самооцењивање. Развијање вештине реалне процене између уложеног труда успеха у учењу и оцене. Развијање позитивне атмосфере у одељењу.																												
	ТОК ЧАСА																												
1. корак	Мотивација- користити методу настави реченицу „ Оцењивање је за мене..." (5 мин.)																												
2. корак	Ученици по групама изводе кратку представу одговарање ученика на појединим часовима (нпр. природа и друштво). Ученици, која се жалила на оцене ,дати улогу наставника и има задатак да оцени ученике и образложи оцене. (10 мин.)																												
3. корак	По завршетку представе ученици дискутују да ли им је теже било да буду наставници или ученици, образлажу зашто. (5 мин.)																												
4. корак	Ученици попуњавају анкету. (10 мин.) <table><tr><td>критеријуми</td><td>скоро увек</td><td>понекад</td><td>још увек не</td></tr><tr><td>имам позитиван став</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>пажњив сам</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>следим упутства и покушавам да задовољим критеријуме</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>радови су ми добри</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>радим домаће задатке</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>било шта да радим трудим се највише што могу</td><td></td><td></td><td></td></tr></table>	критеријуми	скоро увек	понекад	још увек не	имам позитиван став				пажњив сам				следим упутства и покушавам да задовољим критеријуме				радови су ми добри				радим домаће задатке				било шта да радим трудим се највише што могу			
критеријуми	скоро увек	понекад	још увек не																										
имам позитиван став																													
пажњив сам																													
следим упутства и покушавам да задовољим критеријуме																													
радови су ми добри																													
радим домаће задатке																													
било шта да радим трудим се највише што могу																													
5. корак	Час завршити сумирањем резултата анкете. Ученицима навестити да ће у наредном периоду правити портфолија. (5 мин.)																												

9.

Облик рада	Индивидуални, групни, пленум
Метод рада	Рад на тексту, попуњавање табеле и скале, израда и контрола спровођења личног плана за период од недељу дана (за домаћи)
Средства	Папир А-4 формата, хамер, фломастери
Циљ	Ученик ће на крају часа бити оспособљен да: - процени свој реалан тренутни труд у учењу - стекне увид у сопствено знање - схвати значај добре процене „научености“ градива
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученици се деле у групе разбројавањем (по 4-оро у групи) Објашњава им се задатак и шта се од њих тражи Време : 3 минута
2. корак	Даје им се задатак на два листа папира – на једном папиру су дати изводи Правилника о оцењивању (које се односе на тумачење шта је одговор за 1, 2.....5). На другом папиру добијају крако испричана 5 случаја по основу одговарања 5 ученика из пет предмета (1 ученик, 1 предмет = 1 случај). Потребно је да упаре приче са оценом према Правилнику (коју би ученик из датог случаја добио) Продискутују у групи зашто су тако урадили Време рада: 12 минута
3. корак	Ученици у пленуму расправљају На хамеру – на модерацијског табли је дата табела (оцене од 1 до 5 и пет случаја које су групе имале да повежу са оценама). Представник једне групе бележи тачне одговоре (повезане оцене са случајем) Време рада: 10 минута
4. корак	Ученици остају у пленуму. Наставник позива ученике да на модерацијској табли са друге стране свако приђе и забележи за 3 предмета која су већ дата у табели са скалом времена учења по предмету (мање од сат, сат до два, више од два сата) забележе њихову процену учења та три предмета /за сваки предмет ставе ставе стикер – 3 предмета 3 стикера у три боје, сваки предмет једна боја/ и то тако да када ученик попуњава други не виде. Време рада: 10 минута
5. корак	Наставник окреће модерацијску таблу да ученици сагледају своје означавање. Разговор о реалности означеног времена. Ученици добијају табелу израда и контрола спровођења личног плана за период од недељу дана да од данашњег дана (након завршетка часа воде), разговор о истој на наредном часу за 7 дана. Време: 5 минута

10.

Облик рада	фронтални,индивидуални рад унутар групе,групни рад
Метод рада	вербално-демонстративна , истраживање, демонстрација ситуација
Средства	хамери ,маркери,листићи са урађеним питањима
Циљ	Подстаћи ученике да планирају своје време како би завршили обавезе уз максимално ангажовање.(код ученика развијање вештина реалне процене стања дубљи увид у сопствено знање) Стварање позитивног односа према учењу и раду (односа између уложеног рада, успеха у учењу и оцене) (ЗА УЧЕНИКЕ 3. или 4.разреда)
	ТОК ЧАСА
1. корак-5мин	ШТА РАДЕ ЂАЦИ НА ЧАСУ?(ГЛУМА) (учи,преписује,дрема итд)
2. корак-10мин	КОЛИКО СМО ЈУЧЕ УЧИЛИ? (постављено питање на папирићу). Одговарају анонимно. На табли записујем : 15 минута 30 минута 60 минута 90минута Анализирамо: ГДЕ ЈЕ НАЈВИШЕ УЧЕНИКА И ЗАШТО? ДА ЛИ ТО ИМА ВЕЗЕ СА ЗНАЊЕМ, ОЦЕНАМА? (Док се не дође до закључка који ћу написати на табли: АКО ВИШЕ УЧИШ, ИМАЋЕШ БОЉЕ ОЦЕНЕ ЈЕР ТИ ЈЕ ЗНАЊЕ ВЕЋЕ...)
3. корак-15мин	I- група- Зашто смо на часу активни или неактивни? II- група- Да ли на часу учимо? Како? III- група- Да ли пратимо излагање учитеља, друга ? Ако не зашто? IV- група- Да ли учимо код куће краће или дуже ако слушамо на часу? V-група- Како волите да одговарате усмено или писмено и зашто? (ученици раде у групама и записују на хамеру,могу и да илиструју и да напишу песму, направе стрип на задато питање)
4. корак-10мин	Излагање група

5. корак-5мин	Када радимо писмене вежбе да ли знамо колико бодова треба за коју оцену? Да ли се деси да учитељ погреши, превиди неки одговор? Да ли видите писмене вежбе друга, другарице? Да ли су ваше оцене у складу са вашим знањем?? (постављено питање на папирићу, одговара се са ДА или НЕ). Одговарају анонимно. Бележим резултате на хамеру , на коме су већ била записана питања и заједно долазимо до закључка како даље, који зависи од резултата анкете
---------------	--

11.

Облик рада	Фронтални,групни,интерактивни
Метод рада	Игра улога,дебата,
Средства	Кутија за предлоге
Циљ	Подстицати код ученика развијање вештина реалне процене стања - у овом случају односа између уложеног рада,успеха у учењу и оцене. Подстицати код ученика дубљи увид у сопствено знање ("знам колико не знам"). У ходу радити на подстицању позитивне атмосфере у одељењу - задовољнији ученици, мање неоснованих коментара.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Разговор са ученицима на тему „Како је лепо радити у школи са децом",из кога ученици треба да стекну утисак,да наставници ,пре свега,воле децу и свој посао,а да је њихова улога и задатак да и поред љубави према ученицима,треба да буду реални и објективни. (У овом делу је задатак да се према деци испољи љубав, пажња, разумевање, саосећање).
2. корак	Ученици су подељени у 2 групе, где свака група има 3 члана,представника,који ће учествовати у дебати. Групе имају задатак да глумом прикажу ситуацију где наставник има сусрет са незадовољним родитељем који је под утиском незадовољног детета,јер сматра да није реално оцењено. 1.гр. представља родитеља који наступа нападачки, 2.гр. представља родитеља који се прво распитује од наставника како је његово дете одговарало и у чему је проблем Задатак ученика јесте да сами осмисле наставак одн.реакцију наставника. Приказ треба бити забаван, али и реалан.
3. корак	Након глуме ступа дебата. Ученици прво заступају ставове свог примера и износе његове предности одн.мане друге групе. Затим, ученици обе групе изкасују своје критичке ставове и објективно сагледавају оба примера. Заједно дајемо закључак.
4. корак	Разговор на тему „ Односи између родитеља и деце". Да ли имају страх од реакције родитеља када је у питању школа? Којим начином превазилазе тај проблем? Искреност или заобилажење истине?
5. корак	Ученици на папирима пишу предлоге, похвале и замерке у свом односу са наставницима и стављају их у кутију за предлоге. Похвале и захвалност ученицима на сарадњи!

12.

Облик рада	Комбиновани: групни, фронтални, индивидуални
Метод рада	А,Б,Ц-метода (у 1.кораку часа), игра улога, анализа случаја, разговор, „мета“
Средства	Табла, креда/маркер, флип чарт
Циљ	Развијање вештина код ученика за реалну процену стања (односа уложеног рада, успеха у учењу и оцене). Ученици стичу дубљи увид у сопствено знање („знам колико не знам“). Развијање позитивне атмосфере у одељењу (ако су ученици задовољнији, мање ће бити неосновних коментара).
	ТОК ЧАСА
1. корак (3-5 мин)	Наставник испише слова абецеде на табли, а ученици наводе неке асоцијације које почињу сваким од наведених слова везане за оцењивање и учење и о томе какав је став родитеља о истој теми.
2. корак (15-20 мин)	Наставник (разредни старешина) представља ситуацију: <i>Разредни старешина стиже у школу и испред зборнице види да отац једне његове ученице веома нервозно шета. Наставник га поздравља, а родитељ одмах почиње да виче на њега и пита наставника како је могуће да је његова кћерка добила тројку на усменом одговору из предмета који баш тај наставник предаје. Он је своју кћерку претходни дан поподне пропитивао и она је све знала. Пита наставника какав је он одељенски старешина када не води рачуна о успеху ученика свог одељења.</i> Група ученика добија картице са описом сопствене улоге (родитељ, наставник). „Глумци“ имају на располагању 5-10 минута за припрему, а затим глуме. (групни рад – игра улога)
3. корак (10-15 мин)	Анализа случаја Након завршетка игре следи изношење утисака од стране учесника и од стране посматрача. <i>Сигурно би се стигло до следећих или сличних питања: Чији родитељ је „такав“?, Како би се они осећали на месту наставника/родитеља?, Зашто је тако реаговао родитељ?, Да ли он уопште зна истину о свом детету или само верује у то да ако долази у школу и прави сцену онда то може да утиче на повећање оцене?, Да ли је то добро понашање? Итд....</i> (групни рад)

4. корак (5-7 мин)	Од старешина наставља са причом о односу учења, уложеног труда, оцена. Говори и о томе да сви ми морамо бити реални и у оним случајевима кад нешто нисмо добро урадили, нисмо заслужили максималну оцену. Упита децу да ли су чули о Правилнику о оцењивању? И да ли тачно знају шта садржи исти? Прочита из Правилника најважније елементе и напише на таблу тачну електронску адресу документа (локацију са којег они могу преузети Правилник да тачно знају шта се оцењује и како се оцењује) (фронтални рад)
5. корак (3-5 мин)	На флип чарту се нацрта велики круг који је подељен на 8 поља. Под насловом „Колико сам био задовољан?...“ сваком пољу је додељена једна тема (на пример како је припремљен час, атмосфера у одељењу, место одржавања часа, тема часа, коришћене методе итд.) Ученици маркерима означавају поене на флип чарту. (100% задовољни – „погодак у центар“, 0% задовољни – поен иде до саме ивице поља). („Мета“- Feedback) (индивидуални рад)

13.

Облик рада	Фронтални, групни, индивидуални
Метод рада	Акваријум, гостовање
Средства	Упитник
Циљ	Развијање свести код ученика о потреби самовредновања. Циљ је да ученици реално сагледавају и развијају способности које ће им помоћи да створе навику да планирају, прате, унапређују своје активности у школи и исте објективно вреднују.
	ТОК ЧАСА
1. корак 5мин.	Упознавање ученика са темом овог часа – реално оцењивање. Избор четири ученика (добровољно пријављивање) који ће отворити дискусију.
2. корак 15мин.	У средину седају четири ученика и започињу дискусију – реално оцењивање. Остали ученици седе околу и укључују се у дискусију тако што додирну по рамену дискусанта и уместо њега седају у средину. Одељенски старешина на исти начин учествује у дискусији са ученицима и поставља им питања колико они дневно уче и колико је тај уложени рад адекватан њиховом успеху и оценама.
3. корак 15-20 минута	Часу је присутан гост – школски педагог. Из претходне дискусије ученици су осмислили одређени број питања и разговарају са гостом о овој теми. Школски педагог их информиса о Правилнику о оцењивању, али и о тријади наставник – УЧЕНИК – родитељ и важности њиховог односа.
4. корак 5-10минута	Изводе се закључци на основу вођене дискусије. Ученицима поделити упитник који ће они заједно са родитељима попунити кући, а на следећем часу или родитељском састанку ће разговарати о резултатима упитника. Упитник садржи питања о организацији рада, “дневни режим”, које оцене ученик, по њиховом мишљењу, заслужује из наставних предмета, да ли су родитељи редовно информисани о успеху и дисциплини свог детета...
5. корак	Иницирање заједничког родитељског састанка - родитељи и деца.

14.

Облик рада	Групни , индивидуални
Метод рада	Вербални : дијалошки , монологски
Средства	Помоћно-техничка
Циљ	Развијање вештина реалне процене одређених животних ситуација
	ТОК ЧАСА
1. корак	Одређени ученици који су се добровољни пријавили се поделе у 4 групе : наставници, родитељи, деца, правници. Остали ученици су публика. Затим , игром улога ученици глуме унапред задате ситуације :
2. корак	Ситуација 1: Група деца и наставници глуме ситуацију када наставник испитује и ученик не зна градиво и добија слабу оцену Ситуација 2: Други чланови групе деца и наставници глуме ситуацију када ученик одговара и добија оцену 4, а желео је да добије 5.
3. корак	Затим, чланови групе деца и родитељи глуме ситуацију када ученик долази кући и објашњава родитељима оцену коју је добио, са наглашавањем на изношењу неистина, односно нереалном приказивању ситуације са часа
4. корак	Следећа ситуација : једна група глуми како родитељ долази у школу и вређа наставника .
5. корак	Група правника која је имала задатак да проучи правилник о оцењивању, објашњава родитељу критеријуме за оцену 5. На крају , ученици –публика износе утиске и разговара се о тим ситуацијама .

15.

Облик рада	Групни, индивидуални, фронтални
Метод рада	Игра улога, рад на тексту, руковођени дијалог, монолог (излагање, објашњавање наставника)
Средства	Папир, оловке, припремљени материјали (питања за ученике, исходи дате теме-извод из Сл.гласника)
Циљ	Циљ ове радионице је: -Подстицати ученике да развију вештину реалне процене свог знања -Подстицати код ученика дубљи увид у сопствено знање -Упознати ученике са негативним последицама погрешне интерпретације -Развијање свести код ученика о значају постављања реалних циљева који су у складу са могућностима и способностима
	ТОК ЧАСА
1.корак Глуви телефон 5 минута	Подсећање на стару игру „Глуви телефон“тако што наставник у круг на једну страну шапне првом ученику неку тешку и компликовану реченицу (нпр.иза ћошка код „Плавог Јадрана“ продају старе истрошене стрипове још из шездесетих и нико их није посетио већ два дана!).Реченица треба што брже да путује од ува до ува до самог краја низа када је последњи ученик изговара наглас. Наставник каже ученицима оригиналну верзију реченице коју је саопштио на почетку часа,а након тога са ученицима води разговор о овој активности. -Како сте се осећали док сте преносили реченицу? -Да ли сте имали неку посебну стратегију запамћивања и преношења приче'? -Да ли су имали потребу да причи додају нешто своје и да ли су то урадили?
2. корак Разговор познатим.... 30 минута	Наставник позива 6 добровољаца и дели их у 3 групе (пара).Особа А и особа Б. Наставник даје задатак. Особа А је новинар који врши интервију,а особа Б има задатак да се стави у улози неке познате успешне особе (из света науке,књижевности,спорта) Особа А наставник даје унапред припремљена питања и наглашава да су она само као подсетник,а да ученик који је тренутно у улози новинара може да дода и нека своја Питања за разговор са ...: Реците нам нешто о себи, о својим почецима?Да ли си сам/а одлучио/ла да се бавиш овим послом или је неко утицао на избор твоје професије? Ко те је највише подржао у бављењу овим послом? Јеси ли имао подршку својих родитеља? Шта сматраш

	својим највећим успехом? Колико сати дневно вежбаш/радиш? Има ли нешто од чега си морао/ла да се одрекнеш и сл? Након што су ученици одглумили наставник покреће дискусију са ученицима усмеравајући је ка томе да након дискусије, заједно са ученицима дође до закључка да је за сваки успех потребан пре свега рад, да успех неретко прате и одређена одрицања, као и то да је битна подршка ближњих, пре свега родитеља, али да су јако битна и интересовања, могућности и способности.									
3. корак „Шта знам ... Шта треба да знам.... 25 минута	Наставник уводи ученике у следећу активност тако што им саопштава да смо видели како су успешни долазили до свог циља и шта су све требали да раде и знају “ Хајде сада да видимо шта ми треба да радимо и знамо,да би смо стигли до циља ...завршили школу „ Наставник дели ученицима (сваком ученику) унапред припремљене исходе неке наставне теме одређеног предмета (пожељно је да буде из предмета који он предаје), као и тема која је већ рађена. Са задатком да проуче шта све из те теме требају да знају,а да након тога на папиру на коме су исцртане колоне и који добијају као прилог извуку и класификују дате исходе. <table><tr><td>Ово одлично знам</td><td>О овоме знам по нешто</td><td>Ништа не знам</td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr></table> Након што су ученици завршили са радом наставник позива да пар ученика која желе презентују свој задатак. Након што су ученици презентовали свој рад наставник саопштава ученицима да су ово исходи које би ученик требао да зна за 5 из ове теме,а да се конкретно из овог предмета обрађују 10 теме. Наставник потом позива ученике да размисле и на основу дефинисаних исхода сами себе оцене за ту тему. Наставник позива ученике да саопште своју оцену т ј.процену свог знања и дају неки коментар на то Да ли су заиста задовољни својом оценом коју имају имајући у виду шта све треба да знају, шта знају, као и време које су провели у стицању одређеног знања.	Ово одлично знам	О овоме знам по нешто	Ништа не знам						
Ово одлично знам	О овоме знам по нешто	Ништа не знам								
4. корак 25 минута	Пошто је завршио и ову активност наставник се враћа на активност са почетка часа глуви телефон.“ На почетку часа смо одиграли једну игрицу, размислите и реците : Колико пута им се десило да оно што се на часу дешавало личи на неку реалну животну ситуацију и коју (нека наведу пример) ? Наставник уколико ученици не кажу, наводи ситуацију да се у пракси дешава да ученици врло често својим родитељима погрешно интерпретијау дешавања у школи, а посебно о оцењивању, као и то да то може бити јако непријатна ситуација. Наставник позива 2 ученика да одглуме ситуацију (реакцију) када родитељ коме је ученик рекао да му је наставник дао много нижу оцену него што заслужује,јако незадовољан и неспреман да									

	саслуша објашњење наставника долази у школу. Након тога следи кратка анализа исте Наставник потом наводи пример „успешне личности“ и подсећа ученике шта је све требало урадити и колико труда уложили да би се дошло до циља. Наставник наглашава да је јако битно препознати и ускладити могућности и жеље појединца, као и то да уколико су наше жеље нереалне или преамбиционе често долази до разочарења, јер смо имали превелика очекивања и нерелну процену својих могућности
5. корак 5 минута	У завршном делу часа наставник подсећа ученике на познату изреку „Сад знам да ништа не знам“ и заједно са ученицима врши анализу исте.

16.

Облик рада	Индивидуални, фронтални, групни
Метод рада	„Израда плаката, Наставити реченицу“, дискусија
Средства	Папир А4, фломастер, велики папир
Циљ	-Отварање простора поверења, подршке, узајамног комуницирања и што боље упознавање. -Размена чему служе оцене, да ли деца имају право да знају зашто су добили оцену коју су добили и шта је требало да одговоре, ако оцена није задовољавајућа.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученици треба да наставе започету реченицу. Оцена је за мене..... Учење је..... Знање је за мене....
2. корак	Рад у малим групама. Поделити ученике на групе од по четири ученика и у свакој групи дати велики папир и фломастер. Ученици треба да одговоре на питања: Шта су оцене? Чему служе? Шта је добра оцена? Шта је лоша оцена? Ученици записују одговоре на великом папиру (одговоре записују речима а не бројкама), и договарају се ко ће од њих да буде известилац.
3. корак	Извештавање и дискусија о сопстеном у великој групи. Коментар:-свака оцена као информација о постигнутом, као подстицај за напредовање; подела на добре и лоше спречава да то видимо
4. корак	Свака група добија (папир А4) и има задатак да нацрта круг и у тај круг унесу сва осећања која су имали у вези са оценама која им није пријала. Одаберу за свако осећање другу боју фломастера. Кад заврше цртање, добијају задатак да покушају да у свако осећање нађу потребу о којој она обавештава. На пример ТУГА- зато што сам очекивао да ћу знати све што ме пита... СТРАХ- зато што желим да ме разумеју родитељи... Ученици треба да повежу са линијом потребе и осећања. Ситуација кад им је оцена пријала на другом папиру нацртају круг и осећања, и да упишу потребе које су их задовољиле.

	Дискусија у великој групи: -Да ли ученици имају право да знају зашто су добили оцену коју су добили и шта је требало да одговоре ако оцена није задовољавајућа? -Зашто тако мислите? - Да ли би вам одговарало да се уопште не оцењује у школи? -Како бисте ви волели да вас оцењују да би вам то био подстицај за напредак?
5. корак	У последњем делу часа наставник подели папириће ученицима са написаним: Права и обавеза наставника у оцењивању (које носе родитељима): -Оцењују се јавно у одељењу; -Оцену образложи ученику јавно; -Уписује оцену у дневник; -Оцењени писани рад даје ученику на увид и чува у школи до краја школске године.

17.

Облик рада	фронтални, рад у паровима у оквиру групе, групни рад
Метод рада	истраживање, постављање питања, израда резимеа
Средства	рачунари - интернет
Циљ	Подстицати код ученика развијање вештина реалне процене стања - у овом случају односа између уложеног рада, успеха у учењу и оцене. Подстицати код ученика дубљи увид у сопствено знање ("знам колико не знам"). У ходу радити на подстицању позитивне атмосфере у одељењу - задовољнији ученици, мање неоснованих коментара.
	ТОК ЧАСА
1. корак (5 мин)	Ученици су унапред подељени у пет група (до 6 чланова) како би прикупили податке о договореној наставној теми. Сваки члан групе имао је за задатак да на интернету пронађе информације о задатој теми, да те информације научи и да за задату тему припреми неколико питања за проверу савладаности теме.
2. корак (15 мин)	Ученици унутар групе разговарају о теми. Међусобно се „преслишавају“ користећи унапред припремљена питања за проверу знања.
3. корак (10 мин)	Ученици у групи постављају критеријуме за оцењивање и на основу њих се међусобно оцењују. Сваки ученик има увид у оцене којима је оценио чланове из групе.
4. корак (10 мин)	Затим сваки ученик из групе треба да образложи једну своју оцenu коју је дао (оцена се бира случајним избором). Ученици упоређују оцене – да ли је испоштован критеријум за оцењивање, да ли постоји велика разлика у оценама...
5. корак (5 мин)	Након индивидуалног размишљања ученици доносе групни закључак о томе шта су научили на данашњем часу.

СИТУАЦИЈА 6. – Преузимање одговорности за учињену штету

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу осмог разреда које је скоро учествовало у инциденту у смислу разбијања прозора у ходнику школе. Не зна се тачно ко је то урадио, али се зна да је само ваше одељење тада било на ходнику. Када питате ученике о чему је реч, већина ћути, а неколико њих тврди да нису они криви.
Задатак за час одељењског старешине	Представити ученицима тему о колективној и индивидуалној одговорности и моралним принципима. Подстаћи код ученика идеју о преузимању одговорности за сопствено понашање.

1.

Облик рада	групни
Метод рада	Разговор, писаних радова, излагања, олуја идеја
Средства	Панои, стикери, маркери
Циљ	Развијање свести о индивидуалној одговорности и моралним принципима као и идеју о преузимању одговорности за сопствено понашање.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Извештај председника оз о догађају
2. корак	Подела и рад по групама, 1. ученици, 2. родитељи, 3. наставници, 4. други
3. корак	Свака група ради према својим задацима (шта бисмо могли урадити...) - позитивна страна, - негативна страна - наше мишљење - како то поправити - наша одговорност, надокнада штете - поправити односе са окружењем - приказивање наше вредности
4. корак	Образлагање написаног, одлучивање
5. корак	Реализовање замишљеног, понудити наше предлоге за надокнаду штете, убедити све остале да смо свесни грешке и да хоћемо да надокнадимо штету

2.

Облик рада	- групни рад, рад у паровима
Метод рада	разговор писањем израда плаката групно одлучивање
Средства	- хамер, фломастери
Циљ	- Представити ученицима тему о колективној и индивидуалној одговорности и моралним принципима. - Подстаћи код ученика идеју о преузимању одговорности за сопствено понашање. - Развити код ученика осећај припадности заједници
	ТОК ЧАСА
1. корак	Наставник на 4 стола ставља по један плакат са различитим питањима: - Шта чини добру одељенску заједницу? Шта променити да наша одељенска заједница постане боља? Зашто нисмо јединствени? Како се појединац мора понашати у одељенској заједници?
2. корак	Ученици иду од стола до стола и на плакатима уписују своје одговоре и идеје, уписују своје коментаре на одговоре других ученика.
3. корак	Ученици су подељени у групе од по 4 ученика. Свака група има свог лидера. Отвара се дискусија о садржају плаката. Свака група износи јавно своје идеје. У овом делу часа очекује се да на видело испливају сви проблеми о којима до тада није дискутовано.
4. корак	Дискусија даље иде у смеру одговора на питање: Како решити проблеме изнете у претходном кораку? Свака група даје свој предлог на основу ког се саставља заједнички плакат са правилима понашања ученика у нашој одељенској заједници. Плакат ученици каче на огласну таблу у учионици.
5. корак	У завршном делу часа ученици су подељени у парове и сваки пар даје свој предлог за надокнаду штете. Председник одељенске заједнице спроводи гласање и усваја предлог са највећим бројем гласова.

3.

Облик рада	Индивидуални, фронтални и групни
Метод рада	Активно слушање, међусобно дисциплиновање, акваријум, изјашњавање, фонтана жеља
Средства	Школска табла, стикер блок
Циљ	- обучити ученике да доносе одлуке у складу са општим али и индивидуалним принципима одговорности као и општим моралним вредностима.
	ТОК ЧАСА
1. корак	На почетку часа тражим од председника разреда да ми објасни шта се то догодило у ходнику. Активним слушањем покушавам да од ученика сазнам што више појединости. Шта се то догодило? Шта он мисли о томе? Шта ми предлаже у вези решења? Како се сада осећа поводом тога? Саопштавам им да се осећам изневерено и разочарано што не желе да ми кажу ко је то урадио али ипак,... Одлучујем да им помогнем да увиде своју грешку и сами пронађу решење. (5 мин)
2. корак	Предлажем да урадимо неке вежбе а да затим одлуче да ли ће ми рећи. Већ сама чињеница да улазим са њима у игру а не у „ислеђивање“, већина се отвара за разговор о теми. Метод међусобно дисциплиновање Ученике делим у две велике групе и распоређујем једну наспрам друге, тако да сваки ученик има свог наспрамног друга (пара). Објашњавам им да прво једна група, сваки ученик појединачно, смисли неки морални прекршај везан за оног другог, наспрам себе (лаж, превара, оговарање...). Тај други каже како се осећа и која би казна била адекватна. Вежба се ради и у супротном смеру. (10 мин) • ученици се суочавају са кршењем моралним вредности и осећањима другог у вези тог кршења • истовремено утичем на квалитетније односе међу ученицима у разреду На крају постављам им питање: Да ли можете сада да предпоставите како се ја осећам, поводом тога што не желите да ми кажете ко је то урадио? • Изненада устају Немања, Недељко и Јован и саопштавају да су разбили прозор додајући се лименком кока-коле. • исто поступам и уколико се ученици не јаве

3. корак	Захваљујем се што су ипак схватили како се осећам и предлажем им да поведемо дискусију на тему: Да ли сам спреман на последице својих одлука и понашања(деловања)? • исто поступама и ако нема пријављених ученика Метод акваријум У круг седамо Немања, Недељко, Јован и ја Прво предлажем да нам учесници догађаја кажу своје мишљење а затим постављам питање, наглашавајући да се ученицу у кругу смењују тако што „дају пет“ оном кога замењују: Да ли се још неко нашао у ситуацији да није хтео да преузме одговорност? Како су се осећали док су лагали/скривали а како када су прихватили одговорност? Када им је лакше да прихвате одговорност а када не? Да ли постоји колективна одговорност и ако да, да ли су спремни да прихвате и последице? (20 мин) • разговором уз методу „акваријум“ покушавам да опустим ученике у вези теме и покажем, како смо сви понекад били и бићемо у ситуацији да прекршимо неко правило али да је важно да прихватимо одговорност, личну или колективну • Немања, Недељко и Јован се не осећају непријатно, јер увиђају да су и други, по некад, били у ситуацији да не прихвате одговорност • тема више није „забрањена“
4. корак	Закључујем да је ипак добро што су појединци прихватили одговорност и да ми је сада драго што су то урадили. Последице тога би требали да сnose Немања, Недељко и Јован али се ипак одлучујем да им предложим: Изјашњавање На табли исписујем табелу са две колоне: Ја сам да сви сnose последице (и учествујем у новчаној надокнади) и Ја сам да последице сnose Недељко, Немања и Јован (5 мин) • желим да ученици сами схвате и донесу одлуку о колективној или индивидуалној одговорности и покажем један од начина • ученици могу да лепе стикере испод сваке колоне или једноставним гласање
5. корак	Саопштавам ученицима резултат одлучивања и предлажем им да опет стану у две врсте једни наспрам другог: Фонтана жеља Почевши од било ког краја, ученици један по један пролазе између оба реда затворених очију, док им остали ученици на ухо шапућу њихове добре особине и моралне квалитете, све дотле док не прође и последњи ученик (5 мин). • желим да ученици изађу са часа са утиском да имају одређених моралних квалитета и поред тога што је понекад људски грешити

4.

Облик рада	Фронтални, групни
Метод рада	Дијалогска, текстуална, анализа случаја, игра улога, писаних радова, дискусија
Средства	Прича, припремљени листићи са задацима, фломастери, флип-чарт, папир А4
Циљ	Размена о моралној дилеми – скривања починиоца из солидарности са другом или искрености, о преузимању одговорности за последице понашања, о оправданости казне, о томе да ли је прећутати исто што и лагати, зашто је лаж морални прекршај.
	ТОК ЧАСА
1. корак Читање приче 5. минута	Четврти час је, одељење осмог разреда губи час и окупљено у ходнику чаврља. Боба је ћутао, није се укључивао у разговор, мориле су га љубавне бриге. Другови приметише да је смушен и почеше да га задиркују. Док су га задиркивали он је у даљини угледао симпатију, хтео је да се пробије и пође јој у сусрет. Док су га другови задржавали Цица је прошла поред њих. Он не гледајући окренуо се за њом да потрчи. Није видео да је прозор отворен. Главом је ударио у прозор и разбио га. Настао је тајац. После неколико тренутака сви су се разишли. Мислили су да их нико није видео. Али, заборавили су да је непосредно пре ломљавине прошла теткица. Она је саопштила њиховој разредној да су на ходнику били њени ученици и да су они одговорни за сломљен прозор. Када је разредна питала ко је крив, нико није хтео да призна. Сви су видели да је Боба сломио стакло. Није се ни Боба јавио јер је сматрао да није крив и уплашио се строгог гласа разредне. Другови су ћутали и нису хтели да га одају. Сви су били солидарни. Разредна је питала, молила, а затим изрекла казну. Њено одељење ове недеље неће ићи на игранку која се организује за осмаке.
2. корак Анализа случаја 10 минута	Ученици се деле у 6 група, извлачењем цедуља на којима пише: 1. група Одобравам поступак разредне 2. група Не одобравам поступак разредне 3. група Одобравам поступак Бобе 4. група Не одобравам поступак Бобе 5. група Одобравам поступак Бобиних другова 6. група Не одобравам поступак Бобиних другова
3. корак Извештавање 10 минута	Наставница – одељењски старешина записује разлоге за и против.

4. корак Дискусија 10 минута	➤ Да ли је у реду да неко слаже из страха? А из солидарности? ➤ Има ли разлике између „лагати“ и „не рећи истину“? ➤ Зашто је важно да се говори истина и преузме одговорност? ➤ Да ли су ученици могли да буду солидарни са Бобом а да ипак буду искрени? Како би то изгледало?
5. корак Рад у групама 5 минута	➤ Три групе смишљају другачији развој догађаја из неке улоге (разредне, Бобе, ученика) Презентација кроз одигравање. ➤ Три групе треба да размисле да ли су се се нашли некада у сличној ситуацији и шта су онда урадили. Презентација кроз одигравање.
6.корак Закључак и позната мисао 5 минута	➤ Извођење закључака до којих су дошли сами ученици (њихов мото). ➤ Главно је не лажите самог себе. Онај ко лаже самог себе и своју лаж слуша, долази дотле да већ никакву истину ни у себи ни око себе не примећује, и према томе, не поштује ни себе ни друге. Ћосић

5.

Облик рада	Фронтални, групни, индивидуални
Метод рада	Вербалне методе, метод акваријум, наша правила, метод међусобног дисциплиновања (хеуристички приступ – решавање проблема)
Средства	Текстуална (штампани и писани текстови, Правилник о понашању ученика, радни задаци и текстови које ученици обликују), помоћно-техничка (материјал за израду паноя, пано - модерацијска табла), кутија за предлоге
Циљ	Образовни: усвајање ставова о моралним принципима, посебно о колективној и индивидуалној одговорности Функционални: примењивање усвојених ставова и вредности у свим ситуацијама у школском и ваншколском животу... Васпитни: развој личности ученика; подстицање поштовања према колективу; развијање одговорног понашања; развијање свести о заједничкој имовини; примењивање вештина вођења дијалога и развој толерантног односа према другачијем мишљењу; поштовање усвојеног договора
	ТОК ЧАСА
1. корак	Увод у час – 5 минута Саопштавам ученицима намеру да кроз разговор анализирамо ситуацију у којој смо се нашли. Желим да знају да и ја, као њихов старешина, сносим одговорност за оно што они раде јер смо сви ЗАЈЕДНО део заједнице и школског живота. Разговор ћемо водити тако да избегнемо оптуживање и тако да сагледамо личну одговорност када нешто урадимо, као и колективну када посредно учествујемо у дешавању или када желимо да спречимо лоше поступке. Да бисмо и на овом часу одговорно поступали, желим да у разговору учествује што више ученика и позивам председника разреда да отвори „акваријум“ и започне разговор.
2. корак	Анализа ситуације из перспективе ученика методом акваријума. Као оквир за разговор на табли исписујем радни наслов „ИГРАЛИ СМО СЕ НАМЕРНО, А ПРОЗОР ЈЕ РАЗБИЈЕН СЛУЧАЈНО“ чиме правим асоцијацију на дечју песму која је ученицима позната. (Песма говори о различитим дечијим несташлуцима који су намерни, а штете су случајне) На средини учионице су четири ученика (председник и троје које он позове) која отварају дискусију; остали прате и укључују се да изнесу своје виђење. Наставник, уколико је потребно, благо усмерава ток дискусије, подстиче толерантан тон и атмосферу без оптуживања. Ова фаза рада траје 10 минута (по потреби се може и продужити).

3. корак	„Акваријум“ нам је помогао да објективно сагледамо шта се догодило и да изведемо закључак да су нека школска правила нарушена због чега је и дошло до прекршаја. У овој фази рада ученици ће бити подељени у четири групе. Подела по групама ће бити извршена уз помоћ листића са радним задацима које ученици извлаче из кутије. Ученици са истим задатком чине групу, а свака група треба да илуструје прекршај и напише предлог мере за нарушено правило. Свака група добија материјал за рад(папир и фломастере) и упутстава за рад. Радом у групама дефинишу се наша правила и предлажу се мере за међусобно дисциплиновање. Задаци: прва група – задржавање на ходницима за време одмора или после наставе; друга група – играње лоптом на месту које није предвиђено за то; трећа група – свађа ученика због учињеног прекршаја; четврта група – материјална штета (прозор, табла, клупе, панои и сл.) Наставник обилази групе и даје додатна објашњења ако је потребно. Време за израду цртежа је 15 минута.
4. корак	Представници група каче цртеже на пано или таблу и образлажу своје предлоге. Свака група се бавила питањем личне и колективне одговорности што им је помогло да сагледају своју улогу у датој ситуацији. Свако од ученика се проналази у неком сегменту који је цртежима представљен и тако са дистанце уочавају да је могуће да заједнички надокнаде начињену штету. Пажња се посвећује ученицима који су на почетку одбијали одговорност. Поставља се питање да ли сада мисле другачије. Такође, оставља се и могућност да непосредни кривац, подстакнут анализом ситуације, преузме одговорност за штету. У тој ситуацији одељење се може изјаснити о начину надокнаде штете. Време реализације 10 минута.
5. корак	Завршни део час 5 минута У завршном делу часа наставник подсећа ученике да су Правилником о понашању ученика овакве ситуације дефинисане и да се прописују мере за оне који крше правила. За стварање добре климе у одељењу веома је важно да се ученици одговорно понашају и према себи, другима и заједничкој имовини. На то треба да утичу њихова савест, заједничка неписана правила, осећај припадања колективу и солидарност. На основу тока часа и закључака, наставник на крају часа позива ученике да размишљају и о другим ситуацијама када је потребно показати моралне вредности и преузети одговорност за сопствене поступке. Предлоге за решавање сличних ситуација могу убацивати у кутију за предлоге.

6.

Облик рада	фронтални, групни рад
Метод рада	вербална, демонстративна
Средства	помоћно-техничка, визуелна, постер и фломастери
Циљ	Ученици су упознати са правилима понашања у школи, одговорностима, као и последицама. Научили су да треба да преузму одговорност за своје понашање и да заједнички доносе одлуке.
	ТОК ЧАСА
1. корак (10 мин)	Наставник напише на табли –права, обавезе и одговорности ученика. Ученици дискутују са наставником о овој теми. Наставник након дискусије подсећа ученике на њихова права, обавезе и одговорност, правила са којима су упознати на почетку сваке школске године. Нагласити им да уколико оштете школску имовину крше правила понашања и чине повреду обавеза ученика.
2. корак (12 мин)	Поделити ученике у две групе. Дати ученицима материјал за израду постера. Једна група добија задатак да пише плакат 'Правила понашања', а друга група пише плакат 'Мере и последице кршења правила'. Ученици на плакатима представљају своје идеје вођени правилником о понашању.
3. корак (5 мин)	Ученици представљају своје радове.
4. корак (15 мин)	Наставник моли председника одељењске заједнице да објасни шта се десило, а све ученике да дају предлоге како да надокнаде штету. Ученици износе своје идеје и гласају за најбољи предлог.
5. корак (3 мин)	Ученици су похваљени због преузимања одговорности и заједничког доношења одлуке и истакнута је важност тога.

7.

Облик рада	Групни; фронтални; индивидуални;		
Метод рада	Писање; читање; дијалог		
Средства	Часописи; папир и оловка за сваку групу		
Циљ	да ученици разумеју везе између права и одговорности и развију свест о личној и колективној одговорности као и последицама неодговорног понашања подстицање понашања у складу са поимањем личне одговорности.		
	ТОК ЧАСА		
1. корак УВОД 10 минута	Овај час одељењског старешине је планиран на 90 минута. Подсећање на правила одељенске заједнице које смо заједно донели на почетку школске године Одељењски старешина упознаје ученике са појмом одговорности тј. обавезе. Подела ученике у групе		
2. корак Мали новинари 30 минута	Одељењски старешина је припремио више дневних и недељних часописа. Свака група добије неколико примерака часописа. Након овога, добијају задатак да на основу чланака које пронађу у новинама пробају да попуне следећу класификацију:		
	Редни број	Теме у којима се спомињу млади	Број чланака
	1.	Млади и слободне активности	
	2.	Млади и политика	
	3.	Млади и школство	
	4.	Проблеми малолетничке делинквенције и болести зависности	
Наиме, у понуђеним новинама ученици треба да пронађу и прочитају чланке у којима се спомињу млади или да пронађу слике на којима су млади представљени, потом да одлуче у коју од горе понуђених група би чланак могао да се стави и да штиклирају колону за коју су се одлучили. Након што свака група излиста одговоре, следи представљање, из сваке групе један представник упознаје одељење са табелом своје групе			

3. корак Централна активност - Ко је одговоран? 40 минута	Ученици за сваку категорију треба да одлуче ко је примарно одговоран. На пример, малолетничка делинквенција и проблеми зависности - ко би требало да буде примарно одговоран да се ови проблеми реше? Понуђене институције које се нуде групама јесу: - држава и њене институције - здравствене установе, полиција, судови и др - медији; - школа; - родитељи, рођаци; - ми сами. Након што групе заврше са радом, следи представљање резултата и дискусија Одељењски старешина подстиче дискусију помажући ученицима да схвате личну и заједничку одговорност, наводи их да дискутују о последицама неодговорног понашања, како га санкционисати...
4. корак сопствена одговорност на актуелном случају „разбијање прозора“ 10 минута	Одељењски старешина помиње случај разбијања прозора, уз напомену да овакво неодговарајуће понашање ученика захтева одговарајуће мере. Одељењски старешина ученицима даје могућност да сами процене на који начин је најбоље надокнадити штету. Ако схвате да су се понашали неодговорно и да одређене санкције морају поднети, дозволити им и ту одговорност да изаберу најприхватљивији начин за надокнаду штете - замену разбијеног прозора.

8.

Облик рада	Фронтални, групни
Метод рада	Монолошки, дијалошки (дискусија)
Средства	Помоћно-техничка
Циљ	Развијање моралних принципа и свести о колективној и индивидуалној одговорности код ученика. Подстицање ученика на размишљање о сопственим поступцима и на преузимање одговорности за последице тих поступака.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученицима се описује ситуација: За време одмора лоптицом је разбијен прозор у школи. Не зна се тачно ко је то учинио, али се зна да су се ученици једног одељења добављали лоптицом у ходнику. Замена прозора мора да се плати. Ко то треба да учини? Разредни старешина каже да ће до договора доћи кроз дебату и упознаје ученике са правилима дебате. (5 минута)
2. корак	Ученици који су желе да заступају различите ставове у дебати извлаче цедуљице – све су празне осим три на којима пише који став заступа онај ко је извуче). (5 минута)
3. корак	Дебата: један ученик заступа и брани став да прозор треба да плати цело одељење, други заступа и брани став да прозор треба да плати онај ко је лоптицом разбио прозор, трећи заступа и брани став да прозор треба да плати школа. Остали ученици прате дебату и могу да постављају питања. Разредни старешина води дебату и, по потреби, може да поставља питања. (20 минута)
4. корак	Евалуација ставова изнетих у дебати. У евалуацији учествује цело одељење. (10 минута)
5. корак	Закључак након евалуације је да прозор треба да плати цело одељење, јер су сви учествовали у игри лоптом и било коме је лопта могла случајно да удари у прозор, што ослобађа ученика који је последњи бацио лоптицу индивидуалне одговорности. Такође, не би било у реду да школа плати прозор, јер би тиме у трошковима учествовали и ученици који нису ни учествовали у игри. Ситуација је, на опште задовољство, мирно разрешена, а ученици су задовољни јер су сами дошли до решења. (5 минута)

9.

Облик рада	Групни, фронтални
Метод рада	Игра улога, дискусија
Средства	Картице, табла
Циљ	Оспособити ученике да кроз дискусију умеју да узнесу свој став, уз уважавање ставова других, да схвате разлику између индивидуалне и колективне одговорности, да вежбају ктитичко мишљење као и сагледавање ситуација из различитих углова.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученике делим у четири групе методом разбрајања. Свака од њих бира представника који ће учествовати у дискусији.
2. корак	Ученици добијају картице са задацима: 1.група- заступа став да нико из њиховог одељења није крив па самим тим они и не сносе никакву одговорност. 2.група- заступа став да би требало да поделе одговорност и трошкове настале штете, знајући да су се два друга гуркала и да је један од њих посрнуо, ударио у прозор и разбио га. 3.група- сматра да није логично да сви сносе одговорност за „глупирање“ двојице непромишљених другова, тако да би требало они сами да реше проблем. 4.група- има задатак да се „стави“ у улогу разредног старешине и каже шта би са те позиције урадили.
3. корак	Ученици имају 15 минута да се припреме и 15 минута за дискусију. Представници излазе и седају за „преговарачки сто“. Дајем инструкције да свако треба да изнесе свој став, да је недопустиво упадање у реч, али и да имају право да реплицирају на став који је у супротности са њиховим.
4. корак	У одређеном моменту прекидам дискусију и позивам ученике да заједнички донесемо закључке на основу мишљења која су изнета у дискусији и решимо проблем надокнаде штете. Објашњавам разлику између индивидуалне и колективне одговорности.
5. корак	На табли је нацртана „мета“ са бројевима од 1-5 за евалуацију. Ученици излазе и стављају неки знак у поље са оценом коју дају за то колико им је радионица била интересантна и помогла да увиде разлику између индивидуалне и колективне одговорности.

10.

Облик рада	Групни, фронтални, индивидуални
Метод рада	Игра улога, вођење дискусије
Средства	Папири, флип чарт, фломастери
Циљ	Упознавање ученика са колективном и индивидуалном одговорношћу и моралним принципима. Подстицање код ученика идеје о преузимању одговорности за сопствено понашање.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Поделити одељење у три групе. Објаснити свакој групи њен задатак: половина ученика из прве групе се игра лоптом у ходнику школе, док их друга половина упозорава да то не раде јер могу изазвати штету. Долази до разбијања прозора, с тим да нико од учесника не признаје да је одговоран као ни цела група. Цела група бива кажњена и сви плаћају штету. Друга група глуми исту ситуацију, с тим да један од ученика, који је стварно разбио прозор, признаје да је то урадио. Остали, из прве половине друге групе, пошто су учествовали у игри у ходнику, одлучују да прихвате одговорност целе групе, тако да друга (савесна) половина друге групе бива ослобођена казне. За све ово време, трећа група ће помно посматрати поступке обе групе појединачно и на папирима писати своја запажања, предности и мане понашања обе групе. 10 мин
2. корак	Прва група почиње са игром улога, а трећа посматра и бележи запажања. 10 мин
3. корак	Друга група почиње са игром улога, а трећа посматра и бележи запажања. 10 мин
4. корак	На табли, представник треће групе записује запажања за обе групе појединачно. 5 мин
5. корак	Дискусијом се долази до закључака колико је важно да се зна да се за своје поступке мора сносити одговорност, да не смемо дозволити да због нашег неодговорног понашања санкције трпи неко други, ко нема никаквог удела у томе. 10 мин

11.

Облик рада	групни
Метод рада	Метода усменог излагања, тј. метода објашњавања - истицање конкретних примера из живота
Средства	жива реч
Циљ	подстаћи код ученика идеју о преузимању одговорности за сопствено понашање.
	ТОК ЧАСА
1. корак	На часу одељењског старешине разговарамо о начињеној штети, покушавам да у разговору са ученицима сазнам шта се догодило. Нико од ученика се не изјашњава да је крив а већина каже да у инциденту одељење није ни учествовало.
2. корак	Разговарам са ученицима и обавештавам их какве су последице учињене штете, подсећам их на Правилник о материјалној одговорности са којим су упознати на почетку школске године, и причам им о колективној и индивидуалној одговорности. Предлажем да се кривци, ако их има, сами јаве. Нормално, нико се не јавља, претпостављам да страхују од евентуалних казни.
3. корак	Циљ ми је да код ученика развијем моралну одговорност, да се не крију иза колектива и да признају кривицу. Добијам адекватну реакцију и јављају се сами ученици који су направили инцидент.
4. корак	Ученици дају предлоге за надокнаду штете Пошто је овај прекршај први овакве врсте, односно, одељење није раније правило никакве екцесе, опредељујем се да ученици сами изнесу предлоге евентуалних казни
5. корак	Унапред обећавам да ћу све предузети да кривци не буду кажњени овај пут, али да ми је најбитније да свако стане иза својих поступака, и захваљујем ученицима што су смогли снаге да се сами јаве и да због тога заслужују све похвале.

12.

Облик рада	Групни
Метод рада	Анализа ситуације, израда постера “Наша правила”
Средства	Филм, хамер папир, фломастери
Циљ	Подстицање личне и колективне одговорности
	ТОК ЧАСА
1. корак	Представљање теме о којој ћемо разговарати. Гледамо кратак филм у ком је претстављена ситуација “Настала штета”.
2. корак	Након погледаног филма, ученици износе своје ставове и мишљења о представљеној ситуацији. Указујемо да су сви у школи одговорни за своје понашање, да сви морамо да поштујемо правила и сносимо последице услед кршења правила.
3. корак	Истицање правила понашања и зашто је важно да их поштујемо. Ученици набрајају правила.
4. корак	Израда постера “Наша правила”. Ученици праве заједнички плакат на ком исписују правила понашања.

13.

Облик рада	Фронтални, групни
Метод рада	Анализа случаја
Средства	Фотографија, папир, оловка
Циљ	Подстаћи код ученика идеју о преузимању одговорности за сопствено понашање.
	ТОК ЧАСА
1. корак	-Упознати ученике са немилим догађајем-показати фотографију разбијеног прозора у случају да неко од ученика није био присутан тај дан када је прозор разбијен -Суочити ученике са могућности повређивања ученика у тренутку разбијања прозора -Подсетити ученике да је том приликом нанета материјална штета школи
2. корак	- Питати ученике да ли жели да се јави онај или они ученици који су разбили прозор - Уколико се ученици сами јаве похвалити морални чин пријављивања, али у исто време скренути пажњу свим ученицима да буду пажљивији
3. корак	- Уколико нико од ученика не жели да се јави и преузме одговорност за учињено, целом разреду наметнути тему за размишљање: Да ли је важно лично преузимање одговорности или цео разред треба да преузме одговорност за учињено дело и надокнаду начињене штете?
4. корак	-Ученици размишљају на задату тему десетак минута - После времена датог за размишљање креће заједничка дискусија на постављено питање - Могуће је писмено изјашњавање сваког од ученика на задато питање
5. корак	- Пред сам крај часа , а након заједничке дискусије и могућег писаног изјашњавања, ученици доносе одговарајући закључак и формирају заједнички став на нивоу целог разреда

14.

Облик рада	Групни, индивидуални
Метод рада	У уводном делу – фронтални Дебата, међусобно дисциплиновање
Средства	Хамер папир, фломастери, евалуациони листићи
Циљ	- развијање свести о колективној и индивидуалној одговорности - указати на моралне принципе - подстаћи код ученика идеју о преузимању одговорности за сопствено понашање.
	ТОК ЧАСА
1. корак	У уводном делу – прочитати ученицима делове Кућног реда школе који се односе на очување имовине школе 5 минута
2. корак	Замолим председника одељенски заједнице да исприча шта се десило. Поново питам ко је то урадио 5 минута
3. корак	Ученике делим у две групе које имају супротна становишта: 1. не треба рећи истину и ко је поломио прозор 2. треба рећи истину Ученици износе мишљење и сагледавају ситуацију. 10 минута
4. корак	Ученике делим у 6 група по 4 члана где свака група на добија задатак да на хамер папиру напише казну за оног ко је поломио прозор али и казну за себе јер нико не жели да каже истину. 10 минута
5. корак	Ученици презентују своје радове тј. читају предлоге о казнама 5 минута
6. корак	У завршном делу часа ученицима дајем евалуациони листић где оцењују час и тему часа. На том папиру је остављен посебан простор за уписивање додатних коментара (или признања) 5 минута

15.

Облик рада	фронтални, групни, индивидуални
Метод рада	разговор, усмено излагање
Средства	искуства ученика
Циљ	развити код ученика свест о одговорности за своје поступке указати им да морају сносити последице за неодговарајуће понашање подстаћи их да буду одговорни како према себи и другима, тако и према школској имовини
	ТОК ЧАСА
1. корак	Час почињемо излагањем проблема и ситуације (знате да је дошло до инцидента за који је одговоран члан наше одељењске заједнице). На данашњем часу разговараћемо о томе.
2. корак	Председник одељењске заједнице као неутрална страна, говори шта се тога дана дешавало на ходнику.
3. корак	Ученици подељени у групе (4 групе по 5 ученика) дискутују о поменутој ситуацији (Да ли је наставник каснио за час? Зашто су ученици били на ходнику а не у учионици? Да ли је таква шала примерена њиховом узрасту? Како решити и надокнадити насталу штету?).
4. корак	Анализа ставова (која група је најбоље и најисправније сагледала целу ситуацију?). Ученици бирају адекватан начин за надокнаду штете.
5. корак	Закључак: Обзиром да је ово први овакав прекршај само ћемо надокнадити штету без покретања васпитно-дисциплинског поступка. Уколико се овакав прекршај понови починиоци ће бити санкционисани. Пронаћи примере (тв, штампа, интернет) сличних ситуација, видети како су проблеми решени.

16.

Облик рада	Фронтални, групни
Метод рада	<i>Анализа случаја, Дебата, Brainstorming (олуја идеја), Израда постера "Наша правила"</i>
Средства	Папир, оловке, стикери, хамер
Циљ	Представити ученицима тему о колективној и индивидуалној одговорности и моралним принципима. Подстаћи код ученика идеју о преузимању одговорности за сопствено понашање.
	ТОК ЧАСА
1. корак 10 мин	Ученици су подељени у две (или три) групе и суочавају се са наведеном ситуацијом. Групе добијају задатак да анализирају дати случај, у складу са циљем часа. <i>Повезује појмове колективне и индивидуалне одговорности и моралних принципа са конкретном ситуацијом и даје јој реалне оквире, подстиче на размишљање и анализу, поспешује разумевање проблема и проналажење решења.</i>
2. корак 10 мин	Ученици подељени у већ формиране групе заступају супротна становишта (проишашла из претходног рада). Групе најпре прикупљају аргументе за своје становиште, а затим следи дебата. Време говорника се може ограничити (нпр. 1 минут). Учесници у дискусији не морају бити сви, могу бити пар чланова из сваке групе, а остали чине публику која даје коначан суд. <i>Дебатом на одређену тему ученици вежбају критичко мишљење као и сагледавање ситуације из различитих углова и проналажење могућих решења.</i>
3. корак 10 мин	Ученици попуњавају картице са одговорима на неко питање (нпр. Правила међусобне комуникације, Шта потпада под личну одговорност?, Шта потпада под колективну одговорност? итд.). Следи дискусија и нпр. усвајање правила понашања у одељењу. <i>Омогућава брз преглед одговорности и уређења права и обавеза чланова које ученици имају унутар одељења и школе.</i>
4. корак 10 мин	Ученици сами доносе правила понашања и последице кршења тих правила, потом их сликовито представљају - праве плакат са правилима понашања и каче га на видно место. <i>Омогућава разумевање важности појединих правила, пребацивање одговорности на ученике у погледу одржавања дисциплине и повећава се вероватноћа да ће се ученици придржавати правила. Визуелни аспект омогућава брзо подсећање на правила у сваком тренутку</i>

5. корак 5 мин	Доноси се одлука да ли ће одговорност за почињену штету сносити колектив или појединац. Донесени закључци и правила служе надаље у разрешавању могућих проблемских ситуација.
-------------------	--

17.

Облик рада	Индивидуални, фронтални
Метод рада	Метод "кутије за жалбе, идеје, предлоге"
Средства	Кутија, папири, оловке
Циљ	Развијање свести ученика о колективној и индивидуалној одговорности и моралним принципима. Подстицање идеје о преузимању одговорности за сопствено понашање.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Одељењски старешина ће замолити председника да објасни шта се у ствари догодило. Одељењски старешина подсећа ученике на појам одговорности и на разлику између колективне и индивидуалне одговорности.
2. корак	Одељењски старешина објашњава ученицима да ће сада на папирима, свако појединачно написати одговоре на три питања: 1. Да ли сам одговоран за ову ситуацију? 2. У чему је моја одговорност? 3. Који је мој предлог за решење ове ситуације?
3. корак	Док један од ученика чита анонимне одговоре, други на табли записује предлоге за решење .
4. корак	Бира се најадекватније решење (на пример гласањем)
5. корак	Истичемо важности преузимања одговорности за учињено дело која не може бити колективна ако је дело начинио појединац и обрнуто, за грешку коју направимо заједно заједно и одговарамо.

Creative Commons линценца

Овај документ је ауторско дело за које је:

Дозвољено:

делити - умножавати, дистрибуирати, и јавно саопштавати

под следећим условима:

Ауторство - Морате да наведете име изворног аутора на начин који је одређен од стране изворног аутора или даваоца лиценце (али не тако што ћете сугерисати да вас подржава или одобрава ваше коришћење дела).

Некомерцијално - Не можете да користите дело у комерцијалне сврхе.

Без прерада - Не можете да мењате, преобликујете или да употребите дело у свом делу, без сагласности аутора